

SZAKDOLGOZAT:

ASSISI SZENT FERENC

FŐÜNNEPE

OKTÓBER 4-e
A FERENCES ÉS AZ ESZTERGOMI
HAGYOMÁNYBAN

Liszt Ferenc
Zeneművészeti Egyetem
Egyházzene, főiskolai szak
Kercza Csaba P. Asztrik OFM

Budapest 2007.

TARTALOMJEGYZÉK:

1. LITURGIKA: 10

Történeti rész:.....	12
Szent Ferenc életútja és személyének vonásai:.....	12
Assisi szent Ferenc október 4-ei ünnepe és szent Ferenc más ünnepeinek szövegei és elrendelése: .	15
Október 4. főünnepe:	15
Egyéb Assisi szent Ferenchez kapcsolódó rituális misék:.....	16
Assisi szent Ferenc liturgiája az OFM és az esztergomi hagyományban:.....	17
OFM-Missa és a Missa Strigoniensis összehasonlítása táblázatban:	17
Misék szériája az OFM hagyományban:.....	17
Az OFM miseszéria leírása:.....	17
Introitusok: [táblázat a gyűjteményben].....	17
Collecta: [táblázat a gyűjteményben]	19
Lectio: [táblázat a gyűjteményben]	19
Graduale: [táblázat a gyűjteményben].....	19
Alleluja: [táblázat a gyűjteményben]	19
Sequentia:	20
Evangélium: [táblázat a gyűjteményben]	20
Offertorium: [táblázat a gyűjteményben]	21
Secreta / Superoblata: [táblázat a gyűjteményben]	21
Prefatio:	21
Communio: [táblázat a gyűjteményben]	21
Postcommunio: [táblázat a gyűjteményben]	21
Záró hármasszöveg:	22
Assisi szent Ferenc október 4-ei mise szériája az esztergomi hagyományban:	23
A Missa Strigoniensis leírása:	23
Introitusok:	23
Collecta:	23
Lectio:	23
Graduale:	23
Alleluja:.....	23
Sequentia:	23
Offertorium:	24
Secreta / Superoblata:.....	24
Prefatio:	24
Communio:.....	24
Postcommunio:.....	24
Különbségek, hasonlóságok:	24

2. GREGORIÁN:..... 25

Szentmise:	26
Ferences források saját anyag:	26
Alleluja:	26
O Patriarcha pauperum Francisce...:	27
Sequentia:	29
A „Sanctitatis nova signa...” Sequentia formai elemzése:.....	31

„Sanctitatis nova signa...” sequentia második dallamának elemzése:.....	32
A Sanctitatis nova signa, „Új jelei a szentségnek...” sequentia szöveges elemzése	43
Processionale Romano-Seraphicum [Roma 1879] és a Rituale Romano-Seraphicum [Roma 1932]	
Szent Ferenc, október 4-e:	44
Egyéb proprium-anyag:.....	51
Ferences források a mise egyéb proprium részeiben communis anyagra támaszkodnak:	51
Speyeri Julián verses históriája:	53
ZSOLOZSMATÖRTÉNET:.....	53
Assisi Szent Ferenc verses históriájának elhelyezkedése a sanctorale anyagában:	53
SPEYER JULIANUS:	54
A verses história tételeinek katalógusa:	54
Julian von Speyer Offitium rhythmicum:	57
Saját zenei-anyag:	70
Szent Ferenc október 4. Matutinum responsoriumai: I-IX.	70
I. FRANCISCUS UT IN PUBLICUM.	71
II. IN DEI FERVENT OPERE.	72
III. DUM PATER HUNC.	73
IV. DUM SEMINUDO CORPORE LAUDES.	74
V. AMICUM QUÆRIT PRISTINUM.	75
VI. AUDIT IN EVANGELIO.	76
VII. CARNIS SPICAM.	77
VIII. DE PAUPERTATIS HORREO.	78
IX. SEX FRATRUM SEPTIMUS.	79
3. EGYHÁZZENE-IRODALOM:.....	81
Assisi Szent Ferenc az egyházzene irodalomban:	82
LITURGIKUS ZENE ASSISI SZENT FERENCZRŐL:	82
Miseproprium:	82
Sequentia-irodalom:.....	82
Officium-rhythmicum:.....	83
Paraliturgikus zene Assisi szent Ferenczről:	83
SZAKRÁLIS ZENE ASSISI SZENT FERENCZRŐL:	84
VALLÁSOS ZENE ASSISI SZENT FERENCZRŐL:	84
VALLÁSI ZENE ASSISI SZENT FERENCZRŐL:	87
Korszakok rövid értékelése:	88
4. NÉPÉNEK:	89
Sequentiából lett népénekek:	90
Szövegekről:	90
A dallamalkalmazásról:	90
SERAPHICUS SZENT FERENCZ KONFESSORROL	90
IV. OCTOB. SZENT FERENCZRŐL	92
Tranzitus, a Kapisztrán Szent Jánosról Nevezett Magyarországi Ferences Rendtartomány	
kiadványa alapján:	94
5. ORGONA REPERTOÁR:	98
Assisi szent Ferenc liturgiájának orgonaművei:.....	99
Versetto-k:	99
ASSISI SZENT FERENC G. P. FASOLO ÁLTAL FELDOLGOZOTT HIMNUSZOK:	99

6. KÓRUSIRODALOM:	102
Assisi szent Ferencről szóló kórusirodalom:	103
7. FÜGGELÉK:	104
LITURGIKA:	105
OFFITIUM RYTMICUM OLVASMÁNYAINAK SZÖVEGGYŰJTEMÉNYE [LATIN-MAGYAR]:	105
Az officium ritmicum matutinum olvasmányai I-IX. latinul:	105
Az officium ritmicum matutinum olvasmányai I-IX. magyarul:	107
Változás Assisi szent Ferenc Officium Ritmicumának olvasmányredjében:	111
Táblázatgyűjtemény:	114
A SZENTMISE RÉSZEI:	115
Ferences és esztergomi egyesített misetáblázat szent Ferenc október 4-ei ünnepéről:	115
Három miseszéria a Ferences hagyományban:	119
TÁBLÁZAT: Az OFM miseszériák műfajainak analíziséhez:	122
Introitusok:	122
Kollekták:	122
Lekciók:	122
Graduálek:	122
Alleluják:	123
Sequentiák:	123
Evangéliumok:	123
Offertoriumok:	123
Secreták:	124
Prefációk:	124
Communiók:	124
Postcommuniók:	124
TÁBLÁZAT: ASSISI SZENT FERENC OKTÓBER 4. PROPRIUM MISSAE KAPCSOLATA AZ ESZTERGOMI HAGYOMÁNNYAL:	125
Introitusok kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:	125
Graduale kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:	126
Offertoriumok kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:	127
Communiók kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:	128
ASSISI SZENT FERENC OFFICIUMÁNAK ZSOLTÁR-INCIPIT TÁBLÁZATA:	129
ASSISI SZENT FERENC VERSES OFFICIUMA MATUTINUMÁNAK OLVASÁMNY-TÁBLÁZATA:	130
Processionale Romano-Seraphicum [Roma 1879] és a Rituale Romano-Seraphicum [Roma 1931] liturgikus menete és szövegei:	131
GREGORIÁN FÜGGELÉK, KÉPTÁR:	133
Ferences Graduale-gyűjtemény:	134
Alleluarium:	134
Kép: Amavit hunc...	134
Kép: Defecit caro mea...	134
Kép: Franciscus pauper et humilis...	135

Kép: O patriarcha pauperum Francisci tuis precibus...	136
Sequentia-gyűjtemény:	137
Ferences Antifonalék:	141
Képek: A108. Antifonarium de sanctis XIV. század	141
Képek: Antifonarium de sanctis trium ordinum, Venetiis-1703	144
ZENEIRODALOMI FÜGGELÉK:	147
Missa communis anyaga táblázatba:	148
Liturgikus zenék gyűjteménye:	148
Misepropriumok feldolgozása:	148
Sequentiák feldolgozása:	149
Konpozíciók az verses históriából:	150
Tobábbi konpozíciók az Officium rhythmicumból:	150
Assisi szent Ferencről szóló szakrális zeneirodalom:	151
További szerzők, szent Ferencsel kapcsolatos művei:	153
NÉPÉNEK-FÜGGELÉK:	155
RMDT-RMKT:	156
Keresztény Katolikus Egyházi Énekes Könyve (Kájoni III.):	156
Domokos Pál Péter: „Édes hazámnak akartam szolgálni...”:	157
Éneklő Egyház (É.E.) Assisi szent Ferencről szóló népének anyaga:	159
ORGONAIRODALOM-FÜGGELÉK:	161
Versetto-k Assisi szent Ferenc Officium Rhythmicum-ának tételeihez:	162
KÓRUSIRODALOM-FÜGGELÉK:	163
IRODALOMJEGYZÉK:	167

Köszönetnyilvánítás

E kötet elején örömmel és hálával emlékezem azokra a tudósokra és rendi testvéreimre, akik lehetővé tették, hogy tanulmányokat folytassak mind a régizene-blockflöte tanári, mind az egyházzene-tanári szakon a Liszt Ferenc zeneakadémián.

Köszönöm P. dr. Kovács Lajos Bánk OFM, P. dr. Sill Ferenc Aba OFM, P. Tornyos Kálamán OFM, P. dr. Barsi Balázs OFM tartományfőnökeimnek az engedélyt és támogatást, amellyel elősegítették, hogy ne csak a világi zenében, hanem a musica sacra-ban is elmélyült ismereteket szerezzek.

Továbbá köszönetemet fejezem ki, mindenekelőtt Dr. Dobszay László DLA professzor úrnak, aki magyar felsőoktatásban a Kodály Zoltánnal lezáródó egyházzenei oktatás után ismét útjára indította e szakot egyetemi és doktori fokozatban. Akinek nem csak gigászi tudása volt félelmetes és lenyűgöző, de tudományművelő és pedagógiai erényeivel tanított és nevelt a zene objektív mércéjének elsajátítására. Köszönetet mondok, továbbá Szentdrey Janka DLA tanszékvezető professzor asszonynak, aki a dolgozat megírása közben nagy segítségemre volt széleskörű útmutatásával annak egységes arculata érdekében.

Hálámat és köszönetemet fejezem ki még Dr. Enyedi Pál DLA, Mezei László DLA, _____György DLA, Mizsei Zoltán DLA, Kovács Andrea DLA, Dr. Török József, Dr. Földvári Miklós, tanárainnak mindenekelőtt emberséges és szakismereteikkel segítő tudásukért és zenei szolgálataik prozmáján keresztül nekem ajándékozott gyakorlati ismereteikért.

ASSISI SZENT FERENC FŐÜNNEPE

OKTÓBER 4-e
A FERENCES ÉS AZ ESZTERGOMI
HAGYOMÁNYBAN

1. LITURGIKA:

Történeti rész:

Szent Ferenc életútja és személyének vonásai:

Assisi szent Ferenc 1181/2-ben született Assisiben. Apja Pietro di Bernardone, anyja Giovanna (Pica) asszony. Apja kereskedő. Franciaországi útból hazatérve Giovanni nevű fiának a „kis francia” nevet adta, s később így vált ismerté: Francesco, ill. assisibeli Ferenc.

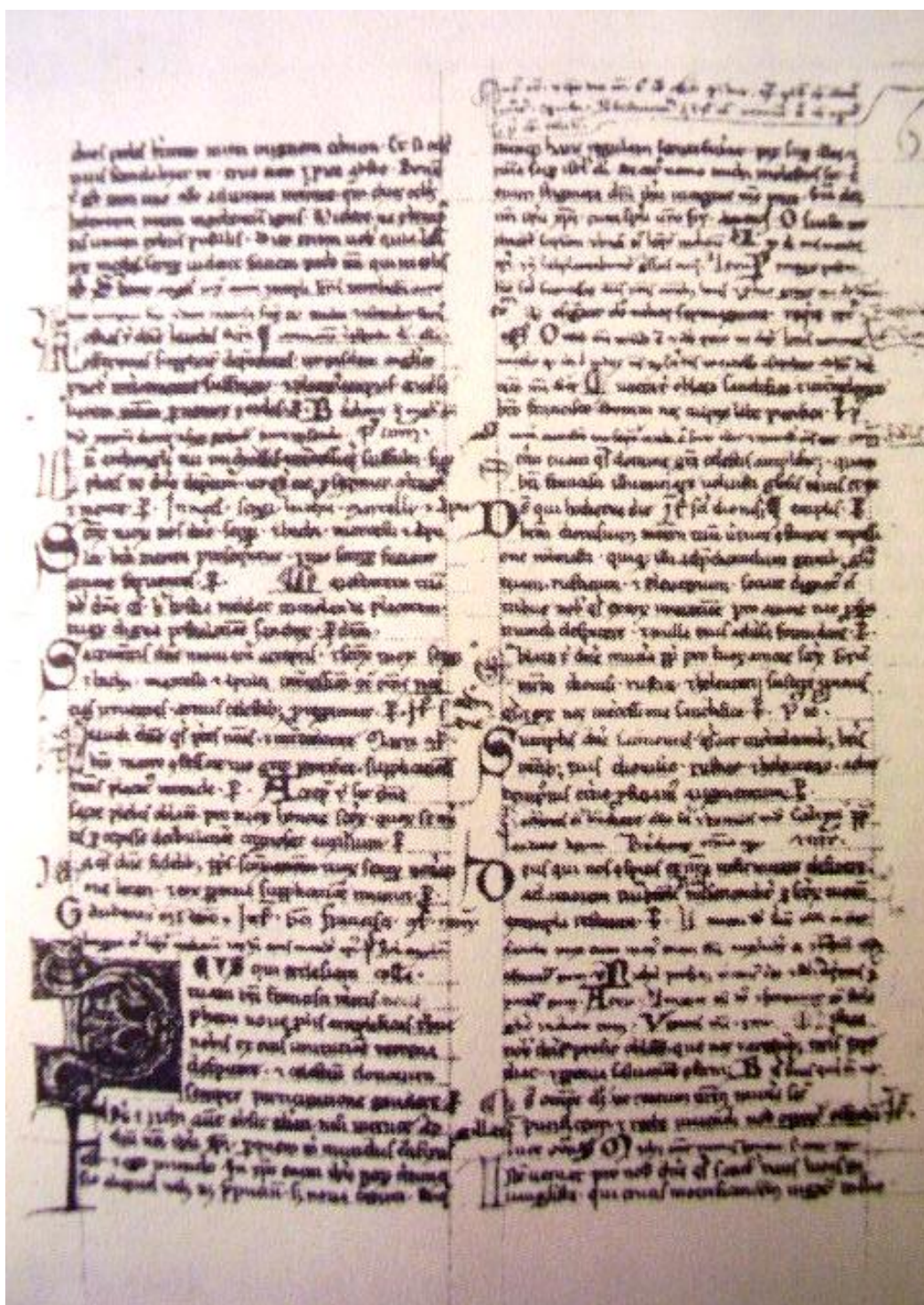
- A hit első ismereteit anyjától tanulta, majd a San Giorgio plébánián tanult írást, olvasást, belekóstolt a francia nyelv, provençe-i tájszólásába -, a költészet és zene világába. Emlékezőtehetsége révén szert tett némi műveltségre. Nagyvonalúsága, emberséges magatartása, költekezései és műveltsége révén Assisi aranyifjúságának egyik vezéregyénisége lett. Apja hatására és nagyravágyósága nyomán kiváltságos lovagi ambíciókat dédelgetett.
- 1202-ben Perugia ellen, 1205-ben Spoletoba megy, hogy lovagi babérokat szerezzen. Az első alkalommal fogságba esett és súlyosan megbetegedett. Második alkalommal a megtérést kiváltó első természetfeletti élményben részesül. Álmában egy nemesebb úrtól titokzatos meghívást kap. Lovagi vágyainak megfelelően a legnemesebb Úr hívja őt szolgálatára. Mindezeket elgondolkodva és viszolygásán felülemelkedve egy leprással irgalmasságot cselekedett és arra a következtetésre jutott, hogy Isten szolgálatába áll. A nemesebb úr szolgálata megértette vele, mily' nyomorúságos is volt eddigi szolgálata, a leprában pedig a megfeszített Krisztust ismerte fel. Krisztus szavát hallja a San Damiano templom keresztjéről: „Építsd újjá Egyházamat, mert mint látod romokban áll!”. Hozzá fog a templomépület renoválásához.
- 1206. elején Assisiben dühödt apjával szembeszáll és II. Guido püspök jelenlétében nyilvánosan lemond örökségéről. Két évet remeteségben tölt. Ez idő alatt három templomot épít újjá: S. Damiano-t, S. Pietro della Spina-t, Porziuncula-t.
- 1208. február 24-én hallja az evangélium szavait, mely életében és átformálódó jellemében döntő elhatározásra vezet¹. Guido püspök engedélyével San Giorgio templomban prédikálni kezd². Keresztzabású, subniger-színű tunikáját kenderkötéllel köti át. Ez lett a később megalapított ferences rend öltözeke.

¹ Mt. 10.

² Szent Ferenc korában a prédikálás délutáni, de mindenképpen a szentmién kívüli igehirdetés praxisát jelelte. Szent Ferenc prédikációs stílusa közérthető és egyszerű, tartalma különleges, a kor egyházi érzékenységének megfelelt hiányosságaira élénken figyelmeztetett.

- Prédikációjának kiemelt témái: A béke; a Teremtő parancsai; Isten igazságossága és irgalma; bűnbánattartás; testvéri szeretet; keresztény erények minden népréteg számára; az Egyház szentségei, kiváltképp az Eukarisztia és a papság. Stílusát egyszerűség, kendőzetlenség, bátorság, pártatlanság és igazságszeretet jellemezte.
- 1208-ban nyolc társ szegődött mellé.
- 1209-ben III. Ince pápa jóváhagyja az assisi Ferenc apostoli közösséget. Ezzel megkezdődött Ferenc vándorprédikációs korszaka, mely 1224-ig tartott. Evangelizációs útján bejárta Itáliát. Vértanúság után áhítozva Marokkóba készült, először természeti erők, később betegség akadályozták ebben. 1212-ben megalapítja a Klarisszákat (S. Damiano Szegénység Úrnőinek Rendjét).
- 1219. július 24-én útra kel hajóval. Egyiptomban Al-Malik szultán jóakarattal fogadja a számára is tiszteletre méltó, vallásos férfiút. A vértanúság így nem teljesült és a jámbor Szultán sem tért keresztény hitre, megmaradt saját vallásában.
- 1220-ban ismét Itáliában van. Megalapítja világiak számára a bűnbánók, vagy más néven a Harmadik Rendet.
- 1221-től keletről hozott betegsége miatt a Kisebb Testvérek Rendjének (Ferences Rend) vezetését Cattani Péterre bízta. Rövidesen bekövetkezett halála (1221. március) után Illés testvér veszi át a Rend irányítását.
- 1223-ban Greccio-ban élő betlehemet készített, a pápa engedélyével. Ugyanebben az esztendőben a Regula végleges változatát is jóváhagyják.
- 1224. nyarán visszavonul Alvernára (La Verna) hegyére. Szeptember 14-én lángoló Szeráf alakjában megjelenik neki Krisztus és szent sebhelyeivel megjelöli, egyben teljesen lefoglalja személyes szolgálatára Assisi szent Ferencet. A stigmákat haláláig viselte. Utolsó két éve szüntelen szenvedések közepette telt. Egyiptomból hozott szembaja elhatalmasodott. Visszavonult S. Damianóba és ott megértette, hogy rövidesen meghal és elnyeri az égi trónust. Ekkor költötte a Naphimnuszt, a teremtmények dicséretét, melyhez közvetlen halála előtt még két versszakot fűzött.
- 1225-ben Hugolino bíborosnak engedelmeskedve a pápai udvar orvosaitól szemkezelést viselt el, melyet a kor orvosi praxisa szerint tüzes vassal hajtottak végre.
- 1226-ban ismét erőt vett rajta a betegség és halálára készülve visszaindult Assisibe. Ez év szeptemberében arra kérte bizalmasabb testvéreit, hogy vigyék át Porziunkulába. Itt az Egyház haldoklókat illető szertartása szerint a passiót olvasták fel a jelenlétében. S ez alkalommal szinte minden, amit Krisztus passiójában hallottak a körülötte állók, az testileg elszenvedve ott feküdt előttük a földön, szent Ferenc szeretettől sebzett alakjában.

- Assisi Szent Ferenc boldog halála október 3-án, az esti órákban következett be. 45 évet élt. A testvérek és assisi polgárai úgy láthatták Ferenc átvert testét, mint a keresztről levett Krisztust. A S. Giorgio templomban helyezték átmeneti nyugalomra.
- 1228. július 16-n avatták szentté.
- 1230-ban IX. Gergely kívánságának megfelelően a szent földi maradványait átvitték a tiszteletére emelt Szent Ferenc Bazilikába.

Assisi szent Ferenc október 4-ei ünnepe és szent Ferenc más ünnepeinek szövegei és elrendelése:

Október 4. főünnepe:

Assisi szent Ferenc október 4-ei ünnepét liturgikus gyakorlatból ismerjük. Legkorábbi adat szerint, a következő saját anyaggal kellett ünnepelni szent Ferenc confessor ünnepét: Cod. Ass. 607. kódex szent Ferenc miseszériájának eredeti szövegét őrzi, de a javítás „jóvoltából” megtalálható benne a később elterjesztett változat is.

- Eredeti, IX. Gergely művének tulajdonított mise:

Introitus:	Dilectus Deo et hominibus...
Collecta:	Deus qui ecclesiam tuam...
Epistola:	Fratres michi autem absit gloriari...
Graduale:	Christus purgavit peccata illius ...
Alleluja Verzus:	Lux vera illuminans omnem...
Evangélium:	Confiteor tibi pater Domine...
Offertorium:	Serve meus ecce testem populi...
Superoblata/secreta:	Munera tibi Domine dicta...
Communio:	Factus est Dominus fortitudo mea...
Postcommunio:	Ecclesiam tuam quesumus Domine...

De már igen korán, az árpád-házi szentek tiszteletének megszilárdulása idejében a Magyar vonatkozású Cod. Ass. 607. kódex szent Ferenc miseszériájának változtatásáról tanúskodik **Favershami Haymo**³ generális (1243-44) liturgikus reformja alapján. Elrendelte a Rendalapító miséjének alább található repertoárját: Cod.Ass. 607. f. 66r (Szt. Ferenc. A f. 72-ig tartó első kéz írása)⁴:

- Későbbiekben elterjesztett mise:

Introitus:	Gaudeamus omnes...
Collecta:	Ua.
Epistola:	Ua.
Graduale:	Os jisti meditabitur ...
Alleluja Verzus:	O patriarcha pauperum...
	Hic Franciscus pauper
Evangélium:	Respondens Iesus dixit confiteor tibi...
Offertorium:	Veritas mea...
Superoblata/secreta:	Ua.
Communio:	Fidelis servus...
Postcommunio:	Ua.

³ Favershami Haymo írta a szentmise szövegének azon apologetikus részét, melyet áldozás előtt imádkozunk: „Uram, Jézus Krisztus, szent Tested és véred vétele ne váljék ítéletemre és kárhozatomra...”

⁴ Assisi 607-s Cod. Lat. és leírása, és fotója: Ars Hungarica 1989/1. 93.o.

Egyéb Assisi szent Ferenchez kapcsolódó rituális misék:

Assisi szent Ferenc ünnepe (október 4.) köré más élet- és kultuszeselemmel kapcsolatos liturgikus/paraliturgikus cselekményeket is felvettek a ferences kalendáriumba. Ezek népszerűségét bizonyítja, hogy a secularis [Esztergom érseki-székhely] hagyományvonalának kódexeiben is képviseltetve vannak: Translatio (ereklyék feltalálása és átvitele) és az ennél is jellegzetesebb Stigmatizáció (Krisztus öt szent sebhelyeinek elnyerése az Alverna-hegyen), melynek tartalmi jegyei közeli kapcsolatot mutatnak a Rendalapító boldog halálának főünnepével. Mindkét liturgikus ünnep jeles élettörténeti eseményhez kapcsolódik szent Ferenc életéből. Azonban a kultusztörténeti sorrend nem követi a történeti események kronológiáját, inkább a paraliturgikus ünnepkeletkezés logikája mutatkozik meg, mely először egy üdvöttörténeti-, majd dogmatikai, végül egy kegyességi vontkozást emel az ünneplés tárgyává.

A Translatio ünnepe azon eseményhez kötődik, midőn Assisi szent Ferencnek másodszor adták meg a végtisztességet az ő pártfogására, tiszteletére emelt bazilikában. Ezt 1230-ban IX. Gergely, az első mise-széria szerzője építtetett a szent rendalapító új sír-helyeként. Ünnepe: december 12. az új templom Dedicatio-ja (azaz a templomszentelés emléknapja) a trienti naptárhoz igazított ferences kalendáriumban, május 24.

A stigmatizáció szent Ferenc azon élettörténetét övezi kultikus tisztelettel, amely 1224. szeptember 14-én történt, a szent kereszt felmagasztalásának ünnepe előtti estén. A Megfeszített Krisztus lángoló Szeráf alakjában jelenik meg neki. Öt szent sebhelyével megjelölte szent Ferencet, átdöfve a kezét, lábait és oldalát, mely sebhelyeket haláláig megtartott a szent testén a kegyelem, mint az isteni hűség pecsétjét.

A megfeszített Krisztus hasonmásává átlényegítette, mintegy újjáteremtette saját képére és hasonlatosságára. A stigmatizáció ünnepe a ferences kalendáriumban szeptember 17. Ezzel az időzítéssel jelezi a liturgia, hogy szent Ferenc élettörténetének ez a rendkívüli eseménye nem előzi meg az Üdvözítő és a fájdalma anya ünnepének fontosságát. NB! Az egyház történetében a szentek életében többen is lnyerték a stigmákat és Jézus passiójának elemeit, ám csak assisi szent Ferenc és pierelcinai Pio aty esetében ismete el az egyház a stigmákat természetfeletti eredetűnek.

Assisi szent Ferenc liturgiája az OFM és az esztergomi hagyományban:

OFM-Missa és a Missa Strigoniensis összehasonlítása táblázatban⁵:

Szent Ferenc ünnepének rangja jelentős különbség forrása: a két hagyományvonal egymás mellé állításából kitűnik, hogy míg a ferences rendtartásban az ünnepnek vigíliája van, addig az esztergomi hagyományban csak az október 4-e kap helyet. Míg az OFM anyag jellemző vonása, hogy történeti szempontból differenciálódik, több rétegbe tagozódik, addig a secularis esztergomi anyag történelmi távlatban egységes. A miseszériában található szűk, de jellemző közös anyag és a bővebb ferences széria arra enged következtetni, hogy a secularis mise a Haymo-féle reform után emeltetett be és honosodott meg az esztergomi hagyományban.

Misék szériája az OFM hagyományban:

Az OFM miseszéria leírása⁶:

Introitusok: [táblázat a gyűjteményben]

INTROITUS A VIGÍLIA MISÉBEN:

Az egész korpuszhoz képest későbbi fejleményként áll előttünk az 1703-s magyar kiadású ferences missáleban a vigília, megtalálható még a 1932-s Garduale Romano-Seraphicum-ban. Introitusa: „Educ de custodia...”, a 141. zsoltár utolsó verspárja. A tranzitus (paraliturikus megemlékezés szent Ferenc atyánk boldog haláláról október 3.) szertartásában még visszatérünk ennek összfüggéseire.

Votív misére és szeptember 17-re: **Mihi autem...** Gr. Rom. Ser. 1932.: 116.o.

A ferences kódexekben leginkább az introitus mutatkozik felcserélhető elemnek. A kódexek három Introitust írnak elő Szent Ferenc hitvalló főünnepére: Az Os justit...; a Gaudeamus omnes in Domino...; és a Dilectus Deo et hominibus... kezdetűt.

⁵ A táblázatban sötétített mezővel jelölt liturgikus tételek a Ferences forrásokhoz viszonyítva egyöntetűen minden itt felsorolt Miss.Strig. forrásban előfordulnak:

Miss.Strig.: 1493, 1498, 1508, 1512, 1518, 1675, 1686, 1708, 1740,

⁶ Az analízis háttéréül szolgáló táblázatok a táblázatgyűjteményben találhatók.

INTROITUS AZ ELSŐ MISESZÉRIÁBAN:

Os justi... introitus a communis anyagból való: nem főpap hitvalló, apátok miséje. Továbbá az Os justi... introitus szövegének egy része szerepel a ferences kódexekből válogatott II. Mise-széria graduále-jában, de ott az introitus teljes textusából kevesebb került alkalmazásra. Zsoltárverse: Noli aemulari in...

Szent Ferenc alakjának liturgikus sziluettje ebben a szövegben az igehirdető-, prédikáló szent karizmájára mutat rá. Bár szent Ferenc mind a mai napig az egyetlen középkori szent, akinek stigmáit is természetfeletti eresdetűnek ismeri el az egyház [kivéve Pio atya], mégis itt ebben az ábrázolásban [bencés úti musedőny] a rendalapító életüzenete a keresztény Istentisztelet, szóbeli Istendicséret válik elsőrangú üzenetté a könyv illuminátora értelmezésében.

Az introitus értelmében az egyszerűség útja ebben áll: igazat gondolni, bátran és bölcsen beszélni és a kimondott szavakkal megegyezően cselekedni.

Mintegy mementóként találjuk e gondolatokra rímelve, egy 1506-s keltezésű, domonkos-integritású musedőnyben szent Ferenc miséjének iniciáléba festett alakját, amint imádságra emelt kézzel, ferences rendi ruhában, és diakónusi rangjának megfelelő liturgikus öltözkében: dalmatikában, megdicsőült alakban éppen énekel, ajkaival „O...” hangzót formál. A mise introitusát ő is együtt éneklivelünk: „Os justi...”, „Bölcsességet szól az igaz szája, és igazságot beszél nyelve, az Úr törvényét őrzi az ő szívében.”

INTROITUS A MÁSODIK MISESZÉRIÁBAN:

A Gaudeamus omnes in Domino...; szintén a szentek közös anyagából való, benne Boldog Ferenc megnevezéssel említve a Rendalapítót. Zsoltárverse: Exultate, iusti, in Domino...

„Az Úrban való örvendezés, a mi erősségünk...” buzdítja Szent Pál a híveket. Ebben az introitusban a dicsőséges és a zarándok Egyház szava csendül egybe. De nem csak mi emberek, hanem még az angyalok is, Isten mennyei udvartartása is vigadozik és örvendezik, mert Assisi szent Ferencet Isten, a földi élet gyötrelmei után dicsőséggel övezte.

Szent Ferenc kényes volt a szív derűjére. Egy alkalommal figyelmeztetett a testvérek közül valakit, hogy fejezze be a szomorkodást. Ha bűne van, gyónja meg és örvendezzék a bocsánaton, ha nincs bűne, akkor örvendezzen a kegyelemnek.

INTROITUS A HARMADIK MISESZÉRIÁBAN:

Dilectus Deo et hominibus... nem sikerült ferences forrásokból kottaképpel fellelni, így csak a szöveg áll rendelkezésünkre.

Collecta: [táblázat a gyűjteményben]

A vigíliamisében a collecta: különálló cirkalmas „költemény”. Az ünnepnap három miseszéria collectái történeti távlatban is megegyezők a IX. Gergely és a Haymo-féle őssanyaggal.

Lectio: [táblázat a gyűjteményben]

Vigília olvasmánya a 2. Kor. 5. fejezetéből való. Az egész szentmisére a haldoklás hangulata nyomja rá bélyegét. Az ünnepnap lectio-választás a Galata levél 6. fejezetére esett: „Én azonban nem akarok mással dicsekedni...” kezdetű szakasz a liturgikus gondolkodásmódnak világos tanúságtétele amellet, hogy Assisi szent Ferencben a megfeszített Krisztussal és az Egyházzal való tökéletesen együtt élő és együttérző személyiséget tisztel a keresztsénység.

Graduale: [táblázat a gyűjteményben]

A vigília misében a 41. zsoltár írja le a lélek epekedését a megváltásra: „Miként a szarvas sóvárog a forrás vizéhez, úgy áhit a lelkem, téged, Istenem.” Ugyancsak a haldoklás történeti realitására emlékeztet. Az ünnepnap mindhárom miseszéria szövegválasztása előnyben részesíti a 72. zsoltárt, de található ebben a repertoárban a bölcsesség könyvéből, Izajás prófétától, János evangéliumából, és szentleckében már idézett Galata levél 6. fejezetéből való vers is. Továbbá egy traktus is, a bűnbánati időkre.

Alleluja: [táblázat a gyűjteményben]

Az Alleluja repertórium költött verzusaival gazdagon ellátja az ünnepet. Mindhárom miseszériában ez a műfaj érvényesül.

ALLELUJA AZ ELSŐ MISESZÉRIÁBAN:

Költött verzust ad közre: egy könyörgést, hivatkozva benne a stigmatizáció és az örök élet tényére, melyet a szentté avatás dogmatikai bizonyossággá tett. V.: *Sancte Pater Francisce, ostende Christo stigmata corporis tui, ut nobis concedat gloriam regni sui.*

ALLELUJA A MÁSODIK MISESZÉRIÁBAN:

Egy költött, verses verzust ad 8-8-8-7 és 8-8-7 szótagszámmal. A Haymo féle reform idején ezzel a verzussal cserélték le a korábbi „Lux vera illuminans omnem...” alleluja verzust. Ennek a verzusnak egy változatához köti a „Sanctitatis nova signa...” kezdetű sequentiát az *Analecta Franciscana* kodikológusa.

O patriarcha pauperum,
Francisce, tuis precibus
Auge tuorum numerum
In caritate Christi;

Quos, cancellatis manibus,
Caecutiens, ut moriens
Iacob, benedixisti.

- Egy második, amely ugyancsak költött, de nem verses:

V.: Hic Franciscus pauper et modicus, caelum dives ingreditur, hymnis caelestibus honoratur.

- Még néhány költött verzus:

Franciscus pauper et humilis caelum – honoratur.

O Patriarcha – benedixisti. – *Tunc Sequentia*: Sanctitatis nova signa.

Franciscus pauper et humilis caelum – honoratur.

- Továbbá Húsvéti időre a 72. zsoltár 26. verse:

Defecit caro mea et cor meum: Deus cordis mei et pars mea Deus in aeternum.

ALLELUJA A HARMADIK MISESZÉRIÁBAN:

Egy hosszabb terjedelmű, költött verzust találunk: „Lux vera illuminans omnem hominem, Christe Deus, infunde nostris cordibus lumen tuae veritatis, sancti Francisci precibus. Laetare, mater nostra Ierusalem, fundata in sapphiris et rosis coronata.”, mely szerepel a IX. Gergely pápának tulajdonított legősibb misekompozícióban.

Az alleluják és a sequentia kapcsolatáról a dallami elemzés végén még részletesebben szólunk.

Sequentia:

Bár a forrásokban nincs előírva a sequentia, a Waddingo II. említést tesz arról, hogy az eredeti miseszériához a „Caput drachonis...” kezdetű prosa jár.

A sequentia-kat részletesebben a népének között tárgyaljuk, mivel ezeknek használata az „ad notam” hivatkozásokat figyelembevéve [DPP szerint] népének-használatban lehettek.

Evangelium: [táblázat a gyűjteményben]

A ferences hagyományban a Rendalapító ünnepéhez három evangéliumot válogattak. Ezek közül az AF. I-II-III. miseszériája azonos szakaszokat hoz. Az I. miseszéria választható evangéliuma azonban meggyegyezik a IX. Gergely és a Haymo összériában előírtakkal.

Offertorium: [táblázat a gyűjteményben]

A cselekményt kísérő zenei tételek közül a felajánlási énekek: Vigília-misére: „Fuerunt mihi lacrymae...” kezdetű párvers gyakorlatilag folytatja a gradualeban megkezdett 41. zsoltárt, mintegy gondolati és tartalmi egységben maradván a korábban említett halott-virrasztásra emlékeztető hangvétellel.

Az ünnepnapra: október 4-re, a ferences kódexekben két felajánlási ének található. Az első két miseszériában a 88. zsoltár 25. félverse van elbujtatva: „Veritas mea et misericordia mea...” valamint: a „Serve meus, ecce testem populis dedi te, ...” kezdetű. Ez utóbbi trito-Izajás szövegeiből merít. A másikkhoz képest terjedelme jelentős. Végén elegánsan egy Alleluja-val toldották meg.

Mindkét szöveg megtalálható az Assisi. Cod. 607. ősforrásban. A „Serve meus...” a IX. Gergelynek tulajdonított, míg a „Veritas...” kezdetű későbbi, a Haymo-féle reformszöveg tagja.

Secreta / Superoblata: [táblázat a gyűjteményben]

A vigília felajánlási könyörgése: „Sancti Patris nostri Francisci natalitia praevenientes munera tibi offerimus, Domine...” és a három ünnepnap széria könyörgése eltérnek egymástól. De az ünnepi három miseszéria secreta-ja: „Munera tibi, Domine, dicata santifica;...” azonosak.

Prefatio:

A vigíliamise prefációja a communis anyagból való, míg a főmise prefációjának szerzőjéről található híradás a Waddingo II. kötetében. Eszerint a prefáció szerzője: Julianus Teutonicus.

Communio: [táblázat a gyűjteményben]

Az ünnep communio-repertoárja – *beleértve a vigíliát is* – a ferences proprium-corporban négy taggal van ellátva. A három miseszéria két communioja megegyezik a IX. Gergely és Haymo által előírt áldozást kísérő ének szövegével. A vigíliamise ebben a tételben is saját anyagot hoz, mely a ferences sanctorale szempontjából egyedi darab. De nem található meg a Missale Notatum Strigoniense communis repertoárjában sem.

Postcommunio: [táblázat a gyűjteményben]

A postcommunio, akár csak a collecta, a lectio, a superoblata a ferences szövegeken belül teljes egyöntetűséget képvisel. A vigíliamise szövege itt is saját.

Záró hármasáldás:⁷

A szentmise végén elhangzó hármas/háromszoros áldás, Gallikán eredetre megy vissza. Jelen dolgozatban három ilyen hármasáldást mutatunk be: a szöveggyűjteményben.

I. HÁRMASÁLDÁS:	II. HÁRMASÁLDÁS:	III. HÁRMASÁLDÁS:
a. Deus, qui beatissimum patrem Franciscum asaeculi vanitate convertit et a facie temporalium péenius segregavit, ipse vos eripere dignetur a nexibus peccatorum et in viam salutis dirigereper divinorum opera mandatorum. R.: Amen.	a. Deus, quibeato Francisco neotiatori mystico evangelicamcontulit margaritam, ipsius precibus vobis conferat gratiam et gloriam sempitenam. Amen.	a. Deus, qui beatum elegit ministrum in statu altissimae paupertatis, det vobis imitari perfectionem suae summae humilitatis. R.: Amen.
b. Et qui praerogativa suae sapientiae eundem perfudit spiritu prophetiae, quod patebat ei fruit conscium, ipse vos illustret suae radio claritatis ad contemplandum spiritum suae deitatis. R.: Amen.	b. Quique ipsum excidit columnam stabilem ecclesiae suae sublevandae, vos ipsius sanctitati dignetur confortare. Amen.	b. Qui suis meritis novae prolis foetu suam multiplicavit ecclesiam, sua intercessione vobis dominicam impetret gratiam. R.: Amen.
c. Eiusque ipse vos faciat suo amore perfectos, et fide claritatis exhibuere perpetuae admissos. R.: Amen. ⁸	c. Quatenus, sicut eum in crucifixi similitudinem transformavit angelico mysterio vis amoris, sic ut veri alumni, tam almi patris caelitus impressa stigmata fide stabili, devocione sincera vestris mentibus imprimatis, ut quo ipse meritis attingit, illuc vos suis precibus feliciter pertingatis. Amen. Quod ipse prestare dignetur. ⁹	c. Quatenus perfectionis eius vestigia imitantes, ad suae participium gloriae mereamini pervenire gaudentes. R. Amen. Quod ipse prestare dignetur. ¹⁰

⁷ CORPVS CHRISTIANORVM *Series Latina*, CLXII CORPUS BENEDICTIONVM PONTIFICALVM, TVRNHOLTI TPOGRAPHI BREPOLS EDITIORES PONTIFICI; MCMLXXI

⁸ Paris 773, fo 152v: In festivitate beati Francisci benedictio [Okt. 4.]

⁹ Long. 60a : Benedictio de sancto Franncisco [Okt. 4.]

¹⁰ Paris 967. fo 192v : Benedictio in festo sancti Francisci [Okt. 4.]

Assisi szent Ferenc október 4-ei mise szériája az esztergomi hagyományban:

A Missa Strigoniensis leírása:

Introitusok:

Introitusként két szöveget használ fel az esztergomi rítus:

Os justi...-t, a **Noli emulari ...** verzussal és a **Gaudeamus omnes...**-t az **Exultate, iusti, in Domino...** verzussal ez utóbbi az 1493-s Missale Strigoniense változata. Mindkettő a kommunis anyagból való.

Collecta:

A szentmise collecta-ja teljesen egyöntetű: „Deus qui ecclesiam tuam beati Francisci meritis ...”.

Lectio:

A lectio tekintetében is egyöntetű az esztergomi hagyomány, a Galata levél 6. fejezetéből idézi szent Pált, aki szembehelyezkedve a testiesen gondolkodó térítőkkal, egyedül Krisztus keresztségének elfogadásában és elfogadtatásában látja az igehirdetés eredményességét. Ezzel az utalással az idézett szakasz kiemelkedően érvényes assisi prédikátorára, igehirdetői és apostoli küldetésére.

Graduale:

A Graduale újra hozza a confesso-rok tételét, az „Os justit ...”, ha nem is teljes terjedelemben, miként az introitusban. Itt azonban a „Lex Dei ... ” verzussal. Tractus nem szerepel Miss.Strig.-ekben, mert ennek az ünnepnek a szövegei nem szükségeltettek a bűnbánati időszakokban. Ez a szövegválasztás későbbiekben is megmarad a Gr.Strig.-ben.

Alleluja:

Alleluja verzus-készlet a legszínesebb, több verzust is szerepeltet, ezek költött szövegek. Az **1493-s** két választható verzust ad: „O Patriarca pauperum ...” és „Hic Franciscus pauperum ...”, a **1498-s** csak e másodikat írja. A Haymo-féle reformszöveg is ezt a kettőt proponálja. A **Graduale Strigoniensis** új communis szöveget ad az ünnephez: „Amavit hunc sanctum Dominus, gemmis honoris et ornavit, induit eum Dominus stola inmortalis, et da portas paradisi coronavit.” visszautalva szent Urban pápa ünnepére. Ez az alleluja összesen nyolc helyen szerepel a Gr.Strig.-ben. Az alleluja verzusok a **XVIII. századi misekönyvekben** egy verus-variánssal gazdagítják a repertoárt: a „Franciscus pauper et humilis ...” kezdetű költött szöveggel.

Sequentia:

Sequentia nem található az esztergomi hagyományvonalban.

Offertorium:

Az Offertorium szövege egy kivételtől eltekintve a „Veritas mea et misericordia mea ...” kezdetűt írja elő.

Secreta / Superoblata:

Az összes Miss.Strig. teljes következetességgel a „Munera tibi Domine ...” imádságot közli a secreta helyén.

Prefatio:

A prefatio általánosan a confessor-októl kölcsönzött szöveg.

Communio:

Az esztergomi rítus a Communio-t ismét bőséges szövegváltozattal látja el. Négy comunio-szöveget hoznak a források, ebből egy: „Fidelis servus et prudens,...” megyegyezik az egyik ferences communioval.

Postcommunio:

A miseszéria zárókönyörgése teljesen egyöntetű.

Különbségek, hasonlóságok:

Az esztergomi rítus, secularis hagyományvonalához képest az OFM vonal legdőntőbb különbsége, hogy Assisi Szent Ferenc liturgikus rangjának mércéje különböző. Esztergom confessorként emléknapot tart, míg a Ferences Rend saját jognál fogva főünnep rangon üli október 4.-t. Ezért az esztergomi rítus nem hozza a vigília-mise szövegeit, csak az emléknapon veszi commune sanctis-ból a confessor-ra alkalmazott részeket és az octava-járól sem rendelkezik. A Ferences Rend részéről az ünnepnek három teljes szériája van az esztergomi hagyományvonal egy komplett misét közöl, abban azonban maga a secularis ordo sem egységes, hogy némely missale-ban csak a három misekönyörgést hozza, máskor pedig kiírja a mise communis anyagból való proprium tételeket is. Az 1506-s Domonkos prédikátor-misszale, mint a ferences rend „testvér-rendje” sollemnis rangon üli szent Ferenc ünnepét, előírja a gloria-t.

2. GREGORIÁN:

Szentmise:

Ferences források saját anyag:

A Ferences anyagban nem található normatív rendelkezés arról, hogy az ünnepet melyik miseszeriával kell megülni. Korábban említettük Haymo generális nevét, akinek legeredményesebb törekvése a liturgikus szövegek területén a szkriptoriumokra fordított gondja volt. Szent Ferencnek a kódexek területén tanúsított lelki aggodalma különös visszhangra lelt. A szegénység szellemét a scriptoriumok a könyvek igénytelenségének jóváhagyásaént értelmezték tévesen. Ez sajnos a képzetlenség miatt pontatlanságokba kezdtek torkolni. Ezzel a szegénység és az igénytelenség kártékony kapcsolatba kerültek egymással. A szegénység ezen a területen igen hamar az eszményből ideológiává silányult. Ezek után nem lehet csodálkozni azon, hogy a haladás vívmányait nehezen sikerült intézményesíteni.

Az alábbiakban a ferences mise-korpusz két legsajátosabb tételét vesszük szemügyre: az allelujákat és a hozzájuk kapcsolódó sequencia repertoárt. Ez utóbbi felettébb termékeny műfajnak bizonyult. Mintegy huszonegy Assisi szent Ferencről szóló sequentia látott napvilágot, és került liturgikus/paralitugikus alkalmazásba. Ezeknek a daraboknak itt csak a katalógusát adjuk, a népének szakaszban még további vizsgálat tárgyává tesszük azokat.

Továbbá egy sajátos területre is kitekintünk, szent Ferenc saját ünnepi anyagából egy Processionale és Rituale kapcsán megvizsgáljuk Assisi szent Ferenc processio-anyagát is.

Alleluja¹¹:

A teljesség kedvéért itt mellékelteként közöljük az esztergomi missalék teljes alleluja verzus-repertoárját:

Verzus-incipit:	Szöveg-forrás:	Dallam-forrás:
Amavit hunc sanctum Dominus, gemmis honoris et ornavit, induit eum Dominus stola inmortalis, et da portas paradisi coronavit. ¹²	Gr.Strig. MD-12** 254-255.o.	=
Hic Franciscus pauperum et modicus caelum dives ingreditur hymnis caelestibus honoratur.	Miss.Strig.: 1493, 1512, 1518, 1675,	
Justus germinabit sicut lilium: et florebit in aeternum eum Dominum.	Miss.Strig. 1508,	
Franciscus pauper et humilis ...	Miss.Strig. 1675,	Gr.Rom.Ser.: 131.o.

¹¹ További alleluja: Kassai: All.V.: Iste est qui ante Deum

¹² Amavit hunc... további notált, secularis előfordulásai az erdélyi hagyományvonalban: Bakócz II/116, II/128; Erdélyi Gr.: 121. 129.; Futaki Gr.-ban.

O Patriarca pauperum, Francisce, tuis precibus auge tuorum numerum in charitate Christi, quos cancellatis manibus, caecutiens ut moriens Jacob benedixiti.

Miss.Strig.1493,

Gr.Rom.Ser.: 128.o.

(Színessel kiemeltük az esztergomi és ferences hagyományrendben közösen használt alleluja-
vesusokat.)

Ezen esztergomi kitekintés után visszatérünk a ferences hagyományvonalhoz. A különféle alleluják verzusai terjedelmükre, műfajiságukra nézve eltérőek. A következőkben még a fellelt dallamokról szólunk.

A ferences források bőségesnek mondható alleluja repertoárjából, itt most csak az október 4-ei ünnep allelujáinak kottájával foglalkozunk, :

Verzus-incipit:	Szöveg-forrás:	Dallam-forrás:
-----------------	----------------	----------------

Október 4-re:

Lux vera illuminans omnem...	III. Mise-széria	
Lux vera illuminans omnem...	IX. Gergely-mise	
O Patriarcha pauperum... ¹³	Haymo-mise	Gr.Rom..Ser. 1932.: 128.o.
V.1. O Patriarcha pauperum, ... V.2. Quos, cancellatis manibus, ...	II. Mise-széria	Gr.Rom.Ser.: 128.o.
Hic Franciscus pauper et modicus... ¹⁴	Haymo-mise és II. Mise-széria	
Sancte Pater Francisce, ostende...	I. Miseszéria	

Húsvéti időre:

Defecit caro mea et corneum...		Gr.Rom.Ser.: 130.o.
Franciscus pauper et humilis, caelum dives...		Gr.Rom.Ser.: 131.o.

A fenti két táblázatból kitűnik, hogy az ünnep alleluariuma meglehetősen gazdag, sokrétű, és liturgikus időkre való tekintettel differenciált.

Az OFM-alleluják megtalálhatók az esztergomi secularis hagyományban, két kivétel a „Justus germinabit sicut illium...” ez communis tétel hatszor, míg az „Amavit hunc sanctum Dominus, ...” nyolcszor fordul elő a Gr.Strig.-ben.

O Patriarcha pauperum Francisce...:

A hajduszoboszlói, feltehetően Spanyol származású OFM. Gr. de Sanc.-ban és a Graduale Romano-Seraphicumban lévő. „O Patriarcha...” alleluja, hangról-hangra megyegyeznek egymással, mindössze két díszítő-hang különbség van.

¹³ „O Patriarcha pauperum...” további lelőhely az erdélyi hagyományvonalban: Rongyos Gr.: IX59, 75v, 136v.

¹⁴ „Hic Franciscus...” további lelőhely az erdélyi hagyományvonalban: Patai Gr.-ban.

Al-le- lu- ia. V.: O

Pat-ri- ar-cha pau- pe-rum Fran- cis- ce, tu- is pre- ci- bus au- ge

tu-o-rum nu-me- rum in cha- ri-ta-te Chris- ti, quos can-cel-la-

tis ma-ni-bus, cae-cu- ti- ens ut mo-ri- ens

Ja- cob be- ne- di-

xi- sti

Egészen kicsi következetlenség tapasztalható az alleluja jubilusának visszaadásakor. A jubilus első megjelenési helyén a legalsó c-hangra g-d-előzménnyel érkezik meg a dallam, a verzushoz fűződő visszatérés g-e-c hármashangzattal van lejegyezve a XVII. századi, hajdúszoboszlói, Ferences Gradualeban.

Bizonyára elírásról lehet szó: egyrészt az alleluia precíz szerkezete miatt, másrészt a Grad. Rom. Ser. 1932-s már a jubilusban és a neumában ugyanazt a g-d-c lépést hozza. Az ominózus részt piros színnel jelöltük. [A fekete-fehér változatban szürke.]

A GRADUALE ROMANO SERAPHICUM 1932. ALLELUIA-REPERTOÁRJA ÉS A „Sanctitatis nova signa...” SEQUENTIA DALLAMI KAPCSOLATA:

Ennek a kérdésnek a Gr.Rom.Ser. 1932-s kiadása és a Waddingo II. ad némi támpontot. Ez a ferences történelmi dokumentum-gyűjtemény a „Caput drachonis...”-ról beszél, mint a Haymo-féle reform vívmányáról. A Haymo-miseszéria alleluja-ja két verzust kapott, az „O patriarcha...” és a „Hic Franciscus...” kezdetűt. Az 1932-s Gr.Rom.Ser. három verzust ad, de csak egy közös: „O patriarcha...”. Tónusrelációkból csak az derül ki, hogy a sequentia két dallamváltozatához (7. és 1. tónus) csak egyetlen alleluja stimmel, ez pedig az 1. tónusú a „Franciscus pauper et humilis...”. Ezen kívül még van egy elvi lehetőség, kevés gyakorlati

valószínűséggel, hogy ti. a 5-6. tónusú „O patriarha...” allelujához, series tonorum elvvel fűzhetők hozzá az egyszerűbb dallamváltozatú 7. tónusú sequentia-t. Ezt azonban még behatóbban meg kellene vizsgálni.

Sequentia:

Az *Analecta Franciscana*¹⁵-ban, és a *Graduale Romano-Seraphicum* gyűjteményben Assisi Szent Ferenc Canonisatio (jul. 16.), a *Commemoratio Sollemnis* (ápr. 16.), az *Inventio* (dec. 12) és a *Stigmatisatio* (szept. 17.) Szent Ferenc Bazilika dedicatio-ja (május 24.) liturgikus szövegein kívül a Szent ünnepnapjára három miseszériát, kettő sequentia-t találunk. Ezekkel együtt az AH-ban további tételeket is gyűjtöttek. Itt összegeztük a két gyűjteményt, melynek repertoárjaiból egy kisebbfajta sequentia-corpus áll össze. A sequentiák incipitjei alfabetikus sorrendben a következők:

A

Ad honorem salvatoris - Et Francisci confessoris...¹⁶

Alme dux, minorum pater, - Per te lucet mundus ater, ...¹⁷

Ave, pater, pacis lator, - Paupertatis renovator, ...¹⁸

C

Coeli cices colono, Totus orbis in patrono...¹⁹

Caput draconis ultimum ...²⁰

E

Exulta syon filia – laudans instructabilia...²¹

F

Franciscus laudabilem – Fecit deus similem ...²²

Fregit victor virtualis – Hic Franciscus triumphalis, ...²³

G

Gaude caelum, terra plaude! – Flos novellus, dignus laude ...²⁴

Gloria Minorum, - Fratrum egenorum, ...²⁵

Gratuletur grex Minorum – Laeta promens vota. ...²⁶

Gratuletur hodie – Pauperum collegium ...²⁷

L

Laetabundus - Francisco decantet clerus: Alleluja! ...²⁸

¹⁵ AF 397-404.o.-ig

¹⁶ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 162.o.: 216.sz.

¹⁷ AH. XXXVII. 170.o, 192.sz.

¹⁸ *Analecta Hymnica* XXXVII. 170.o, 193.sz.

¹⁹ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 159.o.: 211.sz.

²⁰ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 161.o.:215.sz Auctore Gregorio IX.: 9 forrásban található meg.

²¹ *Graduale Pataviense* Wien 1511; f255r-257v

²² *Analecta Hymnica* LV.: 160.o, 136.sz.

²³ *Analecta Hymnica* LV.: 155.o, 133.sz. Ascribitur Fr. Thomae Celanensi attributa

²⁴ *Analecta Hymnica* LV.: 162.o, 139.sz.

²⁵ *Analecta Hymnica* LV.: 161.o, 138.sz.

²⁶ *Analecta Hymnica* LV.: 163.o, 140.sz.

²⁷ *Analecta Hymnica* LV.: 161.o, 137.sz.

²⁸ *Analecta Hymnica* LV.: 151.o, 131.sz. Adscribitur Cardinali Thomae Capuano: 31 forrásban található meg.

N

Novam sidus orientis – Insignator piae gentis...²⁹

O

O, Francisce pater pie, - Sis lucerna nostrae viae,...³⁰

Orbis totus gratuletur, - Sub Francisco praelactetur, ...³¹

S

Salve, pater, forma morum, - Praecolende dux Minorum, ...³²

Salve, fratrum dux Minorum, - Doctor vitae, via morum, ...³³

Sanctitatis nova signa...³⁴: Sequentia szövege latinul és magyarul³⁵:

P

Pater, ave, - Potens prodiis, - Que suave – Das tuis famulis – Iugum Christi; ...³⁶

V

Vitae nostrae praevia, Francisci memoria...³⁷

Vitiorum scabie Mundo sordesciente... sequentia latinul és magyarul:³⁸

A fent említett prosa-k közül a „Sanctitatis nova signa...” kezdetű szövege volt hozzáférhető hitelesnek tekinthető dallampárosításokkal. E szekvencia-szöveg előfordulása a legritkább a XIV. sz.-i kódexekben. Összesen három forrásban szerepel.³⁹

A „Fregit...” tíz forrásban lelhető fel a ferences kódexirodalomban⁴⁰. A „Sanctitatis...” szekvenciát Celanoi Tamás (*1190-+1260) írta. Németországot is megjárt ferences testvér, Szent Ferenc első életírója. A „Sanctitatis nova signa ...” kezdetű szekvencia Szent Ferenc október 4-ei szentmisében kapott helyet a 1932-es Graduale Romano-Seraphicum szerint. Azonban Waddingo II. kötete 223.o.-n Assisi szent Ferenc ünnepére saját anyagának felsorolásában kitűnik, hogy a „Caput draconis ultimum ...” kezdetű sequentiával ülték a Rendalapító ünnepét.

²⁹ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 160.o.:212.sz.

³⁰ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 161.o.: 214.sz.

³¹ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 161.o.: 213.sz.

³² Analecta Hymnica XXXVII. 170.o, 194.sz.

³³ Analecta Hymnica LV.: 157.o, 134.sz.

³⁴ Analecta Hymnica LV.: 153.o, 132.sz. Ascribitur Fr. Thomae Celanensi

³⁵ A műfordítás A LELKI ÉLET FERENCES MESTEREI sorozat 5. füzetében (megindította P. SCHROTTY PÁL OFM) FERENCES HIMNUSZOK c. kiadványból való melyet Budapesten 1944-ben adtak ki: Babits Mihály; Geréb László, Sárközi György, e költemény P. Szedő Dénes OFM fordításában. A két kiadásban a „versszakok” más számozás-rendszerben találhatók. A latin szövegnél a zenei párversek is kaptak számozást, míg a magyar fordításban a zenei párvers szedetett egy versszakba. Így a latin húsz sort számol, a magyar fordítás tíz „versszakot”. Ez utóbbi a Ferenc-história himnikus szerkezetet követi, amint azt a himnuszelemzésben már bemutattuk.

³⁶ AH. LV.: 159.o, 135.sz.

³⁷ SEQUENTIAE INEDITAR IX. : Liturgische Prosen: 159.o. 210.sz.

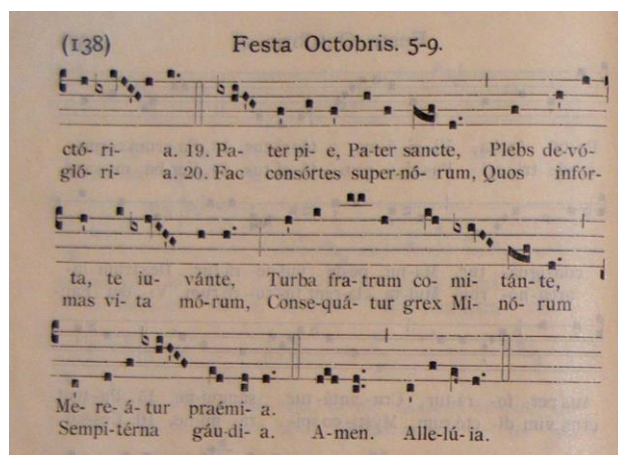
³⁸ DPP.: 826.o.

³⁹ a.) cod. Assisiensis 330. Miscellaneus; saec. XIV.; b.) cod. Porciunculae s n. Graduale O.F.M.; incip. *Felix*; saec. XIV.; c.) cod. Sienensis X V I Graduale Franciscanum; saec. XIV.

⁴⁰ AF. elemzése

A „*Sanctitatis nova signa...*”⁴¹ *Sequentia formai elemzése:*

⁴¹ Az alábbi Sequentia a Graduale Romano-Seraphicum contiens ORDINIS FRATRUM MINURUM ad normam GRADUALISEDITIONISVATICANAE editum sollicitudine Rmi P. Bonaventurae MARRINI totius Ordinis FF. Minorum Ministri Generalis III. kiadásából való, melyet TYPIS SOCIETATIS S. JOANNIS EVANGELISTAE DESCLÉE & SOCII S. Sedis Apostolicae et S. Rituum Congregationis Typographi PARISIIS, TORNACI, ROMAE 1932-ben adtak ki; a latin szöveg két különböző dallamon lett közreadva azzal a megjegyzéssel, hogy a votív misében éneklendő, ill. a második dallam „ad libitum” választható. 131-134.o. ill. 135-138.o.

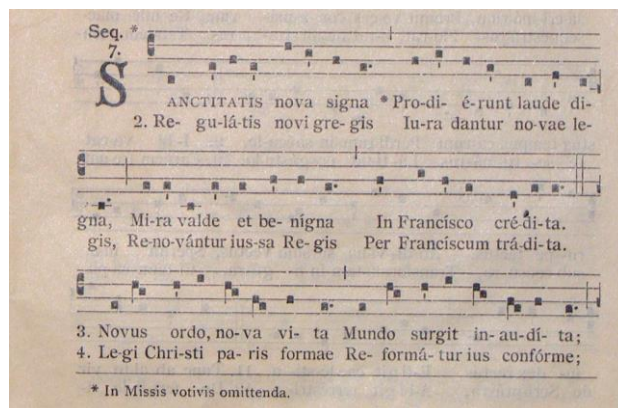
A prosa húsz sorból áll, melyeket a sequentia zenei szerkezete értelmében pár-versekként értelmezzünk. A Notkerianus szekvencia szerkezetétől eltérő felépítést mutat, aquinói Szent Tamás eukarisztikus prosa-jának strófaszerkezetére emlékeztet.

A költemény szerkezete: A1-A2. B1-B2. C1-C2. D1-D2. [...] X2-X1. Amen. Alleluja.

Versszakok szerkezete: A=8-8-8-7; A=8-8-8-7; B=8-8-8-7; B=8-8-8-7; C=8-8-8-7; C=8-8-8-7.

Rímképlete: A1=a,a,a,b; A2=c,c,c,d. B1=e,e,e,f; B2=g,g,g,h. C1=i,i,i,j; C2=k,k,k,l. ect.

„Sanctitatis nova signa...” sequentia második dallamának elemzése:

(132) Festa Octobris. 4.

Restau-rávit lex sancí-ta Sta-tum evangé-li-cum. 5. Chor-
Te-net ri-tus da-tae normae Culmen apo-stó-li-cum. 6. Pau-
da ru-dis, ve-stis du-ra Cingit, tegit sine cu-ra, Pa-nis
per-tá-tem tantum quaerit, De ter-rénis ni-hil ge-rit, Hic Fran-
da-tur in mensú-ra, Cálce-us ab-i-ci-tur. 7. Quaerit lo-ca
ciscus cuncta te-rit, Ló-cu-lus despi-ci-tur. 8. Mon-tis an-tro-
la-cri-má-rum, Promit vo-ces cor a-má-rum, Ge-mit mae-
sequestrá-tus, Plo-rat, o-rat hu-mi-strá-tus, Tandem men-
stus tempus ca-rum Pérdi-tum in saé-cu-lo. 9. I-bi va-cat
te se-re-ná-tus Lá-ti-tat er-gástu-lo. 10. Carnem fre-nat
ru-pe tectus, Ad di-vi-na sursum vectus, Spérnit ima
sub censú-ra, Transfórmá-tam in fi-gú-ra, Ci-bum ca-pit
iu-dex rectus, E-li-git cae-lé-sti-a. 11. Tunc ab al-to vir
de Scri-ptú-ra, A-bi-git ter-ré-sti-a. 12. De-fert il-le si-

Festa Octobris. 4. (133)

hier-árcha Ve-nit ecce Rex mo-nárcha, Pa-vet i-ste
gna Chri-sti, Ci-ca-tri-ces con-fert i-sti, Dum mi-rá-tur
Pa-tri-árcha, Vi-si-ó-ne térri-tus. 13. Sacrum corpus con-
corde tri-sti Passi-ó-nem tá-ci-tus. 14. Verba mi-scent, ar-
signá-tur, Manu, pede vul-ne-rá-tur, Dextrum la-tus per-fó-
ca-nó-rum Multa clarent fu-tu-ró-rum, Vi-det Sanctus vim di-
rá-tur, Cru-entá-tur sángu-ne. 15. Pa-tent sta-tim mi-ri-
ctó-rum, Mýsti-co spi-rá-mi-ne. 16. Cessat ar-tis arma-
clavi, Fo-ris ní-gri, intus flavi, Pungit do-lor, poe-
tú-ra In mem-bró-rum a-per-túra, Non impré-sit hos
na gra-vi Crú-ci-ant a-có-le-i. 17. Si-gnis cru-cis quae
na-tú-ra, Non tortú-ra má-lle-i. 18. Nos, Fran-cisce, tu-
portá-sti, Per quae mundum tri-um-phá-sti, Car-nem ho-
e-ámur, In ad-vér-sis pro-te-gá-mur, Ut mer-cé-

(134) Festa Octobris. 4.

stem su-per-á-sti In-cly-ta vi-ctó-ri-a. 19. Pa-ter
de perfru-á-mur In cae-lé-sti gló-ri-a. 20. Fac con-
pi-e, Pa-ter sancte, Plebs de-vó-ta, te iu-vánte, Tur-
sór-tes super-nó-rum, Quos infórmas vi-ta mo-rum, Con-
ba fratrum co-mi-tánte, Me-re-á-tur praé-mi-a.
sequá-tur grex Mi-nó-rum Sempí-terna gáudi-a.
A-men. Alle-lú-ia.

Ambitus:

Igen nagy d-g'-ig. De fokozatosan éri el ezt a magasságot és csak néhány verspár erejéig tartózkodik a kitörési helyek XI-XII, XVII-XVIII, XIX-XX. legmagasabb fokán.

Tónus:

7. tónusú, de a dallam túllép a tónus relációin és egyedi kompozícióvá válik.

Zenei építőelemek:

Simán szövegmondással, sillabikusan indul. A sorszerkezetet követi a zenei megfogalmazás, ez mindvégig konzekvens. A sorzárlati pontok hangmagasságai:

I-II.: gdgg. Gdgg.	IX-X.: d'd'gg. d'd'gg.	XVII-XVIII.: gggd'. gggd'.
III-IV.: ggdg. ggdg.	XI-XII.: d'gd'g. d'gd'g.	XIX-XX.: dggg. dggg.
V-VI.: ggdg. ggdg.	XIII-XIV.: ggag. ggag.	Amen:g.
VII-VIII.: ghdg. ghdg.	XV-XVI.: gggg. gggg.	Alleluja:g.

A párversek szerint szimmetrikusak, logikai vagy szekvenciális visszatérések nem fordulnak elő. Ám a zenei verszárlatoknál kitűnik a záró-sor előtti XVII-XVIII. versben subdominánssal való XIX-XX. g hangjának tonikai megerősítése: g-g-g, g-g-g, g-g-d-g. Ament és alleluja-t nem számolva. Vagy azokkal együtt: g-g-g-g, g-g-g-g, d-g-g-g.

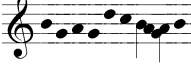
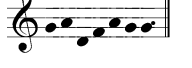
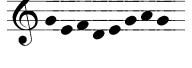
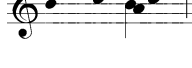
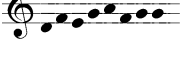
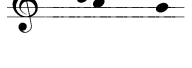
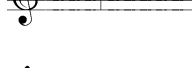
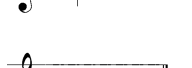
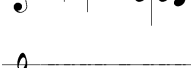
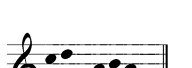
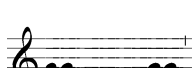
Zenei sorszerkezet analízise:

Az egyes verspárok zenei elemeinek kimutatása a 8-8-8-7 sorszerkezet motívumrendje szerint.:

I-II.: a-b-c-b1. a-b-c-b1.	IX-X.: i-j-k-b1. i-j-k-b1.	XVII-XVIII.: u-v-w-x. u-v-w-x.
III-IV.: c-c-b-d. c-c-b-d.	XI-XII.: l-m-n-o. l-m-n-o.	XIX-XX.: y-z-aa-bb. y-z-aa-bb.
V-VI.: f-f-b2-d1. f-f-b2-b1.	XIII-XIV.: p-p-q-r. p-p-q-r.	Amen: cc.
VII-VIII.: g-h-b3-d. g-h-b3-d.	XV-XVI.: s-s-t-b1. s-s-t-b1.	Alleluja: dd.

Negyed-dallamsorok ismétlődése megfigyelhető, hangsúlyos, zárlati pozícióban. Ezek mintegy meg is erősítik a sorvégére szánt tonikai érzetet. A zenei sorok belső szerkesztése a III-IV, a V-VI, a XIII-XIV, a XV-XVI sorokban ismétli a kezdő formulát, mint egy népdalban.

Sorkészlet:

a. 	b2. 	b3.
b. 	b1. 	
c. 	g. 	
d. 	h. 	
e. 	i. 	
f. 		
j. 	u. 	
k. 	v. 	
l. 	w. 	
m. 	x. 	
n. 	y. 	
o. 	z. 	
p. 		
q. 		
r. 		
s. 		
t. 		

Neuma-csoportok:

A b-b1-b2-b3-t egyazon zenei konfiguráció variánsainak tekintetem. A p transzpozíciója b-nek n2-vel magasabban.

Sanctitatis nova signa második sequentia-dallamának elemzése:

Ambitus:

Oktáv és quart tartományt vesz igénybe a szekvencia dallama. A utolsó sorban: XIX-XX a teljes: tizenegy hangos hangterjedelmet, a V-VI.-ban duodecima-t használ. Egy szótagon belül kvintnél többet nem szánkázik: XVII-XVIII.

Tónus:

1. tónusban íródott, de túlnyúlik a tónus adta korlátokon, önálló kompozíciónak tekinthető.

Sorzárlatok hangjai:

I-II.: d-a-a-d. d-a-a-d.	IX-X.: f-d-f-d. f-d-f-d.	XVII-XVIII.: a-a-d-d'. a-a-d-d'.
III-IV.: f-f-d-d. f-f-d-d.	XI-XII.: a-a-f-d. a-a-f-d.	XIX-XX.: d-a-d-d. d-a-d-d.
V-VI.: d'-a-a-a. d'-a-a-a.	XIII-XIV.: f-c'-a-a. f-c'-a-a.	Amen: d.
VII-VIII.: d-a-a-a. d-a-a-a.	XV-XVI.: f-d'-a-d'. f-d'-a-d'.	Alleluja: d.

Zenei sorszerkezet analízise:

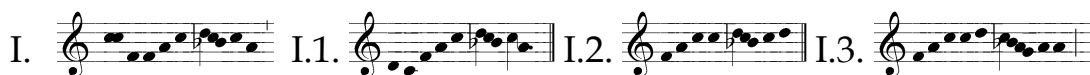
Az egyes verspárok zenei elemeinek kimutatása a 8-8-8-7 sorszerkezet motívumrendje szerint.:

I-II.: A-B-C-D. A-B-C-D.	IX-X.: N-O-P-Q. N-O-P-Q.	XVII-XVIII.: W-C ³ -E ¹ -X. W-C ³ -E ¹ -X.
III-IV.: B1-C ¹ -E-F. B1-C ¹ -E-F.	XI-XII.: R-R-S-F. R-R-S-F.	XIX-XX.: Y-I ³ -XV-F ¹ . Y-I ³ -XV-F ¹ .
V-VI.: G-H-I-I ¹ . G-H-I-I ¹ .	XIII-XIV.: T-U-C ² -M. T-U-C ² -M.	Amen: Z.
VII-VIII.: J-K-L-M. J-K-L-M.	XV-XVI.: V-G-H-I ² . V-G-H-I ² .	Alleluja: AA.

A zenei verssorok csak egy helyen mutatnak periódicitást: XI-XII.: R-R-S-F. R-R-S-F. sorszerkezetben.

Gyengébb az sorimitáció a V-VI.: G-H-I-I¹. G-H-I-I¹. Az I-II.: A-B-C-D. A-B-C-D.; III-IV.: B¹-C¹-E-F. B¹-C¹-E-F.; IX-X.: N-O-P-Q. N-O-P-Q.; XIII-XIV.: T-U-C²-M. T-U-C²-M. XV-XVI.: V-G-H-I². V-G-H-I². illetve a XVII-XVIII.: W-C³-E¹-X. W-C³-E¹-X.; XIX-XX.: Y-I³-X^V-F¹. Y-I³-X^V-F¹. ;Amen: Z. ;Alleluja: AA. sorokban nincs sorismétlés sem imitáció.

Sorkészlet:

Dallam-figurációk elemei soronként eltérőek, kevés helyen állapodik meg hasonló hangcsoportban: B, C, E, F, I, X.

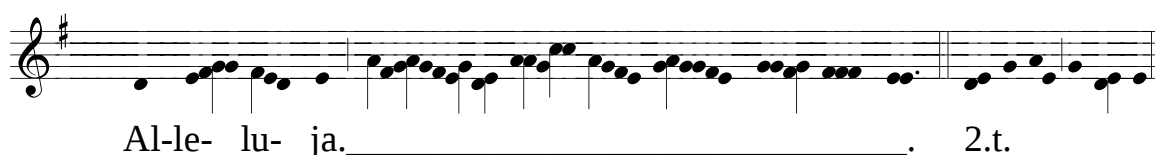
Sanctitatis nova signa – Új jelei a szentségnek

CELANOI TAMÁS

A SEQUENTIA DALLAMSZERKEZETE: A1-2, B1-2; A3-4, B3-4; A5-6, B5-6; A7-8, B7-8; A9-10, B9-A11

SEQUENTIA LAT.SZ.:	AZ 1941-ES FERENCES MISEKÖNYVBŐL (232-234.o.)
SEQUENTIA MAGY.SZ.:	1. Uo. További: ford.: P. Szedő Dénes OFM, Philomena 13-16.o.; SOROZAT: Lelki élet ferences mesterei. 5. – P. Srotty Pál OFM – Bp. 1942.
SEQUENTIA D.:	Compillatio: P. Kercza Csaba Asztrik OFM – Zalaegerszeg, 2018. okt. 4. A strófa= Volly István 1982./ 78. sz. Üdvözlég, óhajtott vendég. Változtatás: 4.sor szöveghez alkalmazott ritmika. B strófa 1-2. sor: EE35. első sor ritmikai alkalmazással. 3-4. sor: Volly István 1982./ 77. sz. 3-4 sor. Változtatás: 4. sor szöveghez alkalmazott ritmika Lehetséges dallamos és összhangzatos moll előjegyzéssel énekelni, de az előjegyzéseket következetesen végig kell vinni.
ELŐADÁS:	A szokásos váltakozó módon Előénekes és Nép. E.: A1-A2; B1-B2 és N.: A3-A4; B3-B4 stb. majd zárlatnál

JAVASOLT ALLALUJA DALLAM (VENI SANCTE SPIRITUS)
ALLELUJA:

SANCTITATIS NOVA SIGNA

A1-2 – B1-2;

A1.: Új je- le- i a szent- ség- nek: Cso- dák és jó- té- te- mé- nyek,

A2.: Új sza- bályt ad az új nyáj- nak, A- zok- nak, ki nyomán jár- nak

A1.: Ró- luk zeng ma han- gos é- nek, mi- ket Fe- renc vég- be- vitt.

A2.: Meg- ú- jít- ja a Ki- rálynak Üdv- ho- zó pa- ran- csa- it.

B1.: Új é- let és új - rend é- led, Cso- dá- já- ra minden nép- nek;

B2.: Úgy tesz, a- hogy Krisz- tus mondta: Új, de mé- gis ré- gi for- ma;

B1.: Szen- te- sí- tett új tör- vény- nek For- rá- sa a Szen- tí- rás.

B2.: Sza- bá- lya- it jó- vá- hagy- ja A- pos- to- li Szen- tegy- ház.

A3-4 – B3-4;

A3.: Da- róc- cal és kol- dus- öv- vel, ru- ház- ko- dik könnyű szív- vel;

A4.: Úr- nő- je a szent Sze- gény- ség, A vi- lág nem fog- ja szí- vét

A3.: Szű- kö- sen él a ke- nyér- rel, Me- zít- láb jár, ké- re- get.

A4.: Min- den föl- di vá- gyat szét- tép, Nem vár nyu- godt lak- he- lyet.

B3: Gyak- ran könny- től á- zik ar- ca, Szí- vé- ből szól mély fáj- dal- ma.

B4: El- vo- nul a hegy mé- lyé- ben, Sír e- seng a föl- dön, tér- den

B3.: Ke- se- reg- ve meg- si- rat- ja, Az i- dőt, mely el- ve- szett.

B4.: De ví- gasz kél hű lel- ké- ben, ö- rül, benn a rej- te- ken.

A5-6 – B5-6;

A5.: Ott i- dő- zik, s szik- la- vá- ra mö- gül néz a szent ha- zá- ba

A6.: Gyön- ge tes- te nincs kí- mél- ve, Át- szel- le- műl föl- di ké- pe

A5.: El- e- nyész a föld- nek bá- ja, s ra- gyog- nak az é- gi- ek.

A6.: A Szent- í- rás az ő ét- ke, Né- ki a föld el- ve- szett.

B5: S ím, az ég tü- zes Sze- ráf- ja, Lett Fe- renc- nek lá- to- má- sa

B6: Jön a Krisztus szent je- lé- vel, su- ga- rat ont az öt seb- hely,

B5.: Ret- teg a szent Pát- ri- ár- ka, meg- ér- ve a nagy cso- dát:

B6.: S ó- haj- toz- za nagy rész- vét- tel, Szen- ve- dő jó Krisz- tu- sát.

A7-8 – B7-8;

A7.: A szent tes- ten vér- pe- csé- tek, ke- zén- lá- bán se- bek ég- nek

A8.: Rej- tett sza- vak zú- gá- sá- ra fel- leb- ben a tit- kok fáty- la;

A7.: S hú keb- lé- nek mély se- bé- ből, szi- vá- rog a vér- pa- tak.

A7.: S Át- szúrt keb- le mély se- bé- ből, szi- vá- rog a vér- pa- tak.

A8.: Fe- renc é- gi su- gal- lat- ra, meg- szív- le- li, mit ka- pott.

B7: Fény- lő se- bek nyíl- nak széj- jel, kinn sö- tét-, benn a- rany- szín- nel

B8: Nem em- be- ri kéz- nek tet- te, a- mit szen- ved Fe- renc tes- te

B7.: Im- már kín- zó szen- ve- dés- sel Vér- zik Fe- renc öt se- ben.

B8.: Ter- mé- szet ezt nem mű- vel- te, Sem a kín- zás esz- kö- ze.

A9-10; B9

A „Sanctitatis nova signa”, az „Új jelei a szentségnek” sequentia szöveges elemzése

E sequentia összesen húsz, egyenként négy sorral megírt versszakból áll.

Sajátos szerkesztése ennek a Celanoitól ránk maradt prosa-fajtnak, hogy két, egyenként A-B párversbe szerkeszti mondanivalóját, a választott életképeket következetesen végigvezeti a költeményen. Párverses szerkesztése alkalmassá teszi a kétkórusos előadásmódra, az előénekes a historikusnak adnak hangot, a párverssel válaszolók az egyház hangját szóltatják meg.

NB! A prosa nem himnusz. A himnusz ambrusi mértéke nem érvényesül e prosában. Legegyszerűbben azzal tűnik ki a különbség, hogy versszakai meghaladják a himnusz műfajával megkívánt nyolc versszakot, ill. a két utolsó versszak sajátosságaként hiányzik a Szentháromságos doxológiát előkészítő krisztológiai valamint a záró doxológia versszaka.

Az A-B verspárok tartalmi jellemzője, hogy az A négysora mindig egy a Vita-ból származó életképpel indít, melyben Szent Ferenc életének epizódja magasztos fényben áll és valamilyen vonatkozási rendszer alapján Krisztológiai párhuzamot képes az evangélium egy epizódjával. Majd ebből kiindulva a B versszak négy sora ennek ekkleziológiai következményét, mint isteni áldást mutatja be és egy sajátos léptékkal történelmi konkluziót is megfogalmaz.

A már kialakított kettős történelmi bázisról lép tovább a Vita egy kronológiában következő képére, mellyel hasonlóképpen bánt. Megállítja a képet, mely boldog Ferenc atyánk egy életepizódja és ott elidőzik a kegyelem cselekedetén és szent Ferenc erényein. Miután e kép részleteinek lényegi vonását megfogalmazta ismét tovább lép az ekkleziológiai tanulságra, hogy Ferencben adatott őскеgyelem egyházasulásának útját is feltárja.

Így lesz a celanoi féle sequentia egy olyan liturgikus vita-ekkleziológiai költemény, mely párhuzamban áll a paeatio és a canon közötti relációval.

Processionale Romano-Seraphicum [Roma 1879]⁴² és a Rituale Romano-Seraphicum [Roma 1932] Szent Ferenc, október 4-e:

PROCESSIONALE ROMANO-SERAPHICUM [ROMA 1879]:

Szent Ferencnek két fejezetet szentel. Az egyik a **stigmatizáció** ünnepéhez kapcsolódik, a másik **október 4-e előestéjéhez: A TRANSITUS**: azaz átmenet. Átmenet ebből a világból az eljövendő boldog, örök életre. Az evangéliumban Jézus Krisztus világossá teszi több logionjában is, hogy a hitben élés és az eucharistia vétele az emberben már ezen a világon létrehozza az eljövendő világ állapotát. A tranzitus, mint átmenet, tehát a halálnak ezen új természetét világítja meg, eltörölve a korábbi jogos halálértelmezést, mely a meg nem váltott halált – titokzatos módon – a kárhozat szimbólumaként ismerte fel. A Naphimnusz utolsó két versszakában, melyet assisi szent Ferenc halála közeledtével költött, így fogalmaz: „*Boldogok, akik megadták magukat, te szent akaratszodnak, a második halál nem fog fájni azoknak.*” [ford.: Szedő Dénes]

Szent Ferenc tranzitusa, boldog halálának emlékezete az általa megerősített katolikus gyakorlatot viszi tovább, mintegy drámai liturgikus játék megjelenítésével: A búcsúzás és a kiengesztelődés kiemelten döntő emberi mozzanata a haldoklás folyamatának. Ezt a tranzituskor drámai „szent játék”-ban teljes együttérzéssel végzik a rend tagjai. Mintegy begyakorolhatják a mindenkori haldokló testvérekkel való együttérzést, megtanulhatják, hogy a haldoklóban hogyan kell Krisztust látni, vele együtt érezni. Mindez paraliturgikus formában szemérmes módon zajlik.

A hagyomány szerint szent Ferenc haldoklása végén arra kérte a testvéreket, hogy helyezték őt a földre, majd megáldotta Assisi városát és a 141. zsoltár éneklése közben, azon a helyen, midőn azt imádkozták: „Szabadítsd ki lelkemet börtönéből...”, assisi szentje kilehelte nemes lelkét.

Szent Ferenc vigíliájához kapcsolódó szertartása sufragiumokkal mutat párhuzamot. Amennyiben processio, körmenet vagy vonulás történik, az a ferences templomok mellékoltárához menetelt jelent. A Ferences Rend templomaiban ezt a szertartást mai napig a Rendalapító oltáránál végzik.

A szertartás leírása:

Minden előzmény nélkül antifonális zsoltározással indul. A 141. zsoltárt keretezi az „O sanctissima anima...” nagy antifona. A zsoltár utolsó verse lett kiválasztva a vigília mise introitusának. A processionale a zsoltár utolsó versén a vigília mise introitusát: „Educ de custodia...” éneklését írja elő, vagy orgonával való alternatim kiváltását. Továbbá 5-5 Miatyánkot, Üdvözlégyet, és kis doxológiát.

Mindezek végeztével pedig az önállósulás útjára lépett: „Salve Sancte Pater...” 14. századtól [BU. 121.] rögzített és ezen a dallamon elterjedt, eredetileg Oct.-ra rendelt nagy antifónát írja elő az OFM-Processionale 74. oldalán. A versiculus meggyegyezik a secularis hagyomány szentmiséjében található egyik alleluja verzusával. Az OFM-Processionale október 4-e előesti tranzitusát, egy ezideig használatba nem vett új könyörgés zárja: „*Deus, qui hodierna die animae Beati Patris nostri Francisci...*”. Találunk még egy benedicamust melynek első verzusát a Cantores-nek címzi a Ferences Processionale.

Bár a Processionale és a Rituale könyvek műfaja, tartalma között jócskán akad különbség, mégsem érdektelen, hogy a transitus szertartásánál található nagyfokú formai és tartalmi hasonlóság miatt itt szót ejtsünk a ferences gyakorlatban használatos Rituale-ról:

⁴² A Processionale táblázat szerinti összefoglalás a függelékben található.

RITUALE ROMANO-SERAPHICUM OFM [Roma 1932]:

XIII. fejezetben MEMORIAM TRANSITUS S.P.N. FRANCISCI cím alatt áll szent Ferenc boldog halálának liturgikus emlékezete, az előesti készülékben. Mint a Processionaleban, úgy itt is az „O Sanctissima anima,...” antifónát találjuk, de egy másik dallamra alkalmazva. A Rituale, megegyezőleg a Processionaleval a 141. zsoltárral folytatja, melyet a 6. tónusú „O Sanctissima...” antifóna megismétlésével zár. Ezek után a szerkönyv a templom világításának kikapcsolását rendeli el. Minden rendtagnak térden állva, recitálva 5 Miatyánkot, Üdvözlégyet, és kis-doxológiát ír elő. Azután ismét felállva (a világosság visszaadása mellett) a 2. tónusú „Salve Sancte Pater...” antifóna következik.

A Processionaleból ismeretes vezikuluszöveget két előénekesre bízta a szerkönyv. Itt, igen díszes dallamon közli a Rituale, szemben a Processionaleval, mely dallamot nem rendel a vezikulushoz.

VERZIKULUS:

V.: Franciscus pauper et hu-mi-lis caelum dives ing-re-di- tur.⁴³

R.: Hymnis cae-les-ti-bus ho-no- ra- tur.

Ezután az OFM-Processionaleban található saját könyörgés hangzik el: „*Deus, qui hodierna die animae Beati Patris nostri Francisci...*”. Majd záróformula következik: Dominus vobiscum... és egy 5. tónusú melizmatikus Benedicamus.

BENEDICAMUS:

V.: Be- ne- di- ca- mus Do- mi- no.

R.: De- o gra- ti- as.

⁴³ Szöveg: Alleluja-vezus a Miss.Strig. 1493-, 1512-, 1518-, 1675-s kiadásában, valamint az OFM-hagyomány húsvéti időre rendelt szövege, továbbá az Éneklő Egyház 873. o. található hivatalos magyar fordításban: „Íme, Ferenc, az egyszerű és szegény + most gazdagon lép az égbe * mennyei himnuszok köszöntik őt.”

Dallam: Ez a versiculus dallam megtalálható szent Benedek főünnepén: Antiphonale Monasticum Pro Diurnis Horis, SOLESMIS 1934. Máj. 18.: 857.o. és 858.o.

Az OFM-Rituale harmadik mozzanatot is lehetővé tesz ott, ahol van szent Ferenc ereklye. A Benedicamus végeztével, az ereklyetisztelet térdhajtással és incenzálással történik, (2 ictu) és az ereklyével adott áldással fejeződik be a szertartás közösségi része. Egyéni tiszteletadást is lehetővé tesz a szertartáskönyv: vallásos lelkülettel, csókkal is szabad illetni szent Ferenc földi relikviáját.

HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBSÉGEK, AZ OFM-PROCESSIONALE [1879] ÉS AZ OFM-RITUALE [1931] KÖZÖTT:

Hasonlóságok:

A két könyv Assisi szent Ferenc ünnepéhez ugyan azt a három paraliturgikus blokkot használja. Szerkezete: a.) zsoltározás; b.) Miatyánk, Üdvözlégy, kis doxológia elrecitálása, és a Salve Sancte Pater... antifóna eléneklése; c.) az ereklyetiszteletet.

Különbségek:

Szerkezeti különbség nem található a Transitus, paraliturgikus eseményét rögzítő két forrás között. A dallamok szintjén nagyobb a változatosság. Mind a 141. zsoltárhoz rendelt antifóna, mind a Salve Sancte Pater antifóna eltérő dallamokat hordoz a két szerkönyvben, ez inkább dialektusnak tekinthető, mint variánsnak.

Az „O sanctissima anima...” nagy antifónát az alábbiakban mindkét fellelt dallamváltozattal közöljük. Első helyen a Processionale, második helyen a Rituale dallamával:

Pro- cessi- onale 1879	O Sanc- tis- si- ma a- ni- ma, in cu- jus
Ritu- ale 1931	
//	
Pro- cessi- onale 1879	tran- si- tu coe- li Ci- ves oc- cur- runt,
Ritu- ale 1931	
//	
Pro- cessi- onale 1879	An- ge- lo- rum cho- rus ex- ul- tat, et glo- ri-
Ritu- ale 1931	

// h

Pro-
cessi
onale
1879

os- a Tri- ni- tas in vi- tat di- cens:

Ritu-
ale
1931

//

Pro-
cessi
onale
1879

ma ne no- bis- cum in ae- ter- num. Ps. Vove me-a

Ritu-
ale
1931

Jól kitűnik, hogy a Rituale dallama diszesebb, mint a Processionaleból való szillabikus zenei megoldás. Bár jócskán akad eltérő dallamirány, mégis tonalitásában megegyezik a két darab. Ambitusát tekintve a későbbi darab bátrabb, ariózusabb hangvételt vállal. Az „O Sanctissima anima...” antifóna a liturgikus könyvekben az itt tárgyalt Processionale és Rituale repertoárján kívül nem fordul elő másutt.

Másik antifóna a Salve Sancte Pater..., ennek variabilitása talán éppen elterjedése miatt oly’ nagy: Négy hitelesnek tekinthető kottaképen azonosítható ez a mára önálósult antifóna. A dialektus béli különbségektől eltekintve mindegyik F kulcsos lejegyzést használ, az eredetivel megegyező módon: a.) BU.121. Sanctorale-OFM-Antifonale [XIV. sz.]; b.) OFM-Antifonale [1703]; c.) OFM-Processionale [1879]; d.) OFM-Rituale [1931]:

BU.
121.

Sal- ve, San- cte Pa- ter, pat- ri- ae lux, for- ma

Ant.
1703

Sal- ve, San- cte Pa- ter, pat- ri- ae lux, for- ma

Ant.
Proc
1879

Sal- ve, San- cte Pa- ter, pat- ri- ae lux, for- ma

Rit.
1931

BU. 121.

Mi- no- rum, vir- tu- tis spe- cu- lum, rec- ti-

Ant. 1703

Mi- no- rum, vir- tu- tis spe- cu- lum, rec- ti-

Ant. Proc 1879

Mi- no- rum, vir- tu- tis spe- cu- lum, rec- ti-

Rit. 1931

BU. 121.

vi- a, re- gu- la **mo**⁻⁴⁴ rum: car- nis ab e- xi-

Ant. 1703

vi- a, re- gu- la mo- rum: car- nis ab e- xi-

Ant. Proc 1879

vi- a, re- gu- la mo- rum: car- nis ab e- xi-

Rit. 1931

⁴⁴ A BU.121.-ben idegen kéz javított. Eredeti nem kivehető.

BU. 121.	
	li- o duc nos ad reg- na po- lo- rum.
Ant. 1703	
	li- o duc nos ad reg- na po- lo- rum.
Ant. Proc 1879	
	li- o duc nos ad reg- na po- lo- rum.
Rit. 1931	

További különbségek:

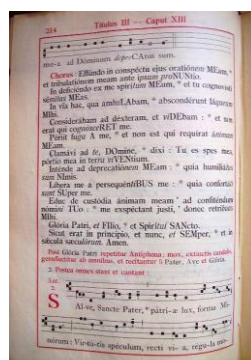
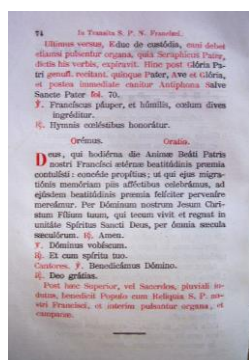
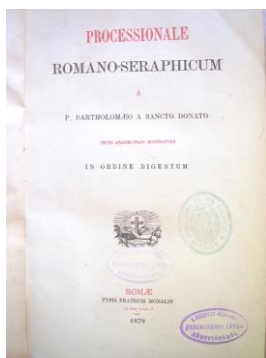
A két szerkönyv között szemmelláthatóan nyomdatechnika különbség van. A Processionale és a Rituale között mindössze 62 év a korkülönbség. A Processionale kottaképe kezdetleges quadrat-írása négyzetes és rombusz alakú hangjegyeket ismer. A Rituale kottaképe metszett, míves, sok írásjelet használ fel. [A két szerkönyv fotói a dolgozat képtárában találhatóak.]

ÖSSZEGZÉS:

Egészében megállapítható, hogy a Tranzitus szertartása a ferences paraliturgiában két nagy antifónát alkalmaz, ezek közül az első csak a tranzituson fordul elő, a másik azonban egy citálmány, melyet a liturgikus könyvek egyöntetűen az ünnep octavájára rendelt antifónák közül kölcsönöznek, s ezzel évszázadokra meghatározták a „Salve Sancte Pater...” alkalmazási területét, önállósodását.

PROCESSIONALE ROM.SER. 1879.

RITUALE ROM.SER. 1932.

Egyéb proprium-anyag:

Ferences források a mise egyéb proprium részeiben communis anyagra támaszkodnak:

Valójában már szoltunk Assisi szent Ferenc október 4-i anyagának proprium tételeiről, itt annyit kell kiemelnünk, hogy megláthassuk, miből áll össze a Haymo-féle reformszöveg, és hogy szent Ferenc konfessor besorolásának gondolati gazdagságát megvilágítsuk a communis anyagon nyugvó proprium missae alapján. Nem különben azt a nyilvánvaló népszerűsítési szándékot, amelyet a Haymo-féle reformszövegek kiválasztási logikájából tapasztalhatunk. Haymo a legnépszerűbb, egyben a legelterjedtebb communis tételeket válogatta össze a lehetséges repertoárból, amit a confessor titulus lehetővé tesz. Magyarországon első alkalommal kedvezőtlen fogadtatásban részesültek a testvérek, verést és gyalázatot szenvedtek e föld lakóitól. Bizonyára a ferences Assisi Cod. Lat. 607-esben nem véletlen a magyar szentekre fordított külön gond, mely talán a korabeli klérus kedvét is szem előtt tartotta.

E cikkely végén álljon itt egy töredék a magyar ferences kódex-hagyaték egyik korai darabja, egy fragmentum: Graduale Gyöngyösiensis OFM: [1500 k.]⁴⁵. Ezen világosan olvasható a Gaudeamus introitus az általánosan elterjedt első tónusú antifónadallamon, itt szent Ágota szűz és vértanú ünnepének alkalmazásában közölték, az esztergomi secularis hagyománnyal megegyező módon:

⁴⁵A magyarországi gyöngyösi ferences kolostorban elfalazott könyvek borítókötésének egyikének gerincén és hátlapján található egy pergamen codex-lap, comune sanctis-ből vett introitus-töredékkal. Négy vonalas notációban, piros vonalakon, fekete quadrat-notációval írt gregorián. A kezdő iniciáléja kék és piros színű nagy G-betű. E töredék vélhetően egy alleluja jubilus végével kezdődik számozatlan lap versojaként. Az introitus csak részben található meg a: „Gaudeamus ... the martiris de annus passione g.”-ig. A töredéken található fekete tintájú sigillum: BIBLIOTHECA • FRANCISCANA • HUNGARIAE. A magyarországi két rendtartomány alapításánál korábbi pecsét. Minden bizonnyal Salvatorianus. A Kapisztrán Szent Jánosról Nevezett Magyar Ferences Rendtartomány alapítása után a könyvtárak is a tartomány pecsétjével volt jelölve. A töredéklapokból a GYÖNGYÖSI gradualét rekonstruálta és meghatározásokkal ellátta: Dr. Szendrei Janka.

Speyeri Julián verses históriája:

ZSOLOZSMATÖRTÉNET:

Assisi Szent Ferenc verses históriájának elhelyezkedése a sanctorale anyagában:

A zsolozsma történeti fejlődése szempontjából a szentek ünnepi anyagának feltöltése időt vett igénybe, a proprium repertóriumának bővítésével századok folyamán eljutottak az önálló, teljes antifóna- és responsorium-, himnusz-, és versiculus-készlettel felszerelt sanctorale officiumokig. S eközben újabb szenteket kanonizáltak, ünnepeltek.

Többnyire egy szent napi Evangéliumát aszerint választották meg, hogy az jellemezze az illető szent karizmáját. Ennek az Evangéliumi szakasznak legjellemzőbb szakaszát emelték ki, hogy a zsolozsma cantikumainak keretezésére szolgáljon.

Eleinte a szentek közös anyagából vett canticum antifónák közül sajátosan egy szentre vonatkozó alkalmazás jelezte a zsolozsmában, hogy éppen melyik szentről szól a zsolozsma. Ezek szövegei általános jellegűek a commune anyagából, mégis kifejezőbben vonatkoztak az ünnepeltre, mint más tételek. A szentek ünnepeinek saját Laudes és Vesperas antifonái íródtak, olykor a két vesperás anyaga megegyezett.

Egy szent regionális vagy lokális ünnepének rangját azzal is kifejezték, hogy a zsolozsma változó anyagában speciális repertoárt biztosítottak számára. A legjelentősebb, legközismertebb szentek teljes saját anyaggal lettek ellátva, de ez csak a XIII. századtól jelent önálló, teljes antifóna- és responsorium-, himnusz-, és versiculus-készletet.

A szentek zsolozsmarepertoárját öt csoportba különíthetjük el⁴⁶, itt ez az öt csoport a sanctorale corpusának szövegi jellemzői szerint alakul, szemben a temporale anyagára jellemző naptári renddel. A csoportok nem különülnek el élesen egymástól:

1. Egyedi antifónák,
2. Rövid zsolozsmák,
3. Kompillált antifonaszériák,
4. Próza szövegű históriák
5. Verses históriák: Ide soroljuk Speyer Julianus: Szent Ferenc, Szent Antal és Szent Domonkos verses históriáit.

⁴⁶ C.A. Európai örökség és hazai alakítás. Dobszay L.: 117-129.o.

A terjedelmkorlátok miatt az antifónákat kottával itt nem közöljük, a függelékben egy XVII. századi ferences Antifonale-ból megtekinthetők.

SPEYER JULIANUS⁴⁷:

Életrajzi adatok:

Julian von Speyer; szül. Speyer, +1250k. (?1285) Párizs. Tanulmányait Párizsban végezte hét szabad művészetet tanult, főként musica-t. Költő, zeneszerző. A francia királyi udvarban cantus magister. 1225 Párizsban belép a ferences rendbe. 1227. május 30. után Németföldre megy, misszióban vesz részt. Valószínűleg 1231-1232 Az *Officium rhythmicum s. Francisci* összeállításán dolgozott. 1232-1235. a *Vita s. Francisci* megírása fűződik nevéhez. 1235-1240 A *Vita s. Antonii de Padua* összeállítása, majd a domonkosok is felkérlik verses zsoltosma összeállítására, valamint egy Szent Domonkos-életrajz megírására, az előző felkérésnek eleget tesz, ez utóbbira nem kerül sor. A misszióból visszatérve, valószínűleg Párizsban tanít a ferences stúdiumházban.

Verses história (*officium rhythmicum*) műfaja 10. századtól jellemző. A 13. században virágzik. Szigorú formai követelmények jellemzik; egy szent élettörténetét foglalja liturgikus ima keretébe. Iulianus de Spira verses históriái (*Assisi Szent Ferenc, Paduai Szent Antal, Szent Domonkos*) mintául szolgálnak a későbbi, história-műfajú alkotások számára.⁴⁸

A verses história tételeinek katalógusa:

27 verses história antifónát:

V1: a1-a5+Am, M: aIn. a1-a9, L: a1-a5+Ab, V2:=V1: + V2Am; AcomI., AcomII.

15 responsoriumot: M: R1-R9a+ R9b+ R9c+ R9d; III:R.br., VI:R.br., IX:R.br.;

6 versiculust: V1:V).; M:N1:V).; N2:V).; N3:V).; L:V; V2:V).

4 himnuszt: V1Hy., MHy., LHy., V2Hy.;

1 oratio-t = a szent miséjének collecta-ja: (*Deus, qui Ecclesiam tuam ...*),

⁴⁷ IULIANUS DE SPIRA (Forrás: *Annalecta Franciscana*, tomus X. Praefatio XLII-XLVIII; valamint: www.bautz.de/bbkl)

⁴⁸ „historiam B. Francisci et B. Antonii nobili stilo et pulchra melodia composuit” (Iordanus a Yano, *Chronica* 52-53. = *Annalecta Franciscana* I.,16)

VERS-, ÉS SORSZERKEZET:

I. VESPERÁS

V1: a1-a5: 5x{2x8-8-7},
 V1Hy.: 7x{8-8-8-8}
 V1.V): V): 8-6 R): 5-5

 V1Am: 2x{7-8-7-6+7-8-7-6};

MATUTINUM:

M: aIn.: 1x{8-7+8-7};

 MHy.: 10 x{8-8-8-8}

 N1.:

 a1-a3: 3x{8-7+8-7};

 N1.V): V): 14={8+6} R): 10= {5+5}

 R1: R):8-7-8-7-8-7+v:8-8-7.
 R2: R):8-7-8-7-8-7+v:8-8-7.
 R3: R):8-7-8-7-8-7+v:8-8-7.

 N2.:

 a4-a6: 3x{8-7+8-7};

 N2.V): V): 13={8+5} R): 12={5+7}

 R4: R):8-7-8-7-8-7+v:8-8-7.
 R5: R):8-7-8-7-8-7+v:8-8-7.
 R6: R):8-7-8-7-8-7+v:8-8-7.

 N3.:

 a7-a9: 3x{8-7+8-7};

 N3.V): V): 11={5+6} R): 11={7+4}

 R7: R):10-10-10-10,v.:8-8.
 R8: R):8-8-8-8-8-8,v.:8-8-8-8.
 R9a: R):8-8-7-8-8-7,v.:8-8-7.

TÖBBLET:

R9b: R):8-8-7-8-8-7,v.:8-8-7.
 R9c: R):8-8-7-8-8-7,v.:8-8-7.
 R9d: R):8-8-7-8-8-7,v.:8-8-7.

LAUDES:

L: a1-a5: 5x{2x8-8-7},
 LHy., 7x x{8-8-8-8}
 LV): V):11, R):13.
 Ab: 3x{8-8-8-8-6}

III:	R.br.: =	N1.V):	V): 14={8+6} R): 10= {5+5}
VI:	R.br.: =	N2.V):	V): 13={8+5} R): 12={5+7}
IX:	R.br.: =	N3.V):	V): 11={5+6} R): 11={7+4}

II. VESPERÁS:

V2: =V1.a1-a5
 V2Hy.: 8x x{8-8-8-8}
 V2.V): V): 11,R):13.
 V2Am: 7-8-8-6.-8-7-6.+7-8-8-6.-8-7-6.

OCTAVA:

Oct.Am. ⁴⁹ :	8-8-8-8,-8-8-8-8.	„Sancte Francisce ...”
Oct.Ab.:	8-5,-6-4,-5:-7-8.	„Salve sancte Pater ...”
Oct.A.comm.I.:	8-8:-8-8,-8-8-8-8.	„Plange, turba paupercula, ...”
Oct.A.comm.II.:	8-8-8-8,-8-8-8-8.	„Caelorum candor splenduit, ...”

A c. pontban adott elemzésből kitűnik, hogy a verses história műfajban megírt Szent Ferenc zsoltoszmája, méltán nevezhető az (*officium rhythmicum*) műfaj példájának. Rendezettsége, a műfajon belüli ritmikai differenciáltsága, a tételek illeszkedését ízlésesen figyelembe veszi. További nyelvészeti elemzés kérdése, hogy a jambikus/trocheikus 8-8-8-8,-8-8-8-8.-s antifonák: Oct.Am; Oct.Acomm.I.; Oct.Acomm.II., ill a R8 nem illeszkedik-e valamelyik himnusz szövegbe. A 8-as jambikus lüktetésű tételek a himnuszon kívül: R8, [1vsz.]; Oct.Am., [2vsz.]; Oct.A.comm.I., [2vsz.]; Oct.A.comm.II., [2vsz.]; összesen 7 vsz. Ez a hét versszak egy feltételezett Doxológiával éppen kiadná nagyhóránként a tíz versszakos himnuszt. Ezt azonban még bizonyítani kéne.

E rövid elemzés után alább latinul és magyar műfordításban látjuk Assisi szent Ferenc Offitium Rytumcum-ját:

⁴⁹ Úgy tűnik, hogy a 8-8-8-8,-8-8-8-8.-s Antifonák kimaradt himnuszszövegek lehetnek, melyeket kiemeltettek eredetihelyükről és nagy antifona dallamra aplikáltak.

Julian von Speyer Offitium rytmicum:

Julianus de Spira
OFFICIUM S. FRANCISCI

AD I VESPERAS

1. – Antiphonae

I.

Franciscus, vir catholicus
Et totus apostolicus,
Ecclesiae teneri
Fidem romanae docuit,
Presbyterosque monuit
Prae cunctis revereri.

II.

Coepit sub Innocentio,
Cursumque sub Honorio
Perfecit gloriosum;
Succedens his, Gregorius
Magnificavit amplius
Miraculis famosum.

III.

Hunc sanctus praelegerat
In patrem, quando praeerat
Ecclesiae minori;
Hunc, spiritu prophetico
Provisum, apostolico
Praedixerat honori.

IV.

Franciscus evangelicum
Nec apicem vel unicum
Transgreditur nec iota;
Nil iugo Christi suavius,
Hoc onere nil levius
In huius vitae rota.

V.

Hic creaturis imperat,
Qui nutui subiecerat
Se totum Creatoris;
Quidquid in rebus reperit
Delectamenti, regerit
In gloriam Factoris.

2. – Capitulum

Mihi autem absit gloriari nisi in Cruce Domini
nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus
crucifixus est, et ego mundo. R). Deo gratias.

Julian von Speyer:
Szent Ferenc verses zsolozsmája⁵⁰

Első esti dicséret

1. Antifónák

Ferenc, Egyházunk hű fia,
Krisztusnak új apostola,
buzdítva int, meghagyja:
Helyes hitünket őrizzük,
s tiszteletünkkel övezzük,
ki az Úr fölKent papja.ⁱⁱ

Ince pápa úr idején
veszi szent útja kezdetét,
s Honoriusszal ér célát;
Majd Gergely, a következő,
magasztalta örvendezőn
csodákkal fényes hírét.ⁱⁱⁱ

Őt választotta ki a szent,
hogy pártfogó atyjuk legyen,
ki Ostiát vezeti;
Őt a prófétai lélek
a főapostoli székre
már akkor kihirdeti.^{iv}

Ferenc nem hagy el, nem mellőz
egy „i” betűt sem vagy vesszőt
az evangéliumból;
Nincs édesebb és nincs könnyebb,
mint a Krisztus-iga terhe,
itt, hol az élet múló.^v

Parancsol a teremtésnek,
ki magát a Teremtőnek
mindenestől adta át;
Bármit szemlél, mindenben őt,
Alkotóját áldja zengőn,
azáltal, mi alkotás.^{vi}

2. Rövid olvasmány

Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint
a mi Urunk Jézus Krisztus keresztségében, amely által
keresztre feszítettett számomra a világ, és én a
világnak.^{vii}
Válasz: Istennek legyen hála.

⁵⁰ Fordította: P. Berhidai L. Piusz OFM 2007.

3. – Hymnus (est Gregorii IX)

I.

Proles de caelo prodiit,
Novis utens prodigiis:
Caelum caecis aperuit;
Siccis mare vestigiis,

II.

Spoliatis Aegyptiis,
Transit dives; sed pauperis
Nec rem vel nomen perdidit,
Factus felix pro miseris.

III.

Assumptus cum Apostolis
In montem novi luminis,
In paupertatis praediis
Christo Franciscus intulit:

IV.

„Fac tria tabernacula”,
Votum secutus Simonis;
Quem huius non deseruit
Numen vel omen nominis.

V.

Legi, Prophetae, Gratiae
Gratum gerens obsequium,
Trinitatis officium
Festo solemniter celebrat,

VI.

Dum reparat virtutibus
Hospes triplex hospitium,
Et beatarum mentium
Cum templum Christo consecrat.

VII.

Domum, portam et tumulum,
Pater Francisce, visita;
Et Evae prolem miseram
A somno mortis excita. Amen.

4.

V). Ora pro nobis, beate Francisce.
R). Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

5. – Ad Magnificat Antiphona

O stupor et gaudium,
O iudex homo mentium:
Tu nostrae militiae
Currus et auriga;
Ignea praesentibus
Transfiguratum fratribus
In solari specie
Vexit te quadriga;

3. Himnusz (IX. Gergely pápa költeménye)

I.

A menny küldötte jött közénk,
új csodajelek övezik,
az ég kapuit tárja fel,
ki tévelyeg, most útra lel.

II.

Átkelt a Vörös-tengeren
száraz lábbal és győztesen;^{viii}
gazdag lett, bár szegény maradt,
nélkülözve is boldogan.

III.

Tábor hegyére vitetett,^{ix}
új fényű felhő szállt reá,
szegénysége kincseivel
Ferenc Krisztushoz így kiált:

IV.

„Épüljön három sátor itt!”^x
– követte Simonnak szavát,
vele egy küldetése is,
betölti neve jóslatát:^{xi}

V.

Törvény, Próféták, Kegyelem
engedelmes szolgája lett;
a Háromnak szerelmese,
és tisztel angyallelkeket.^{xii}

VI.

Ezért erénnyel ékesen
három templomot megjavít
Szent Vendégség vendégeként,
s a Hajlék Krisztusé megint.^{xiii}

VII.

Otthont, várost és sírhelyet^{xiv}
látogass meg, Ferenc atyánk,
ébreszd fel Éva gyermekét,
ne tartsa fogva a halál. Ámen.

4.

Előimádkozó: Imádkozzál értünk, szent Ferenc!
Válasz: Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!

5. Magnificat-antifóna

Ó örömünket ihlető,
ó szívünk mélyét ismerő,
egy személyben hadunknak
Fogata s Vezére;
Hiszen tüzes szekéren
hordozott körül a Lélek,
s láttak izzó Napuknak
az első testvérek.^{xv}

In te signis radians,
In te ventura nuntians,
Requievit spiritus
Duplex prophetarum.
Tuis adsta posteris,
Pater Francisce, miseris,
Nam increscunt gemitus
Ovium tuarum.

6. – Oratio

Deus, qui Ecclesiam tuam beati Francisci meritis
foetu novae prolis amplificas, tribue nobis ex eius
imitatione terrena despicere et caelestium donorum
semper participatione gaudere. Per Dominum.

AD MATUTINUM

7. – Invitatorium

Regi, quae fecit opera,
Christo confiteantur,
Cuius in sancto vulnera
Francisco renovantur.ⁱ

8. – Hymnus (auctore Thoma Capuano Cardinali S. Sabinae)

I.
In caelesti collegio
Novus collega colitur:
In sanctorum rosario
Novellus flos producitur

II.
Franciscus florens gratia,
Forma factus humilium,
Laetus potitur gloria,
Sortis consors sublimium.

III.
Metit de sparso semine
Plenae messis manipulum,
Fallens sub terrae tegmine
Nostrae salutis aemulum.

IV.
Hic carnis supercilium
Legi subiecit spiritus:
Mundum vicit et vitium,
Se victo, victor inclytus.

V.
Linguae manus praeambula
Verbo paravit semitam,
Et amplexantur saecula
Doctrinam facto proditam.

Benned vakítón ragyog,
hirdeti, mi másnak titok,
a kétszer rajtad nyugvó
prófétai szellem.^{xvi}
Ferenc atyánk, légy jelen,
mindazt szüntetve szüntelen
mi támad csetlő-botló
nyájad juha ellen.^{xvii}

6. Könyörgés

Isten, ki Egyházadat szent Ferenc érdemei révén új
hajtásokkal gyarapítod, add kérünk, hogy őt követve
a földieket megvessük, és mindig örvendezzünk, hogy
a mennyei adományokban részesülünk. Krisztus, a mi
Urunk által.

Hajnali imaóra

7. Imádságra hívás

Dicsérjük Krisztus műveit,
Királyunkat áldjuk,
köztünk él, szent sebeit
Ferencen újra látjuk.

8. Himnusz (Thomas Capuanus, S. Sabina bíborosának verse)^{xviii}

I.
A mennyei szép társaság
ujjongva zeng, új társra lel,
üdv kertjét egy új rózsaaág
szent illattal árasztja el.

II.
Ferenc, viruló kegyelem,
alázat tiszta tüköre,
vigadhat immár odafenn,
övezvén égiek köre.

III.
Maradéktalanul arat,
aki előbb jó magvető,^{xix}
messzire úzve megcsalat
az üdvünkre leselkedő.

IV.
A testnek gőgjét megtöri,
mert lélek alá rendeli;^{xx}
vétket, világot legyűző,
magát legyőzve győztes ő.

V.
Hol prédikál, ott út simul
az eljövendő Igének,
nemzedékek szívébe hull
s megfogon igaz erénye.

VI.

In paupertatis praedio
Minorum plantans vineam,
Ostendit magisterio
Vitae vivendi lineam.

VII.

Ad aeternas divitias
Turbam allexit pauperum,
Quos ad caeli delicias
Lingua vocavit operum.

VIII.

Vita, doctrina splenduit,
Resplendet et miraculis;
Sic praefuit, quod profuit,
Via, lucerna populis.

IX.

Summi regis palatio,
Doctor, loca discipulos;
Salutis privilegio
Christi praemuni famulos.

X.

De tenebris miseriae
Sequaces stellae praeviae,
Quaeramus patrem gratiae,
Consortes tandem gloriae. Amen.

IN I NOCTURNO

9. – Antiphonae

I.

Hic vir in vanitatibus
Nutritus indecenter,
Plus suis nutritoribus
Se gessit insolenter.

II.

Excelsi dextrae gratia
Mirifice mutatus,
Dat lapsis spem de venia
Cum Christo iam beatus.

III.

Mansuescit sed non penitus
In primis per languores,
Qui, captis armis caelitus,
Ad plenum mutat mores.

10.

V). Amavit eum Dominus et ornavit eum.
R). Stolum gloriae induit eum.

VI.

Szegénység földjén neveli
Kisebb Testvérek szőlejét;
mindenki példát vehet itt,
mint élje földi életét.

VII.

Koldus hadának nem múló,
örökös kincseket ígér,
ha ezek készek viruló
tettel fizetni mennyekért.

VIII.

Élete, tanítása: fény,
kettőződik csodáiban;
kiket irányít, értük él,
mint gyertya lángja, épp olyan.^{xxi}

IX.

Hű követőid, Mesterünk,
menny csarnokába fölvigyed;
Krisztus szolgálait, kérlelünk,
óvja páratlan érdemed.

X.

Siralomvölgyben éjsötét,
ám csillagod utat mutat,^{xxii}
ha átléptük e föld körét,
kegyelem atyja, befogadj. Ámen.

Első nocturnus

9. Antifónák

I.

Hívságok közt cseperedik
s lesz hiúvá jelleme,
mindenkinél szertelenebb,
háza hírhedt gyermeke.^{xxiii}

II.

Érzi magán a menny kezét,
megváltozik csodásan;
a bűnösöknek ad reményt,
ki örvend Krisztusában.^{xxiv}

III.

Előbb láz gyötri, s megenyhül
a betegségben lelke,
majd egészen megszeli
és újul égi jelre.^{xxv}

10.

Előimádkozó: Szerette őt az Úr és fölékesítette.
Válasz: A dicsőség palástját terítette rá.^{xxvi}

11. – Responsoria

I.

R). Franciscus ut in publicum
Cessat negotiari,
In agrum mox dominicum
Secedit meditari;
Inventum evangelicum
Thesaurum vult mercari.

V). Deum, quid agat, unicum
Consultans, audit caelicum
Insigne sibi dari.

II.

R). In Dei fervens opere,
Statim ut sua vendit,
Pauperibus impendere
Pecuniam intendit,
Quae gravi suo pondere
Cor liberum offendit.

V). Quam, formidante paupere
Presbytero recipere,
Abiectam vilipendit.

III.

R). Dum pater hunc persequitur,
Latens dat locum irae;
Constanter post aggreditur
In publicum prodire:
Squalenti vultu cernitur,
Putatur insanire.

V). Luto, saxis impetitur,
Sed patiens vir nititur
Ut surdus pertransire.

IN II NOCTURNO

12. – Antiphonae

IV.

Pertractum domi verberat
Plus cunctis furens pater,
Obiurgans vincit, carcerat;
Quem furtim solvit mater.

V.

Iam liber, patris furiae
Non cedit effrenati,
Clamans se voluntarie
Pro Christo mala pati.

VI.

Ductus ad loci praesulem,
Sua patri resignat;
Nudusque manens exsulem
In mundo se designat.

13.

V). Os iusti meditabitur sapientiam.
R). Et lingua eius loquetur iudicium.

11. Válaszos énekek

I.

Ferenc már nem kereskedik,
felhagy világi gonddal,
töpreng gyakran, elmélkedik,
egyedül van az Úrral.
Fellelt kincsért epekedik,^{xxvii}
szíve telt szent óhajjal.

Tenné, de még nem tudja, mit,
így kér tanácsot, istenit,
és mennyei választ hall.^{xxviii}

II.

Isten művében ő serény,
portékáit eladja,
vágja, hogy mind a szerzeményt
nélkülözőknek ossza,
ne terhelje többé lelkét
a vagyon súlya, gondja.

Szegény a pap, remegve fél
elfogadni ennyi pénzt,
ám Ferenc nála hagyja.^{xxix}

III.

Apja dühöngve üldözi,
ő bujdosik és retteg,
majd magát hittal vértel,
övői közé megy,
s mert arcát rút piszok fedi,
„Ez örült” – így ítélnék.

A tömeg mélyen megveti,
sarat dob rá, sértegeti,
míg ő csak tűrve lépked.^{xxx}

Második nocturnus

12. Antifónák

IV.

Apja, ki a dühtől liheg,
ütlegeli és szidja,
szitkozódva kötözi meg,
míg anyja el nem oldja.^{xxxi}

V.

Már szabadon, bátran kiáll,
erőszaknak nem enged,
sőt merész hangon így kiált,
Krisztusért bármit szenved.^{xxxii}

VI.

A város nagyjai előtt
atyja elé tesz mindent,
mezítelen száműzött,
ki bírt világi kincset.^{xxxiii}

13.

E.: Az igaznak ajka bölcsességet beszél.
V.: És ítéletet mond az ő nyelve.^{xxxiv}

14. – Responsoria

IV.

R). Dum seminudo corpore
Laudes decantat gallice
Zelator novae legis,
Latronibus in nemore
Respondet sic propheticè:
„Praeco sum magni Regis”.

V). Audit, in nivis frigore
Proiectus: „Iace, rustice”,
Futurus pastor gregis.

V.

R). Amicum quaerit pristinum,
Qui spretum in coenobio
Tunica contextit.
Contemptu gaudens hominum
Leprosus fit obsequio,
Quos antea despexit.

V). Sub typo trium Ordinum
Tres, nutu Dei praeviso,
Ecclesias erexit.

VI.

R). Audit in Evangelio
Quae suis Christus loquitur
Ad praedicandum missis;
„Hoc”, inquit, „est quod cupio”.
Laetanter his innititur
Memoriae commissis.

V). Non utens virga, calceo,
Nec pera, fune cingitur,
Duplicibus dimissis.

IN III NOCTURNO

15. – Antiphonae

VII.

Cor verbis novae gratiae
Sollicitus apponit,
Verbumque poenitentiae
Simpliciter proponit.

VIII.

Pacem, salutem nuntiat
In Spiritus virtute,
Veraeque paci sociat
Longinquos a salute.

IX.

Ut novis sancti merita
Remunerantur natis,
His nova tradit monita,
Viam simplicitatis.

14. Válaszos énekek

IV.

Gondtalan, bár ruhája sincs,
vidám, frank nyelven énekel,
új törvénynek hírnöke;^{xxxv}
Még a haramiáknak is,
hogy ő ki volna, így felel:
„Nagy Királynak követe!”^{xxxvi}

Azok meg így: „Bugris, lapíts!”
a hideg hóba lökve el,
ki lesz nagy nép mestere.^{xxxvii}

V.

Előbb monostorban cseléd,
majd vándor, akit felruház
egy hajdani jó barát.
Lenézhetik, ő hisz, remél,
s mit korábban került, utált,
enyhít leprás nyomorán.

Három rend előjeleként
– égi hangra – javítja már
az Úr három templomát.^{xxxviii}

VI.

Megfogadja, mit Ura mond
övéi szétküldésekor,
a Hírt miként hirdessék,^{xxxix}
És szól: „Ezt szívből akarom!”
Életszabálya lesz a sor,
s vágya, hogy így kövessék.

Botot, batyut, sarut ledob –
a tanítványok is egykor
a semmivel beérték!^{xl}

Harmadik nocturnus

15. Antifónák

VII.

Szívében az új kegyelem
párosul akarattal,
s prédikálni kezd tüzesen,
ám egyszerű szavakkal.

VIII.

Megtérést sürget és békét
a Lélek erejében,
íme sok bűnös újra él,
valódi békeességben.^{xli}

IX.

Az igaz atya érdeme
a fiaknak is jussa,
tanítás nekik élete:
az egyszerűség útja.^{xlii}

16. – Antiphonae

V). Lex Dei eius in corde ipsius.

R). Et non supplantabuntur gressus eius.

17. – Responsoria

VII. (auctore Card. Thoma Capuano)

R). Carnis spicam, contemptus area,
Franciscus frangens, terens terrea,
Granum purum, excussa palea,
Summi Regis intrat in horrea.

V). Vivo pani morte iunctus,
Vita vivit vita functus.

VIII. (auctore Gregorio IX)

R). De paupertatis horreo
Sanctus Franciscus satiat
Turbam Christi famelicam,
In via ne deficiat;
Iter pandit ad gloriam
Et vitae viam ampliatur.

V). Pro paupertatis copia
Regnat dives in patria,
Reges sibi substituens,
Quos hic ditat inopia.

IX.a

R). Sex fratrum pater septimus,
Absorptus luce caelitus,
Futura contemplatur.
Inter Minores minimus,
Quis parvi gregis exitus
Praeclare speculatur.

V). Quadrans quoque novissimus
Culparum sibi penitus
Dimitti revelatur.

IX.b

R). Arcana suis reserans
Octavum tandem recipit,
Et ad diversas gentes
Rinos mittendos foederans,
Humiliari praecipit
Et esse patientes.

V). Grex procidit obtemperans,
Pastor erectos suscipit
Ad oscula gaudentes.

IX.c

R). „Euntes”, inquit, „in eum
Qui nutriet vos Dominum
Iactate cogitatum”.

16. Antifónák

E.: Istenének törvénye az ő szívében.

V.: És meg nem inognak az ő léptei.^{xliii}

17. Válaszos énekek

VII. (Thomas Capuanus bíboros verse)

Test gabonáját szérűn kiteríti,
megtöri Ferenc, sanyargatva csépli,
tisztá búzaszem lesz, polyva sem éri,
így lép a csűrbe, mi mennyei, égi.

Élő kenyér tápláléka,
örök élet ajándéka.^{xliiv}

VIII. (IX. Gergely pápa verse)

Csűréből a szegénységnek
Ferenc bőven osztogat,
Krisztus-éhes éhezőket
szentségével jóllakat;
utat nyit a dicsőségbe,
életösvényt megmutat.

Kincset érő szegénységét
dús gazdagságra váltja,
megelőzve királyokat
jut mennyek országába.^{xlv}

IX. a

Már féltucatnyi társsal él,
midőn betölti égi fény,
s nem látott titkokat lát;
kis nyájára, kit óva félt,
Kisebbség legkisebbségként
hirdeti, nagy jövő vár.

S mert bűn emléke bántja még,
hogyan bocsánatra van remény,
kap égből bátorítást.^{xlvi}

IX. b

Mihelyt bevégi szavait,
új testvér jön, a nyolcadik,
s a gondos pásztor úgy dönt:
Szétküldi tanítványait,
járják a környék tájait
szüntelen béketúrón.

A Szent elé borul le mind,
ő átölel és áldva int,
szívbe bátorságot önt.^{xlvii}

IX. c

„Kedveseim, induljatok!
Csak Uratokban bízzatok,
hisz gondja van reátok!”^{xlviii}

Sic fratribus erroneum
Praecludit et interminum
Callem cupiditatum.

V). Sic curis cor extraneum
Non providet in crastinum
In zonis aes ligatum.

IX.d

R). Regressis quos emiserat,
Compleatur bis senarius
Fratrum; dum confirmando
Normam sancto quam scripserat,
Iussa dat Innocentius
Papa de praedicando.

V). In mna Franciscus foenerat,
Quem dati movet ratio
De lucro reportando.

AD LAUDES

18. – Antiphonae

I.

Sanctus Franciscus, praevis
Orationum studiis,
Quid faciat instructus,
Non sibi soli vivere,
Sed aliis proficere
Vult, Dei zelo ductus.

II.

Hic praedicando circuit
Et, quem non homo docuit,
Fit doctis in stuporem.
Virtutum verba loquitur,
Novumque nova sequitur
Militia ductorem.

III.

Tres Ordines hic ordinat:
Primumque Fratrum nominat
Minorum, pauperumque
Fit Dominarum medius,
Sed Poenitentium tertius
Sexum capit utrumque.

IV.

Doctus doctrice gratia,
Doctus experientia
Quae sunt perfectionis,
Haec fratres docet omnia
Tam factis quam frequentia
Melliflui sermonis.

V.

Laudans laudare monuit,
Laus illi semper affuit,

Lelkük mélyén e bizalom,
nem árthat gonosz hatalom,
sem bűnös, kusza vágyak.

Mert földi gondtól szabadon
nem csüng a kétes holnapon,
ki Isten útján vándor.^{xlix}

IX. d

A misszióból visszatér,
örül egymásnak és mesél
immár tizenkét testvér.
Regulát ír Ferenc ezért,
és elnyeri, mit hön remélt,
a pápa úr igenjét.ⁱ

Szegényen él és prédikál,
így sokszoroz kapott minát,
miről számot adni kész.ⁱⁱ

REGGELI DICSÉRET

18. Antifónák

I.

Gond úzi Isten emberét:
Élje remete életét,
Vagy járjon prédikálva?
Könyörög s megérti mélyen:
Ne csak önmagának éljen,
Hanem mások javára.ⁱⁱⁱ

II.

A tudós ámul szavain,
ha bárhol fölzeng ajkain
hívó igehirdetés.
Beszéde lélek és erő,
nyomában számos követő
– új had élén új vezér.ⁱⁱⁱⁱ

III.

Három szerzet is születik:
nevük és életük szerint
ők a Kisebb Testvérek,
a Szegény Úrnők szűzei
s Bűnbánók buzgó hívei,
kik a világban élnek.^{liv}

IV.

Jó gyümölcs nélkül nem marad
sem tapasztalat, sem malaszt,
ám bölcs tanítót érlel:
Az üdv mézajkú mestere,
kinek nyitott könyv élete,
felvértéz bölcsességgel.^{lv}

V.

Dicsér, dicsőít, áldva zeng,
dicsérni hívó hangja cseng,

Laus, inquam, Salvatoris;
Invitat aves, bestias
Et creaturas alias
Ad laudem Conditoris.

19. – Hymnus (Est Cardinalis Rainerii Capocii de Viterbio)

I.
Plaude, turba paupercula,
Patre ditata paupere;
Laudis propina pocula,
Sacro depressa ubere.

II.
Hic simplex, rectus, humilis,
Pacis cultor amabilis,
Lumen in vase fictili
Ardens, lucens in fragili.

III.
Vili contectus tegmine,
Sancto calescens flamine,
Vicit algorem, caumata,
Christi dum gestat stigmata.

IV.
Carnem mundumque conterens,
Hostes malignos proterens,
Auream victor meruit,
Aureolam dum docuit.

V.
Pauper, nudus egreditur,
Caelum dives ingreditur,
Spargit virtutum munera,
Aegris profligat vulnera.

VI.
Verorum pater pauperum,
Nos pauperes fac spiritu;
Consortes redde Superum,
Ereptos ab interitu.

VII.
Patri, Nato, Paraclito
Decus, honor et gloria;
Sancti sint huius merito
Nobis aeterna gaudia. Amen.

20.

V). Ora pro nobis, beate Francisce.
R). Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

21. – Ad Benedictus Antiphona

O martyr desiderio,
Francisce, quanto studio
Compatiens hunc sequeris,

dicséri Megváltóját.
Áldásra szólít madarat,
parány teremtményt és vadat:
Mind áldja Alkotóját!^{lvi}

19. Himnusz (Rainerius Capocius de Viterbio bíboros költeménye) Szedő D. ford. kiegészítéssel

I.
Szegényeknek szelíd kara,
tapsolva örvendj, ünnepelj,
kit gazdagít szegény atya,
ma hála hangján énekel.

II.
Igaz, kicsiny és egyszerű,^{lvii}
kedves és békét kedvelő;
világít, törékeny habár,
cserépedényben fénysugár.^{lviii}

III.
Ruhája foszlik szerteszét,
Szentlélek fűti kebelét;
világ hidegét győzi le
Urától kapott öt sebe.

IV.
Mi földi, testi, megveti,
a gonosz ellent fékezi,
így számos lelki harc után
érdemel arany koronát.

V.
Itt lenn szegény példátlanul,
az égbe gazdagon vonul,
két kézzel oszt erényeket,
meggyógyítja a beteget.

VI.
Ki szegényeknek atyja vagy,^{lix}
formálj szegénnyé lelkileg,^{lx}
a pusztulásból kiragadj,
s nyisd meg nekünk a mennyeket.

VII.
Áldjuk az Atyát, a Fiút
s Vigasztalónkat szüntelen;
legyen nekünk Ferenc az út,
mely égbe visz egyenesen. Ámen.

20.

E: Imádkozzál értünk, szent Ferenc!
V: Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!

21. Benedictus-antifóna

Ó mártírhálált epedő,^{lxi}
Uraddal együtt szenvedő,
mily fájdalommal éled át

Quem passum libro reperis,
Quem aperuisti.

Tu contuens in aëre
Seraph in cruce positum,
Ex tunc in palmis, latere
Et pedibus effigiem
Fers plagarum Christi.

Tu gregi tuo provide,
Qui post felicem transitum
Durae prius et lividae
Glorificatae speciem
Carnis praetendisti.

AD HORAS MINORES

21.a – Ad Tertiam Responsorium breve

Amavit etc. V). Os iusti etc.

22. – Ad Sextam Capitulum

Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax
super illos et misericordia, et super Israel Dei. R).
Deo gratias.

22.a – Responsorium breve

Os iusti etc. V). Lex Dei etc.

23. – Ad Nonam Capitulum

De caetero nemo mihi molestus sit. Ego enim
stigmata Iesu in corpore meo porto. Gratia Domini
nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, fratres.
Amen. R). Deo gratias.

23.a – Responsorium breve

Lex Dei etc.

V). Iustum deduxit Dominus per vias rectas. R). Et
ostendit illi regnum Dei.

AD II VESPERAS

24. – Hymnus (auctore Thoma Capuano, Cardinali S. Sabinae)

I.

Decus morum, dux Minorum,
Franciscus tenens bravium
In te vite datur vitae,
Christe, Redemptor omnium.

az Evangélium sorát,
melyben órá leltél.^{lxii}

Ferenc, előtted megjelent
a keresztfán egy szent Szeráf,
s azóta vérzön viseled
szögek és lándzsahegy nyomát –
Krisztus mása lettél.^{lxiii}

Nyájad gondjára, jöjj, ügyelj,
Te védj, kit nem rontott halál:
tested, mely kék volt és merev,
már ép az átmenet után –
immár hazatértél.^{lxiv}

KIS IMAÓRÁK

21.a Rövid válaszos imádság tertiára

Szerette őt az Úr... E: Az igaznak ajka...^{lxv}

22. Rövid olvasmány sextára

És mindazoknak, akik ezt a regulát követik, békeesség
és irgalom, és Isten Izraelének.^{lxvi}
V: Istennek legyen hála.

22.a Rövid válaszos imádság

Az igaznak ajka... E: Istenének törvénye...^{lxvii}

23. Rövid olvasmány nonára

Ezután senki ne okozzon kellemetlenséget nekem. Én
ugyanis Jézus jegyeit hordozom testemen. A mi Urunk
Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel, testvérek.
Ámen.^{lxviii}
V: Istennek legyen hála.

23.a Rövid válaszos imádság

Istenének törvénye...^{lxix}

E: Az igazat a helyes úton vezette az Úr.
V: És megmutatta néki Isten országát.^{lxx}

Második esti dicséret

24. Himnusz^{lxxi} (Thomas Capuanus, S. Sabina bíborosának verse)

I.

Ékességünk, példaképünk
Ferenc, pálmát nyert bajnokunk;^{lxxii}
benned élő szőlővessző,^{lxxiii}
Világmegváltó Krisztusunk.^{lxxiv}

II.

Plaudet frater, regnat pater
Concivis caeli civibus;
Cedat fletus, psallat coetus,
Exsultet caelum laudibus.

III.

Demptum solo, datum polo
Signorum probant opera;
Ergo vivit, nam adivit
Aeterna Christi munera.

IV.

Pro terrenis votis plenis
Reportat dona gloriae;
Quem decoras, quem honoras,
Summae Deus clementiae.

V.

Hunc sequantur, huic iungantur
Qui ex Aegypto exeunt;
In quo duce, clara luce,
Vexilla Regis prodeunt.

VI.

Regis signum ducem dignum
Insignit manu, latere;
Lux accedit, nox recedit,
Iam lucis orto sidere.

VII.

Est dux fidus, clarum sidus:
Ducit, relucet, devia
Devitando, demonstrando
Beata nobis gaudia.

VIII.

Mina gregem, dux, ad Regem,
Collisor hostis callidi;
Nos conducas et inducas
Ad cenam Agni providi. Amen.
24.a

V). Ora pro nobis, beate Francisce.

R). Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

25. – Ad Magnificat Antiphona

O virum mirabilem
In signis et prodigiis,
Languores cum daemoniis
Quoslibet pellentem.
Dat aurem suis avium
Praedicans silvestrium
Verbis intendentem.

O vita laudabilem,
Qua fidem sic magnificat;

II.

Vigadj testvér, már hazatért
atyád, betelve élete;
könny apadjon, dal fakadjon,
Ujjongjon égnek éneke.^{lxxv}

III.

Tőlünk elment, mennybe fölment,
hirdeti számos jel, csoda;
már boldogul, kin valósult
Krisztusi örök áldozat.^{lxxvi}

IV.

Fogadalma nyer jutalmat,
mert megtartotta teljesen;
ékesítéd, dicsőítéd,
Ó nagy Isten, kegyelmesen.^{lxxvii}

V.

Őt keresi, őt követi,
Sötétségből ki menekül;^{lxxviii}
személyében, tiszta fényben,
Királyi zászló jár elől.^{lxxix}

VI.

Királyi kegy, vezéri jegy,
sebes keze és oldala;
benne fényünk, úzi éjünk,
Felkelt a napnak csillaga.^{lxxx}

VII.

Vezérünk vagy, fényes csillag:
vezess nem járt ösvényeken,
hogy majd révbe bizton érve
Osztályrészünk öröm legyen.^{lxxxii}

VIII.

Tereld bágyadt, gyöngye nyájad,^{lxxxiii}
kijátszva pokol zsarnokát,^{lxxxiii}
hogy ülhessük veled együtt
A Bárány adta vacsorát.^{lxxxiv} Ámen.
24. a

E: Imádkozzál értünk, szent Ferenc!

V: Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire.

25. Magnificat-antifóna

Mily csodás és mily nemes,
ki meggyógyít sok beteget,
űz démont, gonosz szellemet,
csodajellel ékes.^{lxxxv}
S ki harsány hangon csivitelt,
most a madár is figyel,
tanításra éhes.^{lxxxvi}

Életed dicséretes,
hitvallóak hú szavaid,^{lxxxvii}

Sed et multos vivificat
Mortuos defunctus.
Francisce, nos caelestium
Fac consortes civium,
Quibus es coniunctus.

26. – Antiphonae ad Benedictus et Magnificat infra
Octavam et pro Commemoratione S. Francisci
I. (Adscribitur Gregorio Papae IX)

Sancte Francisce, propere
Veni, pater, accelera
Ad populum, qui premitur
Et teritur sub onere,

Palea, luto, latere;
Et, sepulto Aegyptio
Sub sabulo, nos libera,
Carnis extincto vitio.

II. (Tribuitur Thomae Capuano Cardinali S.
Sabinae)

Salve, sancte pater, patriae lux, forma Minorum,
Virtutis speculum, recti via, regula morum:
Carnis ab exilio duc nos ad regna polorum.

III. (Gregorio IX attributa)

Plange, turba pauperula,
Ad patrem clama pauperum:
Hoc lugubre suspirium,
Pater Francisce, suscipe,
Et prode Christo stigmata
Lateris, pedum, manuum,
Ut nobis reddat orphanis
Tanti patris vicarium.

IV. (Assignatur Cardinali Rainerio Capoccio)

Caelorum candor splenduit,
Novum sidus emicuit:
Sacer Franciscus claruit,
Cui Seraph apparuit,
Signans eum caractere
In volis, plantis, latere,
Dum formam crucis gerere
Vult corde, ore, opere.

föltámasztottál holtat is
hatva odaátról.^{lxxxviii}
Ó Ferenc, minket mennybe vígy,
föl, szentek közé segíts,
kedves közbenjárón.^{lxxxix}

26. Benedictus- és Magnificat-antifónák szent Ferenc
ünnepének nyolcadában és megemlékezésül^{xc}
I. (IX. Gergely pápának tulajdonítják)

Ó szent Ferenc, jöjj, támogass,
néped Mózesként látogasd,
mert rég rabságban senyedünk,
emészt a kín, míg görnyedünk
s új vályogtéglák súlya nyom.^{xc}
Ígért honba utat mutass
legyűrve zsarnok ellenünk,^{xcii}
ki testiség sarába von.

II. (Thomas Capuanus bíboros versének
tulajdonítják)

Szent atya, eszményünk, tiednek fénye-világa,
tükre erénynek, igazság, szentség útja, szabálya:
Számkivetésünkből szabadíts, vígy égi hazába!

III. (IX. Gergely pápának tulajdonítják)

Jajongva sírj és így kiálts
szegény atyádhoz, árva nyáj:
Ferenc atya, fohászkodunk,
fogadd el gyászos sóhajunk,
és fedd fel Krisztusunk előtt
megjelölt tested öt sebé,^{xciii}
hogy adjon nekünk vezetőt,
ki ránk vigyáz s nyomodba lép.^{xciv}
IV. (Rainerius Capoccius bíborosnak tulajdonítják)

A mennyben új csillag ragyog
fényes tűzével fenn lobog:
Ferenc világol, fénybe von,
mert szent Szeráfot láthatott,
és öt jeggyel jelöltetett.
Így tagjaiba vésetett,
mit szívében viselt, hirdetett:
az üdvözítő szent kereszt.

• Verses zsoltosma liturgikus tételeinek katalógusa:

- **V1.:** Hy. 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.: 4. vsz.: 5. vsz.: 6. vsz.; a1.; a2.; a3.; a4.; a5.; Am.; Or.
- **C.:** ant. Hy. 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.:
- **M.:** Inv. ant.

- Hy. 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.: 4. vsz.: 5. vsz.: 6. vsz.: 7. vsz.: 8. vsz.: 9. vsz.: 10. vsz.;;
 - **N1.:** a1. ; a2.; a3.; le1.; R1.; le2.; R2.; le3.; R3.; v1.;
 - **N2.:** a4.; a5.; a6.; le4.; R4.; le5.; R5.; le6.; R6.; v2.;
 - **N3.:** a7.; a8.; a9.; le7.; R7.; le8.; R8.; le9.; R9.; v3.
 - **L.:** Hy. 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.: 4. vsz.: 5. vsz.: 6. vsz.;; a1.; a2.; a3.; a4.; a5.; Ab.; Or.
 - **I.:** Hy.: 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.: 4. vsz.: 5. vsz.;;
 - **III.:** Hy.: 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.;; a.sup.ps.;
 - **VI.:** Hy.: 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.;; a.sup.ps.;
 - **IX.:** Hy.: 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.;; a.sup.ps.
 - **V2.:** Hy.: 1. vsz.: 2. vsz.: 3. vsz.: 4. vsz.: 5. vsz.: 6. vsz.: 7. vsz.: 8. vsz.: a1.; a2.; a3.; a4.; a5.; Am.; Or.
 - **Oct.** Am; Ab,
- Assisi Szent Ferenc ünnepi zsoltárrendje a ferences zsoltárbeosztás szerint [A zsoltárok és olvasmánytáblázatok a függvényen találhatóak.]:
 - **V1.:** 109; 110; 111; 112; 116;
 - **C.:** 4; 90; 133;
 - **Mat.:** **N1.:** 1; 2; 3; **N2.:** 4; 5; 8; **N3.:** 14; 20; 23;
 - **L.:** 92; 99; 62; Cant.Dan. 3,57-88 et 56; 148.
 - **I.:** 117.; 53.; 118.j.; 118ij.;
 - **III.:** 118.iii.; 118. iv.; 118. v.;
 - **VI.:** 118. vi.; 118. vii.; 118. viii.;
 - **IX.:** 118. ix.; 118. x.; 118. xi.
 - **V2.:** = V1. 109; 110; 111; 112; 116;

Saját zenei-anyag:

Szent Ferenc október 4. Matutinum responsoriumai: I-IX.

[Breviárium lapján Assisi szent Ferenc Officium Rytmicuma-nak Responsorium-sorozatának nyitó tétele látható: „Franciscus ut in publicum...”

Assisi szent Ferenc stigmatizáció-képe a XIV. századból, *Breviarium*, Roma Biblioteca Vaticana, Archivo San Pietro.]

Speyer Julianus verses históriájának szövege is hosszú oldalakat tesz ki. Ennek teljes zenei anyagát a terjedelmi korlátok miatt nem tudjuk közölni. Röviden egy jellemző sorozatot mégis bemutatunk. A matutinum, azaz virrasztó-zsolozsmában rend szerint kilenc olvasmány, és vele kilenc responzórium oszlik el a három nocturnusban. A kilenc responzorium, ahogy az olvasmányok is hármas csoportokban vannak. Egy nocturnus végén ugynevezett responzorium prolixum, azaz terjedelmes responzorium található, melynek záró-verzusa a zsolozsma zsoltározásából ismert kis doxológia. Ennek azonban csak az első tagját használja a responzorium prolixum.

Ennek a szövegi és zenei egységnek külön stílusa van a Speyer Julianus verses históriáján belül. A szöveg jóval nyersebb, mint az antifónák. A dallamok pedig egészen merész ambitust használnak. Ebben a tételsorozatban érvényre jut a series tonorum elv. A gregorián késői alkotói fázisában a tónusok didaktikai alkalmazást nyertek. A tónusok sorozatba rendezettek. Ezt a mesterségesen kialakított rendet érvényesítette itt is Speyer Julianus zeneszerző.

További vizsgálat tárgya lenne, hogy megvizsgálja, van-e kapcsolódási pont, vagy dallamhasnolás a másik két verses officium és a szent Ferenc históriája között.

Továbbá feltűnik, hogy a hagyományosan szokásos kilenc responzorium helyett itt a kilencedik tétel után további három responzoriumot találunk, összesen tizenkettőt.

Lentebb közöljük a series tonorumban komponált matutinum responzóriumokat:

I. FRANCISCUS UT IN PUBLICUM...

BU 121 (29r) Franc. cf. N1 R1 CAO —^{xcv}
1. tónus

Fran - ci - scus ut in pu - bli - cum ces - sat

ne - go - ti - a - ri in a - grum mox do - mi -

ni - cum se - ce - dit me - di - ta - ri * In - ven -

tum e - van - ge - li - cum the - sau - rum _____

_____ vult mer - ca - ri.

V. De - um quid a - gat u - ni - cum con - sul -

tans au - dit cae - li - cum in si - gne si - bi

da - ri. * In - ven - ...

II. IN DEI FERVENS OPERE...

BU 121 (29v) Franc. cf. N1 R2 CAO —^{xcvi}

2. tónus

In De - i fer - vens o - pe - re sta - tim ut

su - a ven - di - dit^{xcvii} pau - per - i - bus im - pen - de -

re pe - cu - ni - a^{xcviii} in - ten - dit * Quae gra - vi su -

o pon - de - re cor li - be - rum of - - -

- fen - dit.

V. Quam for - mi - dan - te pau - per - e pre - sby - te - ro

re - ci - pe - re ab - ie - ctam vi - li - pen - dit. *Quae ..

III. DUM PATER HUNC...

Dum pater hunc persequitur^{xcix}
 BU 121 (30r) Franc. cf. N1 R3 CAO –^c
 3.tónus

Dum pa - ter hunc per - se - qui - tur la - tens^{ci} dat

lo - cum i - rae con - stan - ter post ag - gre - di - tur^{cii}

in pu - bli - cum pro - di - re * Squa - len - ti vul -

tu cer - ni - tur pu - ta - tur in -

sa - ni - re.

V1. Lu - to sa - xis im - pe - ti - tur sed pa - ci - ens^{ciii}

vir ni - ti - tur ut sur - dus per - trans - i - re. * Squa - le ...

V2. Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o, et spi -

ri - tu - i San - cto. * Squa - le ...

IV. DUM SEMINUDO CORPORE LAUDES...

BU 121 (31v) Franc. cf. N2 R1 CAO –^{civ}
4.tónus

Dum se - mi - nu - do cor - po - re lau - des de - can -

tat gal - li - cae ze - la - tor no - vae le - gis la -

tro - ni - bus in ne - mo - re, * Re - spon - dit sic pro - phe -

ti - ce pre - co sum ma - gni re - gis.

V1. Au - dit in ni - vis fri - go - re pro - ie - ctus ia - ce

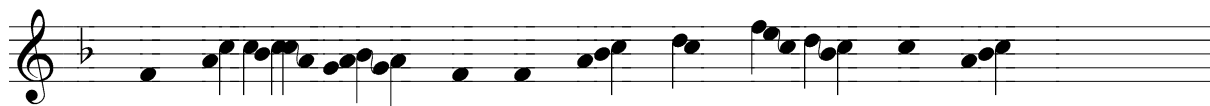
ru - sti - ce fu - tu - rus pa - stor gre - gis. * Re - spon - ...

V2.^{civ} Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o et Spi - ri -

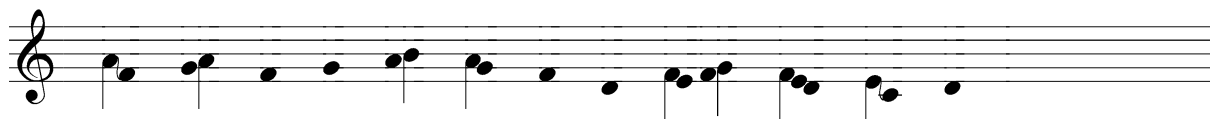
tu - i San - cto. * Re - spon - ...

V. AMICUM QUAERIT PRISTINUM...

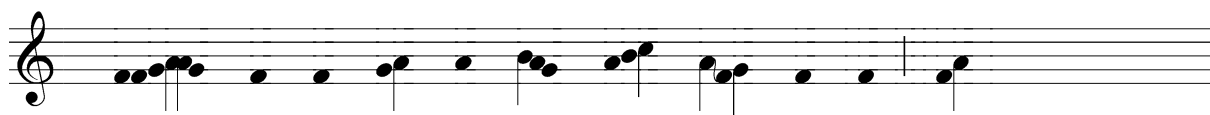
BU 121 (32r) Franc. cf. N2 R2 CAO ^{—cvi}
5.tónus

A - mi - cum quae - rit pri - sti - num qui

spre - tum in cae - no - bi - o tu - ni - cu - la con -

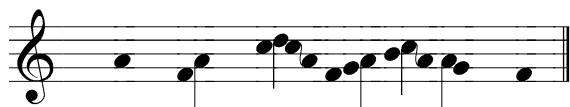
te - xit con - tem - ptu gau - dens ho - mi - num. * Le -

pro - sis fit ob - se - qui - o quos an -

- - - te - a de - spe - xit.

[al - le - lu - ...]^{cvi}

V1. Sub ty - po tri - um or - di - num tres nu - tu De -

i prae - vi - o ec - cle - si - as e - re - xit. * Le - ...

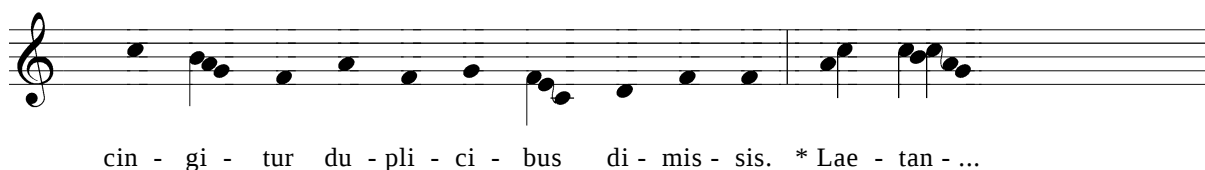
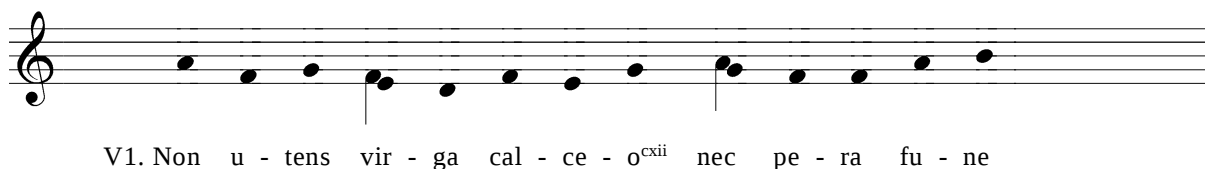
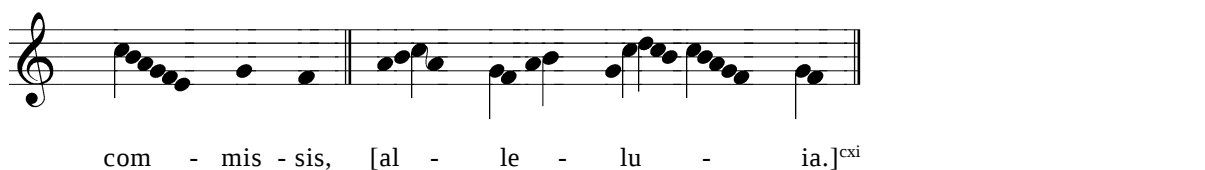
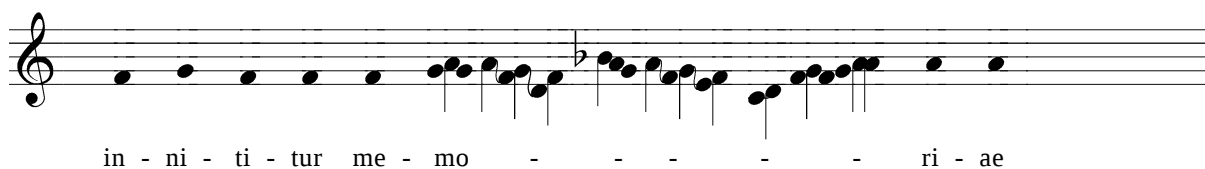
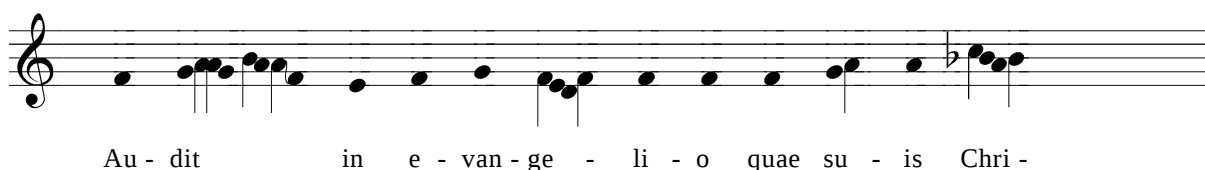

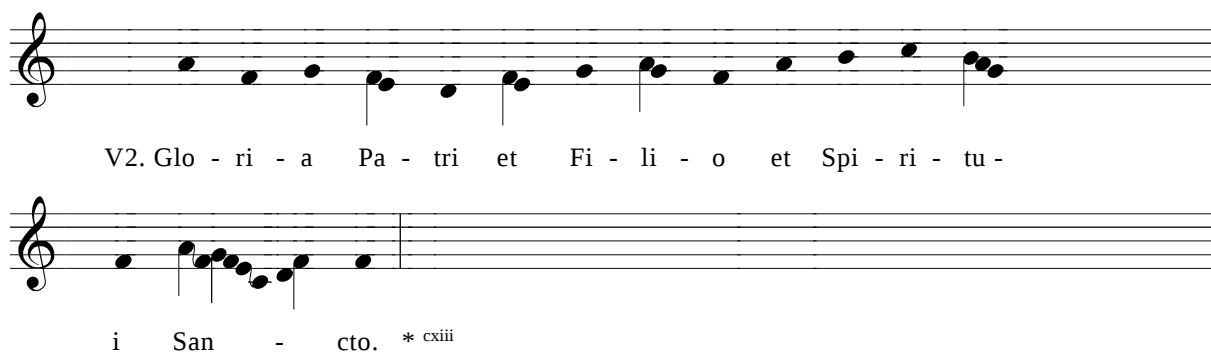
V2.^{cvi}Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o et Spi -

VI. AUDIT IN EVANGELIO...

BU 121 (32v) Franc. cf. N2 R3 CAO –^{cix}
6. tónus

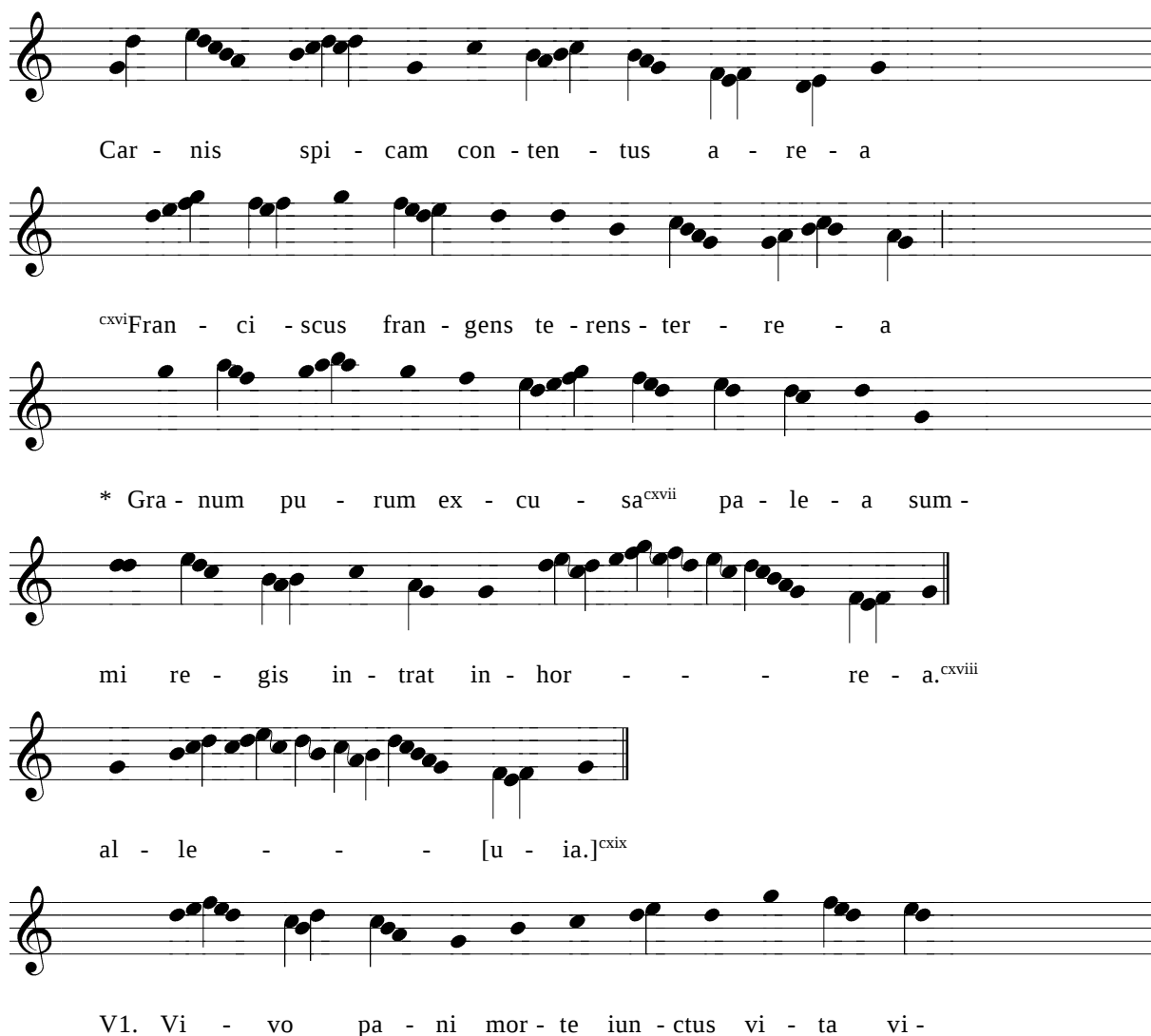

V2. Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o et Spi - ri - tu -
i San - cto. * cxiii

VII. CARNIS SPICAM...

Carnis spicam contemptus^{cxiv} area
BU 121 (33v) Franc. cf. N3 R1 CAO —^{cxv}
7.tónus

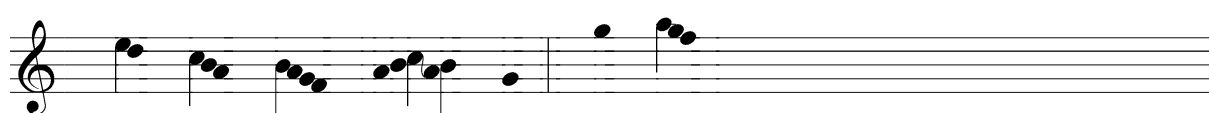
Car - nis spi - cam con - ten - tus a - re - a
^{cxvi}Fran - ci - scus fran - gens te - rens - ter - re - a
* Gra - num pu - rum ex - cu - sa^{cxvii} pa - le - a sum -
mi re - gis in - trat in - hor - - - re - a.^{cxviii}
al - le - - - [u - ia.]^{cxix}
V1. Vi - vo pa - ni mor - te iun - ctus vi - ta vi -

vit vi - ta fun - ctus. * Gra - num ...

V2. Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o et Spi -

ri - tu - i San - cto. * Gra - num ...

VIII. DE PAUPERTATIS HORREO...

BU 121 (34r) Franc. cf. N3 R2 CAO –^{cxx}
8.tónus

De pau - per - ta - tis hor - re - o san - ctus

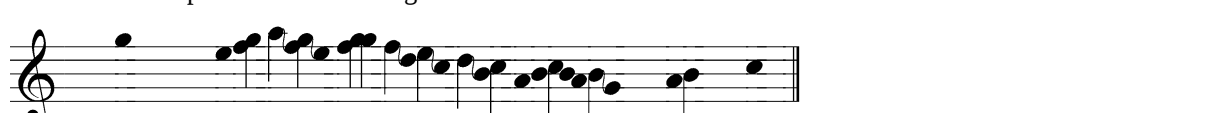
Fran - ci - scus sa - ci - at^{cxxi} tur - ba Chri - sti fa - me -

li - cam in vi - a ne de - fi - ci - at. * I -

ter pan dit ad glo - ri - am et vi - tae vi -

am^{cxxii} am - - - - - pli - at.^{cxxiii}

V1. Pro pau - per - ta - tis co - pi - a re - gnat di -

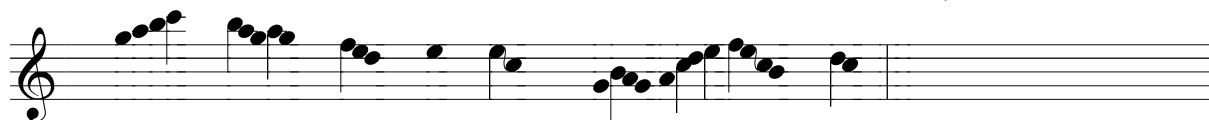
ves in pa - tri - a re - ges si - bi sub - sti - tu - ens

quos hic di - tat in - o - pi - a. * I - ter ...^{cxxiv}

V2. Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o,

et Spi - ri - tu - i San^{cxxv} - cto. *^{cxxvi}

IX. SEX FRATRUM SEPTIMUS...

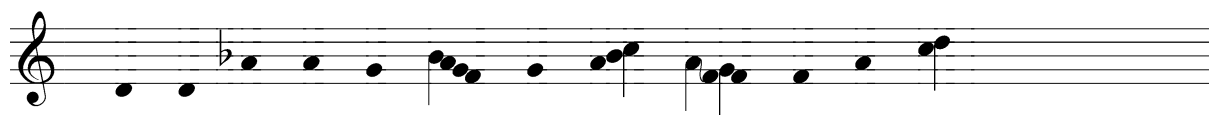
BU 121 (34v) Franc. cf. N3 R3 CAO ^{cxxvii}
1. tónus

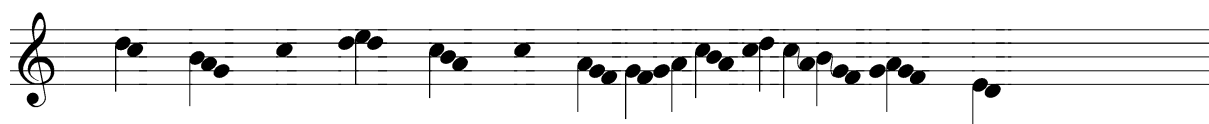
Sex fra - trum pa - ter se - pti - mus ab - sor -

tus lu - ce cae - li - tus fu - tu - ra con - tem -

pla - tur in - ter mi - no - res mi - ni - mus quis par -

vi gre - gis ex - i - tus prae - - - cla -

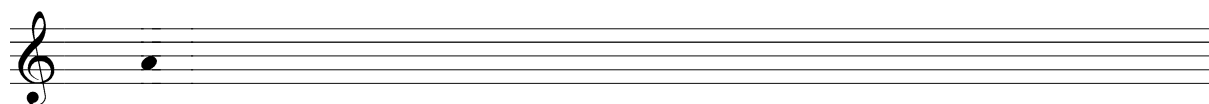
re spe - cu - la - tur, [al - le - lu - ia]^{cxxviii}

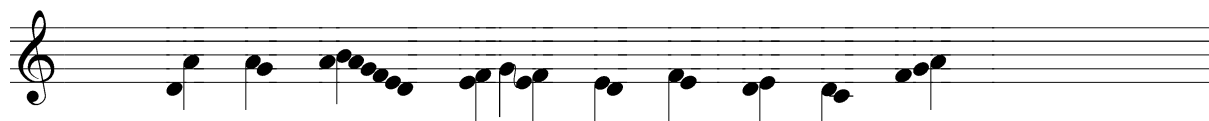
V1. Qua - dras quo - que no - vis - si - mus cul - pa - rum

si - bi cae - li - tus di - mit - ti re - ve - la - tur.

* Quis ...^{cxxix}

V2. Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o

et Spi - ri - tu - i San - cto. * Quos ...

A függelékben az itt átírt responzóriumok eredeti, XIV. századi fotói megtalálhatóak.

3. EGYHÁZZENE-IRODALOM:

Assisi Szent Ferenc az egyházzene irodalomban:

MEGKÖZELÍTÉS:

Az egyházzene irodalom olyan gyűjtőfogalom, amelybe egymástól igen távoleső egyházzenei művek kerülhetnek bele. Katolikus értelemben az egyházzene kifejezés rétegekre bomlik. A megkülönböztetés szempontja a liturgikus alkalmazhatóság. Ezért az egyházzene rétegeit hagyományosan négy szinten különböztetjük meg: 1. liturgikus zene; 2. szakrális zene; 3. vallásos zene; 4. vallási zene, de ezeket még további finomításokkal differenciálhatjuk.

Jelenleg bennünket ez a kérdés csak abban a mélysében érdekel, amelyen kategóriákba a szent Ferencről szóló zeneirodalmi gyűjteményünk, mintegy negyven darabja sorolható.

Összefoglalásunkat az egyházzeneirodalomból gyűjtött táblázatokból szűrtük le. Ezeknek vizsgálata azonban, mint maguk a felállított terminus-technicus-ok tovább finomíthatóak. Az alábbiakban a művek teljes felsorolásától eltekintünk, csak a legjellemzőbb, vitákra okot nem adó tételekkel illusztrálunk egy-egy műfajt.

LITURGIKUS ZENE ASSISI SZENT FERENCÉRŐL:

Miseproprium:

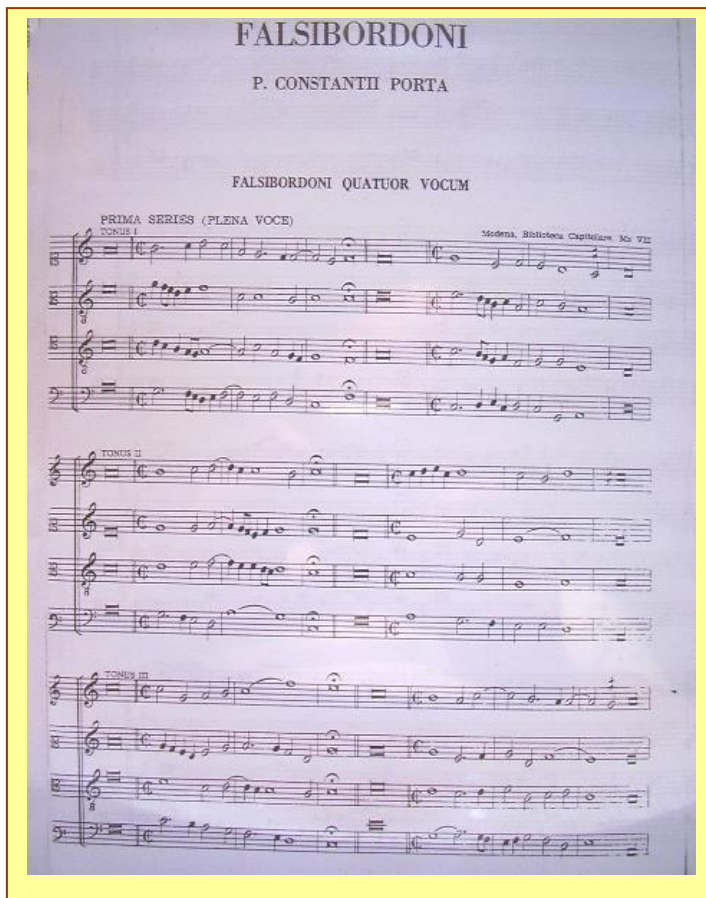
A liturgikus alkalmazások szempontjából elsődleges a szentmise proprium tételeinek szerepeltetése: Graduál-tételek. E csoport legáltalánosabban alkalmazott tétele a korábban már tárgyalt *Os justi...* introitus. E gregorián tétel többszólamú, polifón ill. vegyeskari feldolgozása a ferences rendi C. G. Porta, Amon Blasius és A. Bruckner nevéhez fűződik.

Sequentia-irodalom:

A zeneszerzők szent Ferenc anyagából csak a legjellemzőbb és legsajátosabb tételeket látták el többszólamú zenei felrakással. A sequentia-irodalom vallási igényeket megértően fogadó stílusa kínálkozott a feldolgozásra. Ezzel szemben a repertoár gazdagságához képest mégis gyér a zeneirodalom kínálata e műfajban. Csak két feldolgozásra került sor Walter és Dufay nevét lehet megemlíteni. Johann Walter a *Veni pater pauperum...* kezdetű sequentiát komponálta megnégy szólamban zenekari kíséret nélkül, Guillaume Dufay a *Laetabundus...* kompozícióját készítette el 3-4 szólamú letétben, ugyancsak zenekari kíséret nélkül.

Officium-rytmicum:

A liturgikus cselekvés másik nagy pillére az officium, mely ugyancsak közösségi, nyilvános, istendícséret, maga is liturgia. Jelen témánkkal kapcsolatban két fő részre oszlik: az antifónák és a zsoltározás. Itt Speyer Julianus verses históriáját kell megemlítenünk, mint zenileg jelentős művet, s egyben kiinduló pontot a tételek további élete tekintetében. A megzenésítések bizonyos szempontból szűk repertoárt nyújtanak, de ha a zsolozsma officiumának antifonakészletén túl beemelnénk vizsgálatunkba a zsoltárokat is, mint a liturgia kinyilatkoztatott imádságoskönyvét, akkor az itt rendelkezésre álló határokat nem tudnánk tartani. Ebből az elmaradó felsorolásból mégis meg kell említenünk egy nevet. P. C. Porta ferences zeneszerző, gondoskodott arról, hogy arhaizáló módon ugyan, de polifon zsoltárfelrakást is énekelhessenek azok, akik erre felkészültek. Műve a Falsibordoni nevet viseli, ebben 4-5-6 szólamú zsoltártónusokat közöl, minden szólamszámban végigkomponálva a latin zsoltártónusokat, series tonorum rendben.

Itt kell megemlíteni Fasolo nevét, aki alternetím orgona-versettoival színesebbé tette szent Ferenc liturgiáját. Ezt a művét az orgona-repertoárnál részletesebben tárgyaljuk. Ezen felül himnusz és nagy-antifónák megzenésítése, 4-5-6 szólamú felrakásban is előfordul. Palestrina és Dufay jeleskedett ebben a műfajban. Egy különös példa zárja a zsolozsma témakörét. A nagyheti siralmak mintájára, itt is találunk egy szent Bonaventurától való prédikáció megkomponálását. Palestrina nyolc-szólamú motettát írt erre a szövegre.

Paraliturgikus zene Assisi szent Ferencről:

A processionálék anyagát kell itt felidéznünk, melyet korábban már szemügyre vettünk. Valamint Assisi szent Ferenc követői között Kájoni János nevét említhetjük, aki kétszólamú *szent Ferenc litániát* írt a rendalapító tiszteletére⁵¹.

⁵¹ KÁJONI JÁNOS: ORGANO MISSALE, Status Könyvkiadó, Csíkszereda: 154. sz.; 4. Litánia; 440. o.

SZAKRÁLIS ZENE ASSISI SZENT FERENCRŐL:

Ennek a csoportnak élére kívánczik a Naphimnusz, melynek feldolgozásai már átlépnek a liturgikus zene határán. Magánimádság igényeit részesítik előnyben, e szubjektív hangnem igen jól kiaknázható a drámaiság javára. Mindazon által szent Ferenc költeményének igen erőteljes szervező ereje van a zeneszerzők kompozícióira.

A legművészebb alkotás, mely hozzávetőlegesen féltucat naphimnusz-kompozíció közül itt kiemelhető Liszt Ferenc műve, mely 452 ütemes terjedelmével, valamint zenei szerkesztésének nyugodt dallamosságával, és olykor nagyon is ravasz összhangzattani átértelmezéseivel méltó emléket állít, védőszentje tiszteletének.

A liturgikus alkalmazhatóságtól egy lépést eltávolodva a sequentiából népnyelvre fordított, vagy ad notam jelzéssel ellátott cantio-szerű strófás énekek csoportjához értünk. Ezeknek közös jellemzője, hogy a témájuk egy jól körülírható tartalommal bír. Szent Ferenc életének általánosan ismert mozzanatait dolgozzák fel, talán éppen prédikációs hallásélményen alapuló, egyéni zenei kompozíciós teljesítmény nélkül. Nem törekszik liturgikus alkalmazásra.

VALLÁSOS ZENE ASSISI SZENT FERENCRŐL:

Itt kell megemlíteni a múlt század első harmadában keletkezett zenei alkotásokat is. Közöttük a ferences rendi Szabó Polikárp atyát, aki két alkotását is megjelentette, négyszólamú, vegyeskari feldolgozásban, a Salve Sancte Pater...-t, és ehhez azonos felrakásban az O sanctissima anima... processio-antofónát.

Ezen kívül még Beretvás Hugót is ebben a műnemben kell megemlítenünk. Három felvonásos oratórouma szerénytelenség nélkül mondható monumentális hangzáshatást célzó műnek.

Tamás Alajos is írt egy hasonló hangzásvilágot kereső darabot. Baritonszólóra, egyenemű karra, vegyeskarra és orgonára. Az előadásra vonatkozó instrukció: Maestoso. Ritkaságára való tekintettel kottáját itt közöljük.

Vegyeskar, Orgona

SZENT FERENC HIMNUSZ

szöveg és zene Tamás Alajos (1915 – 1967)

Maestoso

anf

B. solo

Orgona

mp *p*

As - si - si szent - je, Sze - ge - nyek
 Da - lel - va jár - tal az é - let
 Ver - na ho - gyé - ről sze - rül - kére
 San - cte Fran - cis - se pa - ter i -
 Cos - ti - rum oas - tans' Wi - lam u -
 A - mon - te Ver - na an - ge - lus

7

poco rit. *a tempo*

B. solo

Org.

aty - ja nyo - mok - ba lé - plünk, Te nap - ba - rta - jat Vi - har - ban
 út - jár, Tím - csk - lő kön - cset so - ha nem hord - tal, nap - fé - nyek
 szállsz le, Far - kas - ból bá - rány im - mē sok em - ber, a ha - tal
 no - pun E - sem - plum na - miam, Ius in - fu - mo - rum, ca - de - re
 ge - bus ver - tes or - na - nas sper - ner an - de - bas, sp - ri - co
 dal - cis gen - tes őf - fe - cū Fi - li - us De - i, Mor - tem so -

13

rit.

B. solo

Org.

á - rulk, ros - ka - dos lá - bunk, Má - so - úk Krisz - tus Te - légy a
 lel - kő - c - gek - be sző - nyalt, Ha - ha - ge - től - di két sző - raz
 nő - vőm szől - tőr - ről vá - rad, Mind - há - rom remé - re ál - ál - sod
 den - sz, nos in - te - nek - ről, Tűz - al - ter Cár - se - pro - Al - be
 cor - de sue - lum ca - pui - ti con - tri - ro - va - mo Ave - num car -
 ná - ram juul - ma - ra - cur - ti or - di - ni - oas - tans' be - ne - di -

a tempo

Al. solo

ut - rank!
 ag - gal!
 ost - tod!
 mi - ill!
 - sui - il!
 - sur - il!

Handwritten note: "Dopo l'ultima benedizione" (After the last blessing)

Ha döl is-sen há - za tartod e-rös vel led, ha
 Tu de - dem la - ben - tem sur ti-ne for ér ei

Ha döl is-sen há - za tartod e-rös vel led, ha
 Tu de - dem la - ben - tem sur ti-ne for ér ei

Ha döl is-sen há - za tartod e-rös vel led, ha
 Tu de - dem la - ben - tem sur ti-ne for ér ei

Ha döl is-sen há - za tartod e-rös vel led, ha
 Tu de - dem la - ben - tem sur ti-ne for ér ei

len - ted a lol - kunk. jól é-gő van-rít - tal Ben - ned - ti
 or di-nem las - va e - ver-sum pe-rie - lit. Éc - cie - gr. qd

pusz - nál a ren - ded. jól é-gő van-rít - tal Ben - ned - ti
 or di-nem las - va e - ver-sum pe-rie - lit. Éc - cie - gr. qd

Handwritten note: "Impre - al - di - um"

Im Té - ged vár az egy - ház, a hon sa há - magyar neld.
 pre - al - di - um. Tv sper Hun - ga-rum, Jam nos adu Va.

Im Té - ged vár az egy ház, a hon sa há - magyar neld.
 pre - al - di - um. Tv sper Hun - ga-rum, Jam nos adu Va.

Ez a kórusmű Magyarországon mind a mai napig nagy népszerűségnek örvend. A ferences iskolákban, de főleg Esztergomban végzett diákok nemzedékei énekelték, nem kis reménnyel, hogy az egyház és a szabadságra meghívott ember egyszer a kibillent állapotából szent Ferenc közbenjárására visszanyeri áhított egyensúlyát. Mivel a szöveg nehezen olvasható, azért itt közöljük:

1. versszak:

Assisi szentje, szegények atyja, nyomodba lépünk, Te nép barátja!

Viharban járunk, roskadoz lábunk, Második Krisztus, Te légy a várunk!

Refrén: Ha dől Isten háza, tartsd erős vállad, ha lankad a lelkünk, jöjj égő zsaráttal.

Benned remél, ím téged vár, az Egyház, a hon, s a hű magyar nép.

2. versszak:

Dalolva jártad az élet útját. Tündöklő köntöst sohasem hordtál,

Napfényes lelked egekbe szárnyalt, ha hegedültél két száraz ággal!

Refrén: Ha dől Isten háza, tartsd erős vállad, ha lankad a lelkünk, jöjj égő zsaráttal.

Benned remél, ím téged vár, az Egyház, a hon, s a hű magyar nép.

3. versszak:

Verna hegyéről szeráfként szállsz le, farkasból bárány immár sok ember,

A halál nővért zsoltárral várod, mindhárom rendre áldásod osztod.

Refrén: Ha dől Isten háza, tartsd erős vállad, ha lankad a lelkünk, jöjj égő zsaráttal.

Benned remél, ím téged vár, az Egyház, a hon, s a hű magyar nép.

A vallásos zene műfajába még belesorolhatjuk azon nevesebb zeneszerzők műveit, akik témaválasztásukkal és zenei, prozódiai konkrétságukkal stílust képviselnek.

A vallásos zene egy külön kategóriája, amikor szöveg nem társul a zenéhez, csak hangszer, vagy hangszerek szólaltatnak meg egy vagy több zenei témát. Ami valamilyen asszociatív, vagy dallamminta-szerű kapcsolatban áll az ünnep valamely konkrét tartalmi, gondolati, érzésszerű, érzelmi jegyével. Ide sorolható Liszt Ferenc Assisi szent Ferenc Legendája: *Szent Ferenc prédikál a madaraknak*.

VALLÁSI ZENE ASSISI SZENT FERENCÉRŐL:

Ebbe a műfajba sorolhatóak azok az alkotások, melyek szent Ferenc alakjával inspirációs viszonyban vannak. Ez nem jelent feltétlenül értékes, vagy értéktelen kategóriát, pusztán azt jelenti, hogy a műfaj választás a zene és szöveg kapcsolata, együttes állásfoglalás mellett, hogy szent Ferenchez, mint „témához” milyen szorosra fűzi a viszonyt.

A vallási kompozíciók élén kell megemlítenünk **Paul Hindemith** művét: szent Ferenc témájú dalát: *Wie Sanct Franciscus schweb' ich in der Luft*, für Gesang mit Klavier, Op. 18. No.2 In: *Lieder mit Klavier*, Op. 18.

Talán jól érzékelhetővé teszi a két szélső példa, hogy ebben a műfajban is lehet értékeset és kevésbé értékeset alkotni, ha megemlíjtük a népszerűsítő énekek közül Beretvás Hugó szent Ferenc himnuszát, melynek szövegét Lányi Viktor költötte. A maga korában, kétségkívül egy vallási igényre válaszolt. Ezt a darabot kisméretű nyomtatott formátumban, szálló-lapon terjesztették:

SZENT FERENC HIMNUSZ
(Assisi Szent Ferenc Oratoriumból)
Lányi Viktor költeménye

Andante religioso. **Beretvás Hugó.**

1. Szent Fe-renc, Is - ten sze-gé - nye,
2. Szent Fe-renc, hit - nek ol-tá - ra,
3. Szent Fe-renc, jók párt-fo-gó - ja,
4. Szent Fe-renc, Is - ten sze-gé - nye,
1. ke - resz - tény - ség - nek fé - nye,
2. Jó - zus i - gaz szol - gá - ja,
3. szi - vün - ket biin - től ó - va,
4. ke - resz - tény - ség - nek fé - nye,
1. szi - vünk-nek te vagy re - mé - nye,
2. szent - sé - ged vi - lág cso - dá - ja,
3. légy él - tünk is - tá - po - ló - ja,
4. szi - vünk-nek te vagy re - mé - nye,
1. Va - lál a föld - nek kol - du - sa,
2. Et - ted sze - gé - nyek ke - nye-rét,
3. Ke - ser - ve - ink - ben vi - ga-szunk,
4. Né - ked hó - dol - nak az e - gek,
1. be - teg lel - kek-nek or - vo - sa,
2. szenved - ted ki - nok ten - ge-rét,
3. éj - ben ve - zér-lő csil - lagunk,
4. di - cső an - gya - li se - re - gek

Pesti könyvnyomda r. t. 9328

1. Ti - éd a meny-nyek tró - nu - sa,
2. Vi - sel - ted Krisz - tus öt - se - bét,
3. Hoz - zád e - mel - jük jaj - sza-vunk,
4. Ne - ved - re him-nuszt zen - ge - nek,
1-4. Né - ked a - jánl - juk lel - kün-ke,
cresc. Vált-sad meg é - gi ré-szün-ke Szent Fe-renc,
rit mfa tempo Szent Fe-renc, áldj meg ben - nün - ket!
1. Va - lál a föld - nek kol - du - sa,
2. Et - ted sze - gé - nyek ke - nye-rét,
3. Ke - ser - ve - ink - ben vi - ga-szunk,
4. Né - ked hó - dol - nak az e - gek,
1. be - teg lel - kek-nek or - vo - sa,
2. szenved - ted ki - nok ten - ge-rét,
3. éj - ben ve - zér-lő csil - lagunk,
4. di - cső an - gya - li se - re - gek,
Szent Fe-renc, áldj meg ben - nün - ket!
Kiadja a III-ik Rend Országos Központi Elnöksége Budapest.

Korszakok rövid értékelése:

Érdeemes áttekinteni korszakonként is a zenei anyagot. Azt találjuk, hogy a liturgikus alkalmazástól egyre távolodó zenei kompozíciók születtek. A világban lassan, de biztosan végbemenő deszakralizációs folyamatnak következményei tapasztalhatóak az alkotások kultikus elkötelezettséget nélkülöző időszakában. Ez izlésváltásnak is tekinthető, valójában az összesség iránt egyre lazuló érzék következményeiről beszélhetünk.

4. NÉPÉNEK:

Sequentiából lett népénekek:

Szövegekről:

Mint azt már a sequentia elemzés alkalmával előre vetítettük ebben a fejezetben a mintegy húsz prosa „ad notam” utalásai alapján áttekintjük a szövegek nemzetközi népénekdallamaival való kapcsolatokat. A sequentiákat a missalék nem írták elő az AF-ban is csak fél tucat szöveg volt megtalálható. Ezért az a következtetés tűnik kézenfekvőnek, hogy a sequentiák elsősorban nem a liturgiában, az alleluja után, hanem paraliturgikus, vagy cantio pozícióban állhattak. Ezek a szövegükben a verses officium gondolatkörét túl nem lépő szövegek népnyelven is megjelentek és így hosszabb távlatban a népének repertoár bővüléséhez, annak inspirálásához vezettek. A DPP néhány himnusz latinul⁵² és két szekvenciát magyar nyelven közöl. Sajnos ezek tartalmi jegyei már meglazultak. Konkrétság, tanító, magyarázó vagy éppen oktató szándék alig tapintható ki bennük. Élet-tényeket elbeszélő, egyszerű nyelvezet jellemzi ezeket a magyarrá lett prózákat. De még mielőtt azt gondolhatnánk, hogy ez csak a magyar énekek sajátja meg kell állapítani azt is, hogy a latin szövegek maguk is igencsak egykaptafára készültek, szókincsük szűkös, jelzőszerkezeteik behatároltak, tartalmilag néhány közkedvelt, vagy inkább közismert életrajzi adatról többet nem tartalmaznak. Lelkislég-teológiai értékük az évszázados, általánosnak nevezhető, ferences prédikációs gyakorlat gyümölcsei.

Költészeti szempontból igen kényes: jó kifejezőkészséget, pontos nyelvhasználatot igényel szent Ferenc életének, lelkiségének témája. Valószínű, hogy a jelen kor nem is alkalmas új népénekek költésére, komponálására. Ezért tanácsos ezt az igényt a verses históriából, és a sequentia-irodalom tárházából fordításokkal, alkalmazásokkal lefedni.

A dallamalkalmazásról:

Mivel a nemzetközi népének-repertoár legnépszerűbb dallamiról van itt szó, azért alkalmasnak látszik, hogy ne csak a sequentia-szövegeket, hanem egy későbbi vállalkozás keretében a verses officium alkalmas és jellemző tételei számára is keressünk hordozó dallamokat. Mivel a szent Ferencről szóló népénekek annyira kevesek, mint amennyire a nép barátjának tekinti a ferenceseket, annál sürgetőbb lenne az itt szereplő két strófikus anyagból egy jól használható népénekválogatást elkészíteni. RMDT-RMFT egybevető táblázata a népének-függelékben található.

A fentebb felsoroltak közül, alább: két anyanyelvű sequentia alkalmazást találunk:

SERAPHICUS SZENT FERENCZ KONFESSORRÓL

VITIORUM SCABIE:

Nota: Mittitur ad Virginem; Szöveg: RMKT: 506. Dallam: RMDT II: 145.

Nyomtatott kiadása: Kájoni János Cationale catholicum. Csík 1676, 468-9. cím: SERAPHICUS SZ. FERENCZ CONFESSORROL. Vitiorum scabie. Nótajelzés: Nota: Mittitur ad Virginem. Előtte a latinja található *De Sancto Francisco Serphico. Nota: Mittitur*

⁵² Ezeket a népének-függelékben közöljük.

ad Virginem ect. címmel. Szövege megtalálható a Kájoni gyűjteményének második kiadásában is (1719, 402.o.).

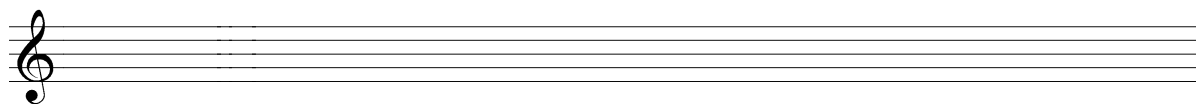
Ének Assisi szent Ferencről, a ferences rend alapítójáról, a középkor egyik legnagyobb hatású szentjéről. Az ének a *Vitiorum scabie Mundo sorbescente* kezdetű hórásének fordítása. A latin ének eredete ismeretlen, egyetlen forrásként Kájoni énekeskönyvben fordul elő. További előfordulási helyek: Dankó József idézte (*Vetus Hymnarium* 409.o.) Kájoni nyomán ezt az adatot Chevalier (21999. sz.) vette át. Hórás jellegét az utolsó versszak árulja el (*Has horas canonicas tibi Pater dixit.*)

Versforma: 13-13-13-13 (a-a-a-a)

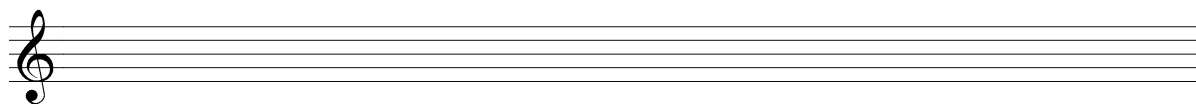
Dallam: RMDT II, 145.sz.

SZÖVEGMAGYARÁZATOK:

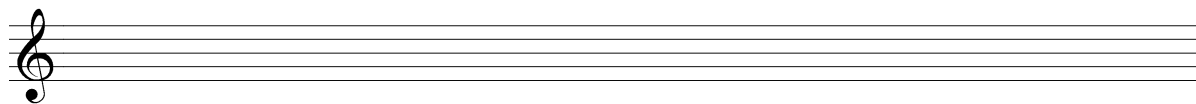
6 siránozkása – megsíratása; 11 gyönyörű igáját – Mt 11,30; Három-féle szerzetnek: Ferences rend három életközössége; 22 Urunk sebeinek bélyegeit – ld. Korábban stigmatizációnál.

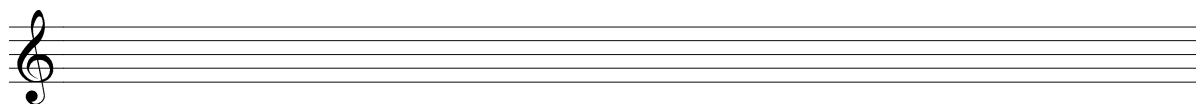
Midön e' gyarló Világot a' bűn setétsége,

Temérdeken bé-fogta éppen szerén szerte:

Akkor jöve Szent Ferencz mint Napnak szép fénye,

Hogy tündöklék a' Szentség mindenek szivébe.

2. Eetének czéllya vólt Világ útálása,
Szegénség és tisztaság, s'bűn siránozkása:
Hogy pokolnak kínnyait el-távoztathassa,
Es lehessen Christussal Mennyégben lakása.

3. Hogy látá e' Világnak csalárd hiuságát,
Nagy Szegésséggel fel-vévé a' Christus nyomdokát:
Es örömmel viselé gyönyörű igáját,
Meg-veté Világnak minden gazdagságát.

4. Hamar lön ott Szent Ferencz mindenek csudája,
Emberekhez Istentől Szent élet példája:
E' Világnak, s' a' bűnnek erős meg-rontója,

Minden jószág és Szentség tündöklő szép Napja.

5. Három-féle Szerzetnek ez a' fundátora,
A' penitentiának fel-vont szép sátora:
Az el-veszett juhoknak kegyes jó Pásztora,
Christustól vött Regulának erős meg-tartója.

6. Isteni félelemben magát úgy tartotta,
Hogy Urunk sebeinek bélyegit rá nyomta:
Azzal mint jó szolgáját meg-ajándékozta,
Sok csudákkal, és Szentül életét fogyatta.

7. Hólta-után Szent lelke Isten eleibe,
Fel-ment, és a' Szenteknek dicső seregébe:
Mindenek csudájára éppen vagy on teste,
Semmiféle senyvedés mind eddig sem érte.

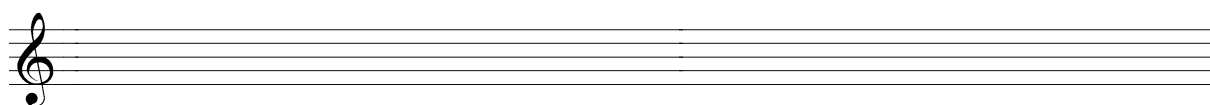
8. Ez ezt a' dicsíretet Serafin Szent Atyám,
Imádságodban részt adgy; néked azért mondám:
Légyen kegyelmes az Ur te éretted hozzám,
Néked tiszta szivemből magamat ajánlám. Amen.

IV. OCTOB. SZENT FERENCZRŐL

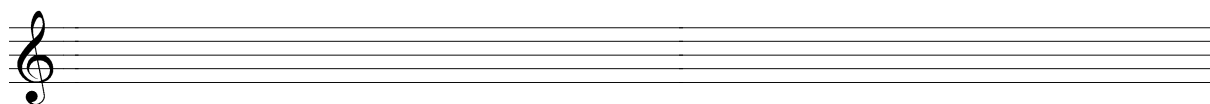
Nótája, Redemptoris mater; Szöveg: RMKT: 507. Dallam: RMDT II: 250/I.

Nyomtatott kiadása: Cantus catolici, Kassa 1674, 527-8. A szöveg megvan a XVIII. századi kéziratokban: Magyar Cationale (XVIII. sz. eleje, 157), Szoszna Demeter-ék. (1714-5, 447), Zirczi-ék, (1751-66, 52a), Dőri Ferenc-ék, (1763-74, 356).

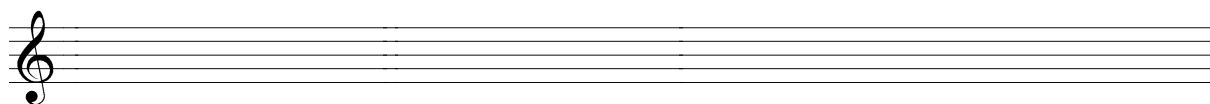
Versforma: 6-8-6-8-6-6-4-6-8

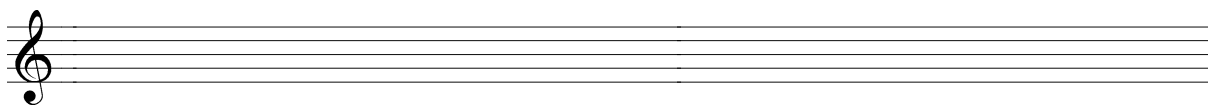
Szent Ferencz ünnepe, Christusnak eleven képe,

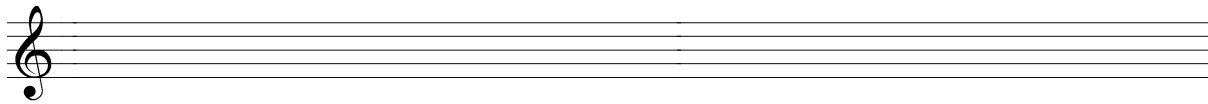
Szivünket gerieszti, szentségünk ébreszti

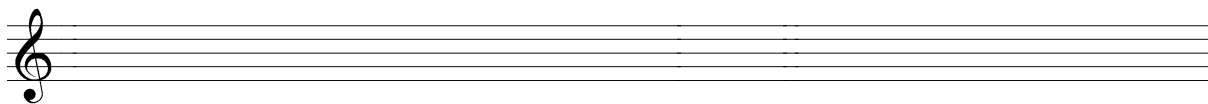
Igen dicséretes, igen kellemetes,

Szent Ferencz élete, és Szerzete.

Kérünk, oh szent Atyánk,

Légy szószólónk, s' erős bástyánk.

2. Szent Ferencz testében, mint igen kedves helyében,
 Iésus öt sebeit helyeztette, mint kénstest:
 Így Szent Ferencz Atyánk, mint kedves barátja,
 Jesus kedvellette, s' így tisztelte.
 Oh Szent Ferencz Atyánk, magas mennyből vigyázz reánk.

3. Sokszor szemtől szembe, Szent Ferenczel ez életben
 Jésus nyájaskodván, Nagy kedvét mutatta nyilván;
 Mert üldöztetvén testét, meg-aláztván éltét,
 Istentől illy fő helyt, szent Ferencz nyert.
 Nékünk is szent Atyánk, légy szentséges fényes fáklyánk.

4. Csak az Istentől félt, Szent Ferencz csak Istennel élt;
 Semminek mindent vélt, minden jót Istenben szemlélt.
 Kedves Pátronusunk, Minkis arra jussunk,
 Hogy csak Istent féllünk, szentül éllünk.
 Szent Ferencz, lelkünknek nyerj békességet, s' földünknek.

További elemzések táblázatai a Népének-függelékben találhatóak:

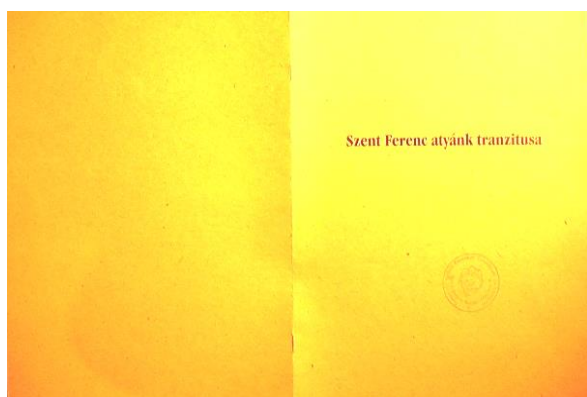
Kájoni III. kiadás, *Domokos Pál Péter*: Édes hazámnak akartam szolgálni; Éneklő Egyház;

Tranzitus, a Kapisztrán Szent Jánosról Nevezett Magyarországi Ferences Rendtartomány kiadványa alapján:

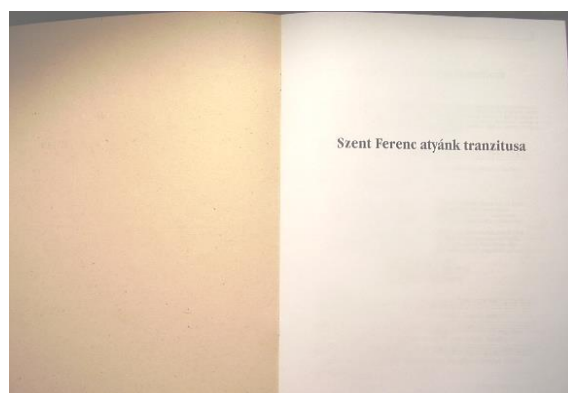
Az itt közölt kiadvány a magyarországi ferences lelkipásztori tevékenység legfrissebb paraliturgikus kiadványsorozatának tagja az 1989-s fordulat óta. Ennek kialakításában a hagyománytisztelet és a nyilvános, közösségi istentiszteleti cél lebegett. Jelentősége abban áll, hogy egy korábbi, a ferences nevelés belső használatára összeállított Vademecum Franciscanum⁵³ ünnepeiből formált a hívek számára is alkalmas lehetőséget a közös, ferences imádságos hagyománnyal való szélesebb körű megismerkedésre. Ennek előzménye, hogy a lelkipásztori és tanítói szolgálatban álló ferences szerzetesek, papok egyöntetű hagyománnyal felvértezve, magátólértetődően ezzel a forgatókönyvvel ünnepelnek. Példát állítanak: az antifonális zsoltárimádságra, a népénekek tárgyyszerű kompozícióvá formálására.

A kiadvány rövideége megengedi, hogy itt közöljük fotókkal illusztrálva a tranzitus magyarországi ferences hagyományának anyagát. Szinte teljes fordításának tekinthető a korábban tárgyalt Processionale és Rituale anyagának. Azért itt közöljük a népénekek között, mert bár a tranzitus anyagának egy része gregorián-eredetű, a huszadik század ferences lelkiségének olyan széleskörű ünnepévé vált, amelyre, ha tágabb értelemben, de már illik a népének terminus-technicus: „Mindaz az egyházi ének, amit a nép énekel.”⁵⁴

Értékelésként meg kell állapítani, hogy egy átmeneti korszak, kompromisszumos készsége is helyet szorított magának, az „O sanctissima anima...” magyar fordítása/parafrázisa erősen a létrehozás korának sajátos vonásait viseli, de a ma élő s templomba járó idősebb hívek nagy átéléssel énekelik.

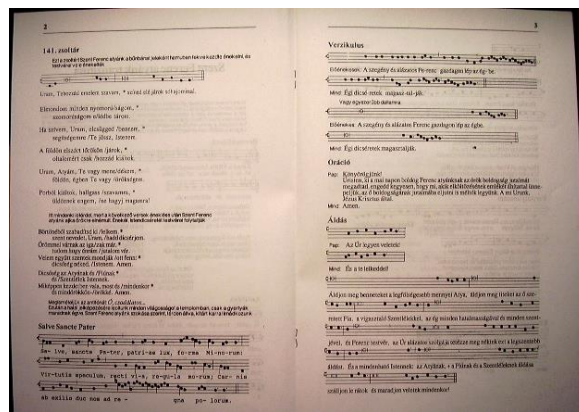
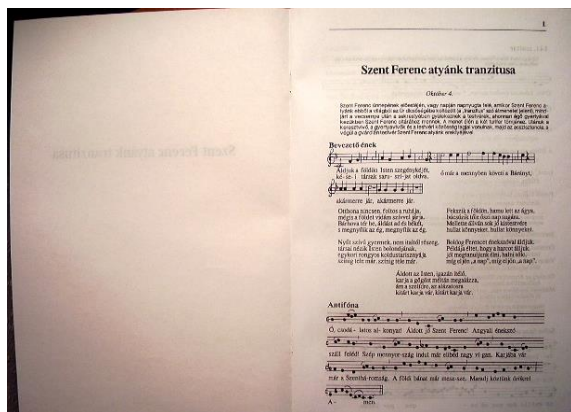
Címlap

Belső címlap

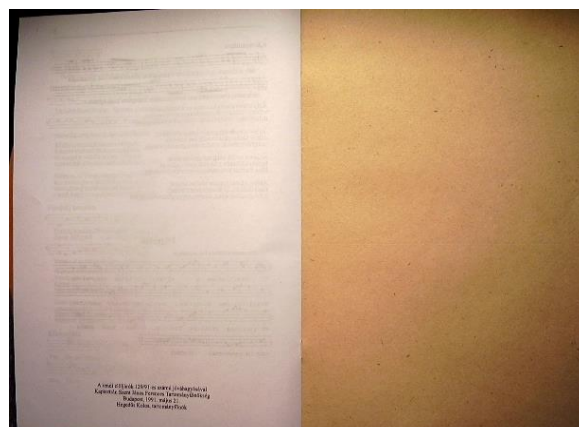
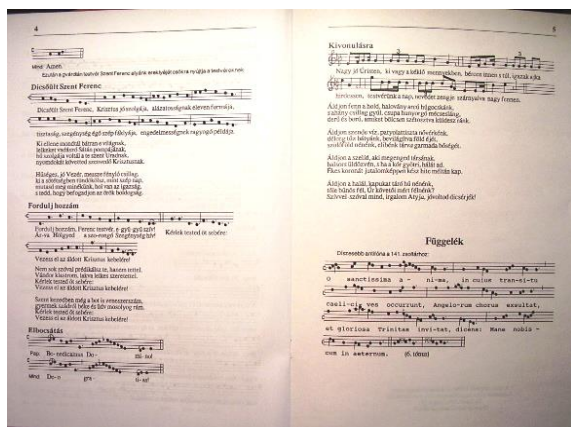
⁵³ BARS BALÁZS: Vademecum Franciscanum KS-Agapé, 21000 Novi Sad

⁵⁴ DOBSZAY LÁSZLÓ: *Magyar népének I.* In: Egyházzenei Füzetek sorozat: MTA-LFZE EGYHÁZZENEI KUTATÓCSOPORTJA ÉS A MAGYAR EGYHÁZZENEI TÁRSASÁG 2006.: 8.o.

Instrukciók, Bevonulási ének, Ant.

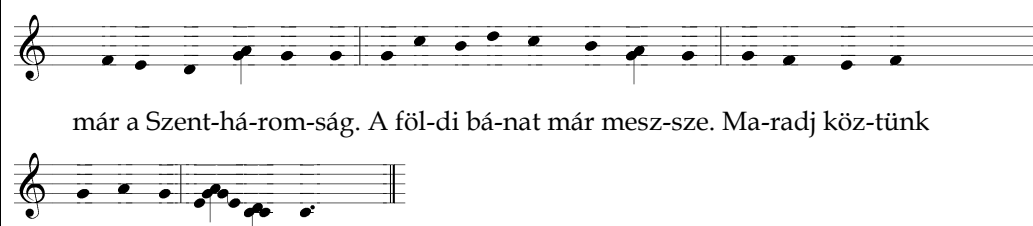
141. zsoltár, Ant. Salve Sancte Pater... Versiculus, oratio, bővebb áldásformula.

Záróénekek, függelék: O sanctissima anima...

Engedélyezés, nyomdai bejegyzések.

Incipit:	Forrásmegnevezés:	Szöveg:	Dallam:
Istrukció:	Szent Ferenc atyánk tranzitusa	Szent Ferenc ünnepének előestéjén, vagy napján napnyugta felé...	----
Bevonulási ének	Uo.: 1. o.	Áldjuk a földön Isten szegénykáját...	Rectius vives... Kodály vegyeskari feldolgozásban; Eredetileg: Középkori diákdal
Nagyantifón a: Uo.: 1. o.			

		 már a Szent-há-rom-ság. A föl-di bá-nat már mesz-sze. Ma-radj köz-tünk ör-ök-re! A- men. Ez az antifóna teljesen önálló alkotás.	
141. zsoltár.	2. o. közben	Uram, Tehozzád emelem szavam, * színed elé járok sóhajommal. [...] Porból kiáltok, hallgass szavamra, * üldöznek engem, ne hagyj magamra! <i>Itt mindenki letérdel, mert a következő versek éneklése után Szent Ferenc atyánk ajka örökre elnémult. Énekét, istendicséretét testvérei folytatják</i> Börtönéből szabadítsd ki lelkemet, * szent nevevedet, Uram, hadd dicsérjem. [...] Dicsőség az Atyának és Fiúnak...	5. tónus:
Nagyantifón a:	Uo.: 3. o.	 Ó cso-dá-la-tos...	
Önálló antifóna:	Uo.: 2. o.	Salve Sancte Pater...	[a diploma dolgozat 36. oldalán, a Rit.Rom.Ser. 1932-es változata]
Verzikulus:	Uo.: 3. o.	Előénekes: A szegény és alázatos Ferenc gazdagon lép az égbe. Mind: Égi dicséretetek magasztalják.	Két dallamváltozattal: Díszesebb: - Rit. Rom. Ser. 1932-es változata. Egyszerűbb: - Esztergomi hagyományból.
Oráció <i>Vigília mise kollektája</i>	Uo.: 3. o.	Úristen, ki a mai napon boldog Ferenc atyánknak az örök boldogság jutalmát megadtad, engedd kegyesen, hogy mi, akik elköltözésének ünnepét áhítattal ünnepeljük, az ő boldogságának jutalmába eljutni is méltók legyünk. A mi Urunk, Jézus Krisztus által. Amen.	
Ereklyetiszte let:	Uo.: 4. o.: Közben énekek	Dicsőült Szent Ferenc... Fordulj hozzám, Ferenc testvér együgyű szív...	É.E.: 298. sz., 359. o. A függelékben kétszólamú letétben:

			Sz.: Szedő Dénes, D.: Bárdos Lajos
Elbocsátás:	Uo.: 4. o.:	 Pap: Be-ne-di-ca-mus Do- mi- no. Mind: De-o gra- ti- as.	
Kivonulásra:	Uo.: 5. o.:	Nagy jó Úristen, ki vagy a kéklő mennyeiben... 4 versszakkal. É.E.: 199.sz., 270. o.	Uo.
Függelék:	Uo.: 5. o.:	O sanctissima anima, ...	Rit. Rom. Ser. 1932-es változata. <i>E dolgozat 34-35. oldalán</i>

9. ORGONA REPERTOÁR:

Assisi szent Ferenc liturgiájának orgonaművei:

A liturgikus orgonajáték praxisának azon történeti szakaszát érintjük itt, mely az alternatív orgonajáték gyakorlatának korszakából való.

A liturgikus zenei cselekménynek két egymástól jól elhatárolható változata van: Az egyik, ha a liturgikus zene valamilyen liturgikus akciót kísér, a másik lehetőség, amikor a liturgikus szöveges zene maga a liturgikus akció. Ennek fényében érthető, gondolatfűzésünk következő lépése. A liturgikus orgonajáték alternatív gyakorlata valójában olyan el nem énekelt imádság, amikor egy liturgikus, énekes kontextusban a hangzó zenei anyag megszólaltatását az orgona veszi át az énekesektől, vagy a celebránstól. Megmarad azonban az a jogi kötelezettsége az imádkozóknak, hogy ne csak hanggal, hanem értelemmel is imádják az Istent, effektíve elhangozzon az imádság szövege, miközben annak diszes dallamváltozatát, vagy ennél is magassabb szintű kompozícióját a szeneszerző és/vagy orgonista vállalja magára. Ebben a helyzetben tehát az orgona imádkozik fennhangon az Egyház nevében.

Ennek szimbólikus párhuzamát korábban kidolgozták. Az orgona egy sípja egy ember, az egész Egyház egy nagy orgona, amint a levegő a sípokból hangot hoz elő, úgy hatja át az Egyházat a Szentlélek és készíti a liturgiában Isten dicséretére. Az orgonista, azaz a legfőbb előénekes maga Krisztus, aki mint orgonista játszik az orgonán, az Egyházzal; harmóniában Vele, ahogy a test a fővel együtt cselekszik. Az engedelmesség által jön létre a tökéletes harmónia, mely maga az élet doxája és praxisa, maga is Isten dicsérete, végsősoron egy egyetemes és általános értelemben vett liturgia.

Versetto-k:

A verzettók olyan mikrodarabok, melyek a liturgia menetében olyan zenei bővítményt biztosítanak, ahol az ember művészi teljesítménye lesz az imádság hallható köntöse. Az orgonistától azt követeli, hogy együtt lélegezzon a liturgiával, tökéletes szinkronban legyen a liturgikus cselekvés idejével és Lelkével.

Az egyik legalaposabb munka, ami ferences zeneszerzőtől napvilágot látott P.Giovanni Battista Fasolo versetto-gyűjteménye. Ebben a liturgikus ünnepek rangjának megfelelő beosztásban találjuk a Szentmise ordinárium-tételeinek és az officium tételeinek váltakozó/antifonális előadásmódjára megkomponált tételeket, így: Himnusz-, Canticum-; Benedictus-, Magnificat-verzettókat.

Fasolo ferences lévén Rendalapítója tiszteletére is elkészítette a megfelelő verzettószerűt.

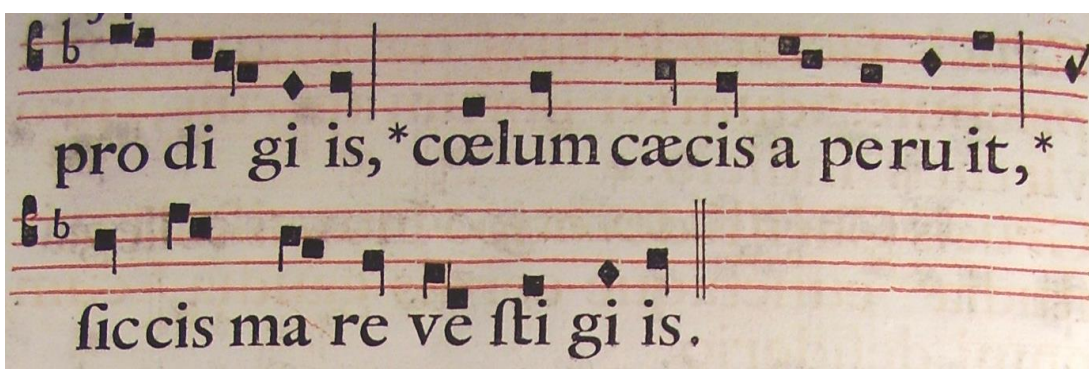
ASSISIS SZENT FERENC G. P. FASOLO ÁLTAL FELDOLGOZOTT HIMNUSZOK:

Proles de coeli prodiit...

„In festo Sancti Patris mei Francisci: Proles de coeli prodiit. Himnus Quinti Toni accidentalis, translatus ad quartam inferior, ut modulatur Chorus.” címmel. Ehhez a tételhez hat versust komponált. A negyedikhez a következőket fűzte: „Aliis antecedentibus moderniores.”. Az

ötödik után egy további ötödik lehetőséget közöl: „Modulus choristicus, pars ad Diapason intensum.”.

Világosan kivehető a cantus-firmus imitációs szerkesztése Fasoro ompozíciójában és ugyanaz a himnusz-dallam az 1700-s datálású Psalterium Romanum Dispositum-ban.

Decus morum dux minorum...

A mű címe: „In Secundi Vesperis et ad processiones: Decus morum dux minorum. Himnus Octavi toni accidentalis.” Mint az előző példánkban, úgy itt is kitűnik, hogy a cantus-firmus imitációs szerkesztése Fasoro kompozíciójában és ugyanaz a himnusz-dallam az 1700-s datálású Psalterium Romanum Dispositum-ban.

Ugyancsak öt verzettót ad Fasolo a második esti dicséret himnusához, továbbá egy választási lehetőséget az ötödik versettóhoz: kórus és orgona együtt éneklése számára.

Assisi szent Ferencről szóló orgonaművet írt Liszt Ferenc. Assisi szent Ferenc prédikál a madaraknak címmel, ez először zongorára íródott, majd Liszt elkészítette ennek orgonaváltozatát is. Továbbá írt egy előjátékot: San Francesco címmel, alcíme: Preludio per il Cantico del Sol di San Francesco. Ehhez kapcsolódik szent Ferenc Naphimnusza: orgonakísérettel ellátott baritonszóló.

10. KÓRUSIRODALOM:

Assisi szent Ferencről szóló kórusirodalom:

Az egymást követő zenetörténeti korszakok érdeklődése, koncentráltsága kitapintható a szent Ferencről szóló kórusirodalomban is.

Első szakasza ennek a repertoárnak a liturgikus alkalmazásban lévő, jelentősebb szövegek megörökítését, jelentőségének kiemelését célozta meg.

A szentmise introitusai közül a legáltalánosabban használható tételt komponálta meg Porta öt szólamu, és A. Bruckner SATB vegyeskari felrakásban.

A három későreneszánsz, korabarokk ferences zeneszerző: Porta, Fasolo, Gratiani előszeretettel fogalmazta meg többszólamú felrakásban a *Salve Sancte Pater* nagyantifónát, vagy az officium rhythmicum valamelyik tételét. Minezek között a legkülönlegesebb megzenésítés szent Bonaventúra püspök és egyháztanító beszédének megkomponálása, mely a virrasztó zsoltosma nyolcadik, patrisztikus olvasmánya.

A kórusirodalom számára még a második vesperás himnusza volt két zeneszerző ihletésére, Porta 4,5 és 6 szólamos váltakozó szólam számú megoldás mellett döntött, Johann Stadlmayer négy szólamban a capella komponált.

Meg kell azonban említeni, hogy a múlt század Eucharisztikus kongresszusának lendületében magyar ferences szerzetes is komponált két vegyeskari darabot, melynek kottaképét a függelékben közöltük. Vegyeskari műként csendülhetett fel a tranzitus idején az O sanctissima anima 141. zsoltár nagyantifónája és az ekkorra már önállósult *Salve Sancte Pater* octáva magnificat antifóna. Ezeknek sajátos 30-s évek beli hangvétele eklatánsan megmutatkozik. Becsületesen elkészített zenei kompozíciók.

A kórusirodalom egyéb darabjai megtalálhatóak a zeneirodalmi táblázatgyűjteményben.

11. FÜGGELÉK:

LITURGIKA:

OFFITIUM RYTMICUM OLVASMÁNYAINAK SZÖVEGGYŰJTEMÉNYE [LATIN-MAGYAR]:

Az officium ritmicum matutinum olvasmányai I-IX. latinul:

Lectio I

De Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas, cap. 5, 25 - 26; 6, 1 - 8

Si Spiritu vivimus, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis gloriai cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Fratres, et si prasoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis; considerans tē ipsum, ne et tu tenteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse, eum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.

Lectio II

De Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas, cap. 6, 9 - 13

Nolite errare: Deus non irridetur. Quae enim seminaverit homo, haec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam. Bonum autem facientes, non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur, legem

custodiunt; sed volunt vos circumcidi ut in carne vestra gloriantur.

Lectio III

De Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas, cap. 6, 14 - 18

Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. In Christo enim Jesu neque circumciso aliquid valet, neque praeputium, sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei. De cetero nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Jesu Christi eum spiritu vestro, fratres. Amen.

Lectio IV

Ex Commentariis sancti Bonaventurae Episcopi

Legenda maior S. Francisci in Prologo, n. 1 - 2

Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri dicibus istis novissimis in servo suo Francisco omnibus vere humilibus et sanctae paupertatis amici qui superaffluentem in .. Dei misericordiam venerantes, ipsius erudiuntur exemplo impietatem et saeculariis desideria funditus abnegare. Christo conformiter vivere, et ad beatam spem desiderio indefesso sitire. In ipsum namque, ut vere pauperculum et contritum, tanta Deus excelsus benignitatis condescensione respexit, quod non solum de mundialis conversationis pulvere suscitavit egenum;

verum etiam evangelicae perfectionis professorem, ducem atque prasconem effectum, in lucem dedit credentium, ut testimonium perhibendo de Lumine, viam lucis et pacis ad corda fidelium Domino praepararet. Hic etenim, quasi stella matutina in medio nebulae, claris vitae micans et doctrinae fulgoribus, sedentes in tenebris et umbra mortis irradiatione prae-fulgida direxit in Lucem.

Lectio V

Ex Commentariis sancti Bonaventurae Episcopi

Legenda maior S. Francisci in Prologo, n. 1 - 2

Primum supernae gratias praeventus donis, dehinc virtutis invictae adauctus meritis, prophetali quoque repletus spiritu, necnon et angelico deputatus officio, incendioque seraphico totus ignitus, et ut vir hierarchicus curru igneo sursum vectus, sicut ex ipsius vitae decursus luculenter apparet, rationabiliter comprobatur venisse in spiritu ed virtute Elias. Ideoque alterius amici Sponsi, Apostoli et Evangelistas Joannis vaticinatione veridica, sub similitudine Angeli ascendentis ab ortu solis signumque Dei vivi habentis adstruitur non immerito designatus. Sub apertione namque sexti sigilli: Vidi, ait Joannes in Apocalypsi, alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi.

Lectio VI

Ex Commentariis sancti Bonaventurae Episcopi

Legenda maior S. Francisci in Prologo, n. 1 - 2

Hunc Dei nuntium, amabilem Christo, imitabilem nobis at admirabilem mundo servum Dei fuisse Franciscum indubitabili fide colligimus, si culmen in eo eximiae sanctitatis advertimus, qua inter homines vivens, imitator fuit puritatis angelicas, qua et positus est perfectis Christi sectatoribus in exemplum. Ad quod quidem fideliter sentiendum et pie, non solum inducit officium quod habuit

vocandi ad fletum et planctum, calvitium et cingulum sacci, signandique Thau super frontes virorum gementium et dolentium signo punitentialis crucis et habitus cruci conformis; verum etiam irrefragabili veritatis testificatione confirmat signaculum similitudinis Dei viventis, Christi videlicet crucifixi, quod in corpore ipsum fuit impressum, non per naturae virtutem vel ingenium artis, sed potius per admirandam potentiam Spiritu Dei vivi.

Lectio VII

Lectio sancti Evangelii! secundum Matthaeum, cap. 11. 25 - 30

In illo tempore: respondens Jesu, dixit: confiteor tibi, Pater, Domini caeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Et reliqua. Homilia sancti Bernardini

Senensis Sermo 3 de Stigmattibus B.

Francisci, art. 1, cap. 2

Dominus dedit beato Francisco sapientiam interiorum. Proinde dicere poterai Franciscus illud Matthaai undecimo et Lucae decimo: Confiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita, Pater, quondam sic fuit placitum ante te. Ad enim: Confiteor tibi, Pater, scilicet per immaculatas laudes et gratiarum actiones. Domine casti et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, scilicet hujus mundi. Unde primae ad Corinthios primo: stultam fecit Dominus Deus sapientiam hujus mundi. Sumitur autem sapientia in cognoscendis, et prudentia in agendis; Jeremiae quarto: sapientes sunt ut faciant mala, bene autem tacere nescierunt.

Lectio VIII

Homilia sancti Bernardini Senensis - Sermo 3 de Stigmattibus B. Francisci, art. 1, cap. 2

Est autem triplex sapientia hujus mundi, de qua Jacobi tertio: Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Terrena, ut in cupidis et avaris; animalis, ut in voluptuosos et

luxuriosis; diabolica, ut in superbis et elatis. A talibus enim omnino abscondita est sapientia Dei. Proinde Job vigesimo octavo ait: Non invenitur in terra suaviter viventium, quoad voluptuosos; abyssus, scilicet avarorum, dicit: Non est in me; et mare scilicet superborum, loquitur: Non est mecum. Item: Abscondisti hasc a sapientibus, qui scilicet sese reputans sapientes atque prudentes; Romanorum primo: Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Et revelasti rea parvulis, id est humilibus. Non tamen excludit acumen ingenii, sed damnat humeorem supercilii.

Lectio IX

Homilia sancti Bernardini Senensis - Sermo 3 de Stigmattibus B. Francisci, art. 1, cap. 2

Tria siquidem sunt in parvulo maxime necessaria ad sapientiam, quae fuerunt in beato Francisco, unde scilicet hanc

sapientiam adeptus est. Haec sunt humilitas, puritas et credulitas seu persuabilitas; quas sunt quasi tres sapientias claves. Humilitas, quia, ubi humilitas est, ibi sapientia adest; proverbiorum undecimo. Puritas, quia in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subjecto peccatis; Sapientiae primo. Credulitas, quia oportet addiscentem credere; Isaiae septimo: Nisi credideritis, non intelligetis; secundum aliam translationem. Et addit: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum antequam. Ad litteram ait Glossa: Non reddit Dominus rationem cur hos elegerit, illos vero reprobaverit, sed sic Deo placitum dicit; in quo accipimus exemplum humilitatis, ne temere distutiamus de supernis consiliis. Quae omnia fuerunt in beato Francisco.

Az officium ritmicum matutinum olvasmányai I-IX. magyarul:

Lectio I

Olvasmány Szent Pál apostolnak a Galatákhoz írt leveléből: Gal. 5. 25-26; 6, 1-8

Ha a Lélek szerint élünk, akkor viselkedjünk is a Léleknek megfelelően. Ne törtsünk kihívóan s egymásra irigykedve hiú dicsőség után. Testvérek, ha valakit botláson értek, akkor ti, akik lelkiek vagytok, intsétek meg a szelídség szellemében. De magad ügyelj arra, hogy kísértésbe ne essél! Hordozzátok egymás terhét, így teljesítitek Krisztus törvényét.

Aki beképzeli magának, hogy valaki, holott semmi, az önmagát áltatja. Mindenki a saját tetteit tegye mérlegre, dicsekvését pedig tartsa meg magának, ne tárja mások elé. Hiszen mindenkinek a maga terhét kell hordoznia.

Akit a keresztyén igazságokra tanítanak, az engedjen részt tanítójának minden javából.

Lectio II.

Ne áltassátok magatokat: Isten nem hagy magából gúnyt űzni. Amit az ember vet, azt is aratja. Aki tehát test szerint vet, az testéből is arat majd romlást. Ellenben, aki lélek szerint vet, az lelkéből arat örök életet.

Ne fáradjunk bele: a jót tenni, mert ha kitartunk, mert ha kitartunk, akkor annakidején aratni is fogunk. Amíg tehát időnk van, tegyünk jót mindenkivel, főként a hittestvéreinkkel.

Nézzétek, mekkora betűkkel írok nektek a saját kezemmel! Akik test szerint akarnak tetszeni, azok körülméltetésre kényszerítenek titeket, csak azért, hogy Krisztus keresztyéért ne szenvedjenek üldözést. Hiszen maguk a körülméltettek sem tartják meg a törvényt. Csupán azért kívánják a ti körülméltetéseteket, hogy testetekkel dicsekedhessenek.

Lectio III.

Én azomban nem akarok mással dicsekedni, mint Urunk, Jézus Krisztus keresztyével. Általa keresztre szegezték nekem a világot és engem is a világnak. Mert sem a körülmeteltség nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, hanem csak az új teremtmény. Béke és irgalom mindazoknak, akik ezt a szabályt követik, Isten (igaz) Izraelének! Ezután senki ne okozzon kellemetlenséget nekem, mert Jézus jegyit viselem testemen. A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel, testvérek! Amen.

Lectio IV

[Szent Bonaventura: Szent Ferenc atyánk életének hosszabb legendája LEGENDA MAIOR; Előszó; Kezdődik boldog Ferenc életrajzának előszava.]

**SZENT BONAVENTURA PÜSPÖK
ÍRÁSAIBÓL**
**SZENT FERENC NAGYOBB
LEGENDÁJA; ELŐSZÓ (1-2.)**

1. Megjelent a mi Üdvözítő Istenünk kegyelme ebben a végső időben szolgáljában, Ferencben mindazoknak, akik igazán aláztosak és barátai a szent szegénységnek, akik – az ő személyében Isten túlcserélő irgalmát tisztelve – példájából megtanulják, hogy az istentelenségnek és a világi kívánságoknak teljesen ellentmondjanak, Krisztushoz hasonlóan éljenek, és a boldog reménységet lankadatlan vágyakozással szomszjúhozzák.⁵⁵

⁵⁵ Tit 2,11-13: „Megjelent ugyanis Üdvözítő Istenünk kegyelme minden embernek, és arra oktat minket, hogy tagadjuk meg az istentelenséget és a világi vágyakat. Élünk józanul, igazként, istenfélelemmel ezen a világon, és várjuk a boldog reménységet, a nagy Isten és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének eljövételét.”

Zsid 1,2: „... Isten... ezekben a végső napokban pedig Fia által szólt hozzánk”; ApCsel 2,17 (Joel 3,1): „És ez lesz az utolsó

Mert tekintetre méltatta a magasságbeli Isten őt, az igazán szegényt és megtört szívűt, és akkora jóságával ereszkedett le reá, hogy nemcsak fölemelte mint szűkölködőt a földi élet porából, hanem az evangéliumi tökéletesség tanítójává, útmutatójává és hírnökévé tette, s így a hívők fényéül adta, hogy tanúságot téve a világosságról a fény és a béke útját készítse az Úrnak a hívők szívéhez.⁵⁶

Hiszen ő, mint hajnalcsillag a felhők között, életének és tanításának tündöklő fényességével csillogott, a sötétségben és a halál árnyékában ülőket sugárzó ragyogásával a fényre vezette [és miként a dicsőség felhői között pompázó szivárvány, az Úrral kötött szövetség jelét önmagán megjelenítve, békét és üdvösséget hirdetett az embereknek.⁵⁷ Az igazi béke Angyala volt,

napokban,– mondja az Úr –, kiárasztom Lelkemet minden emberre.”

⁵⁶ Iz 66,2: „Arra tekintek, aki szegény, aki megtört lelkű, és rettegi szavaimat.”; 1Sám 2,8: „(Az Úr) Porból felemel szűkölködőt, sárból kihoz szegényt.”; Lk 1, 48 (1Sám 1,11): „mert tekintetre méltatta szolgálója alázatosságát”.

Iz 49,6: „a nemzetek világosságává teszek, hogy eljusson üdvösségem a föld végéig.”

Jn 1,7: „Tanúskodni jött, hogy tanúskodjék a világosságról, s mindenki higgyen általa.”

Lk 1,76.79 (Mal 3,1): „Téged pedig, gyermek, a Magasságbeli prófétájának fognak hívni: mert az Úr színe előtt fogsz járni, hogy előkészítsd az ő útját.”

Lk 1,79 (Iz 9,1; 42,7; 59,8): „... a magasságból felkelő, hogy fényt hozzon azoknak, akik sötétségben és a halál árnyékában ülnek, s hogy lépteinket a békesség útjára igazítsa.”

Vö. Jézus megkeresztelkedése Mk 1,9-11; Mt 3,16-17; Lk 3,22: „descendit Spiritus Sanctus... in ipsum”

⁵⁷ Sir 50,6: „Olyan volt ő, mint a hajnalcsillag a felhők között, miként a telihold, mikor világít a maga idején.”

Lk 1,79 (Iz 9,1; 42,7; 59,8): „... a magasságból felkelő, hogy fényt hozzon azoknak, akik sötétségben és a halál árnyékában ülnek, s hogy lépteinket a békesség útjára igazítsa.”

akit az Előfutárhoz hasonlóan arra rendelt Isten, hogy utat készítve a pusztában a fölséges szegénységnek úgy példával, mint szóval bűnbánatot hirdessen.^{58]}

Lectio V

Először az égi kegyelem ajándékai töltötték be, azután a rendíthetetlen erényesség érdemeivel gyarapodott, és prófétai lelkülettel is eltelt. Csakugyan angyali küldetése volt. A szeráfi lángolásban egészen elégett, és mint az életszentség útját végigjárt ember, tüzes szekéren vitetett föl. Amint életpályájából is világosan kitűnik, ésszerűen igazolható, hogy ő Illés szellemével és erejével jött.⁵⁹ Ezért joggal állítjuk, hogy ő a napkeletről felszálló és az élő Isten jelét viselő Angyalt jelképezte, a Jegyes másik barátjának, János Apostolnak és Evangélistának igaz jóslata szerint. A hatodik pecsét felnyitásakor ugyanis láttam, mondja János a Jelenésekben, hogy egy másik Angyal száll fel napkeletről, és az élő Isten jelét viseli.⁶⁰

Sir 50,8: „*mint a fölséges felhők közt pompázó szivárvány*”

Ter 9,13-ra utal: „...szivárványomat a felhőkbe helyezem, s az lesz a jele a szövetségnek közöttünk és a föld között.”

⁵⁸ Iz 33,7: „*Íme, hírnökök kiáltoznak kint, a béke követői keservesen sírnak.*”

Mk 1,3 és Lk 3,4 (Iz 40,3): „*pusztában kiáltónak szava: „Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!”*”

Lk 24,47: „*A nevében megtérést kell hirdetni a bűnök bocsánatára Jeruzsálemtől kezdve minden népnek.*”

Secundum imitatoriam quoque similitudinem Praecursoris destinatus a Deo = az Előfutárt utánzó hasonlatossága szerint őt Isten arra rendelte, hogy... / aki mint az Előfutár utánzója arra rendeltetett

⁵⁹ Lk 1,67: „*Apja pedig, Zakariás, betelt Szentlélekkel és így jövendőt*”

Sir 48,9: „*(Illés) aki felvitettél tüzes forgószélnen, tüzes ló húzta kocsin*”

Lk 1,17: „*Illés szellemével és erejével fog előtte járni*” (Az angyal Zakariásnak Keresztelő Jánosról.)

⁶⁰ Jn 3,29: „*A vőlegény barátja pedig, aki ott áll és hallja őt, ujjongva örül a vőlegény*

Lectio VI

2. Istennek e küldöttét Krisztus szerette, nekünk pedig követni s a világnak csodálnia kell.⁶¹ Azt, hogy Ferenc Isten szolgálja volt, kétségtelenül belátjuk, ha megfigyeljük benne páratlan életszentségét, amellyel – emberek között élve – az angyali tisztaság utánzója volt, és amely révén Krisztus tökéletes követői számára például szolgál.⁶²

Erre a megbízható és istenfélő meggyőződésre nemcsak az a küldetése sarkall, amelynek jegyében sírásra és jajgatásra, a haj lenyírására és zsákruha öltésére, a sóhajtozók és szenvedők homlokainak Tauval való megjelölésére hívott, mindezt a bűnbánati kereszt jelével, vagyis keresztformára szabott ruhájával. Az igazság törhetetlen tanúságával megerősíti ezt az élő Istenhez, a keresztrefeszített Krisztushoz való hasonlatosság jelvénye is, mely testébe nyomatott, nem a természet ereje vagy egyéb mesterkedés révén, hanem sokkal inkább az élő Isten Lelkének csodálatos hatalma által.⁶³

hangjának. Ez az öröömöm most beteljesedett.” (A Keresztelő szavai.)

Jel 6,12 és 7,2: „*Láttam, amint a hatodik pecsétet felnyitotta, és íme, nagy földrengés támadt. A nap olyan fekete lett, mint a szőrszák [Iz 50,3G;], és az egész hold olyan lett, mint a vér [Jo 3,4;].*”

Jel 7,2-3: „*Akkor láttam, hogy napkelet felől egy másik angyal száll fel, akinél az élő Isten pecsétje volt, és hangosan azt kiáltotta a négy angyalnak, akiknek megadatott, hogy ártsanak a földnek és a tengernek: „Ne ártsatok a földnek és a tengernek, sem a fának, amíg meg nem jelöljük homlokukon Istenünk szolgáit!”*”

(Ld. később XIII.9.)

⁶¹ 1Cel, Prolog. 2,13

⁶² *culmen eximiae sanctitatis* = a kiemelkedő életszentség csúcsa

⁶³ Iz 22,12: „*Az Úr, a Seregek Istene azon a napon sírásra és jajgatásra hív, kopaszságra és zsákruha felöltésére.*”

Ez 9,4: „*Azt mondta neki az Úr: »Járd be Jeruzsálem városát és jelöld meg tau-betűvel a férfiak homlokát, akik siránkoznak és*

Eredeti VII-VIII-IX. olvasmányok Assisi szent Ferenc október 4-i matutinumában::

[3. Arra, hogy megírjam e tiszteletreméltó ember életét, mely minden követésre a legérdemesebb, magamat méltatlannak s elégtelennek érzem, és semmiképpen nem kíséreltem volna meg, ha nem ösztönöz a testvérek buzgó szándéka s a generális káptalan egyhangú sürgetése, valamint az a fogadalom, amellyel tartozom a szent atyának. Gyerekkoromban ugyanis – egészen tisztán emlékszem – az ő segítségül hívásával és érdemeire szabadultam ki a halál torkából. Ezért ha dicséretéről hallgatok, félek, hogy hálátlannak bizonyulok. Ezzel a kivételes indítékkal vállalom e munkát, hogy én, aki testem-lelkem életét Istentől őáltala megőrzöttnek tudom, és erejét önmagamban megtapasztalva ismertem föl, összegyűjtssem életének erényeit, cselekedeteit és szavait, mint részint figyelmen kívül hagyott, részint szétszórt töredékeket – mégha teljesen nem is vagyok rá képes –, nehogy elveszenek, miközben meghalnak azok, akik Isten szolgáljával együtt éltek.

4. Azért, hogy biztosabban és világosabban lássam élete igazságát, melyet az utókorra kell hagynom, felkerestem a szent születésének, életének és átmenetének helyét, és azokról figyelmes beszélgetést folytattam még élő társaival. Leginkább azokkal, akik szentségének ismerői és jeles követői

bánkódnak mindazon utálatosság miatt, ami benne történik!»

Ez 28,12: „Így szól az Úr Isten: Te, a hasonlatosság pecsétje, bölcsességgel teljes és tökéletes szépségű!”

1Kor 2,2: „Mert nem akartam másról tudni köztetek, mint Jézus Krisztusról, a megfeszítetttről.”

2Kor 3,3 (vö. Kiv 24,12 és Ez 11,19): „Mert nyilvánvaló veletek kapcsolatban, hogy Krisztus levele vagytok, amely a mi szolgálatunk által készült, nem tintával, hanem az élő Isten Lelkével írva, nem kőtáblákra, hanem a szív húsból való tábláira.”

voltak, és köztudott igazuk és kipróbált erényük miatt feltétlen hitelt érdemelnek. Mindazoknak leírásakor, amiket Isten az ő szolgáljában jóindulatúan véghezvitt, úgy gondoltam, mellőznöm kell a művészi írásmódot⁶⁴, mivel az olvasó vallásossága inkább fejlődik egyszerű, mint ékesen hangzó beszéd révén. A zavar elkerülése végett nem is időrendben szőttem a történetet, hanem inkább egy alkalmasabbnak látszó szerkesztésmód szerint⁶⁵, annak megfelelően, hogy az ugyanakkor történt, de különböző témájú események, vagy az időben eltérő, de megegyező témájúak alkottak-e összhangot.⁶⁶

5. Életének kezdetét, lefolyását és végét tizenöt fejezetben elkülönítve írtam le, az alább megjelölt módon.

Az elsőben világi életmódjáról van szó. – A másodikban tökéletes Istenhez téréséről, és a három templom helyreállításáról. – A harmadikban a szerzetesrend megalapításáról és a regula jóváhagyásáról. – A negyedikben a rend elterjedéséről az ő idejében, valamint a korábban jóváhagyott regula megerősítéséről. – Az ötödikben életmódja keménységéről és arról, hogy miként nyújtottak neki a teremtmények vigasztalást.

A hatodikban alázatáról, engedelmességéről és azokról az isteni leereszkedésekről, amelyek akaratára történtek. – A hetedikben a szegénység iránti szeretetéről és a hiányok csodálatos beteléséről. – A nyolcadikban Isten iránti szenvedélyéről, és hogy miként vonzódtak hozzá az értelem híján lévő teremtmények is. – A kilencedikben buzgó szeretetéről és

⁶⁴ *curiosum stili ornatum*

⁶⁵ *sed potius ordinem servare studui magis aptae iuncturae*

sokkal inkább az összefüggések mentén haladva / sokkal inkább egy illőbb szerkesztésmód szerint

⁶⁶ az előbbi megoldás érvényesül az I-IV. és XIII-XV., az utóbbi az V-XII. fejezetekben

vértanúság utáni vágyáról. – A tizedikben imádsága buzgalmáról és erejéről.

A tizenegyedikben szentírásismeretéről és prófétáló lelkületéről. – A tizenkettedikben prédikálásának hathatóságáról és gyógyító karizmájáról. – A tizenharmadikban a szent sebhelyekről. –

A tizennegyedikben szenvedéséről és halála átmenetéről. – A tizenötödikben szentté avatásáról és testének átviteléről. – Végül következnek azok a csodák, amelyek boldog átmenete után lettek valamiképpen nyilvánvalóvá. Vége az előszónak.

Változás Assisi szent Ferenc Officium Ritmicumának olvasmányredjében:

A Szent Bonaventúra III. nocturnusban szereplő olvasmányait lecsrélték Sziénai szent Bernardin Szent Ferenc stigmáiról szóló beszédeire:

Lectio VII

Sziénai szent Bernardin 3. beszéde Szent Ferenc stigmáiról (1,2)

Az Úr boldog Ferencnek benső (lelki⁶⁷) bölcsességet adott. Ezért volt képes Ferenc azt mondani – Mt 11 és Lk 10 szerint –: „Dicsőítelek téged, Atyám, mennynek és földnek ura, mert elrejtetted ezeket a bölcsék és okosak előtt, és a kicsinyeknek nyilatkoztattad ki. Igen, Atyám, így tetszett neked.”

Így szól ugyanis: „Dicsőítelek téged, Atyám” – tudniillik szeplőtelen dicséretnek és hálaadások révén, „mert elrejtetted ezeket a bölcsék”, azaz ennek a világnak „az okosai előtt”. Ezért olvassuk 1Kor 1-ben: „Balgasággá tette az Úristen evilág bölcsességét.” A bölcsesség pedig a gondolkodásra érthető, és az okosság a cselekvésre.⁶⁸ Jer 4: „Bölcsék ahhoz, hogy gonoszat tegyenek, jót cselekedni pedig képtelenek.”

Lectio VIII

Evilág bölcsessége háromféle. Erről Jak 3 így ír: „Az nem fentről leereszkedő bölcsesség, hanem földi, állatias, ördögi.” Földi, mindannyiszor a mohókban és a fősvényekben; állatias, a gyönyöröket és

az élvezeteket hajhászókban; ördögi, a gőgösökben és az elbizakodottakban. Az ilyenek előtt ugyanis teljesen elrejtett Isten bölcsessége. Ezért szól így Jób 28: „Nincs az a kényelemben élők földjén”, amennyiben a gyönyört hajhásszák; „a mélység”, tudniillik a fősvényeké, „mondja: Nincs bennem; és a tenger”, a gőgösöké, „így szól: Nincs velem.” Hasonlóképpen: „Elrejtetted ezeket a bölcsék előtt” – vagyis azok előtt, akik magukat gondolják bölcséknek és okosoknak; Róm 1: „Miközben magukat bölcséknek mondták, balgákká lettek.” „És kinyilatkoztattad azokat a kicsinyeknek”, vagyis az alázatosoknak. Ezzel mégis nem az éleselméjűséget zárja ki, hanem a döllyfős felfuvalkodottságot ítéli el.

Lectio IX

Három dolog pedig kiváltképp szükséges a kicsinyben a bölcsességre, amelyek boldog Ferencben megvoltak, s ezért el is nyerte ezt a fajta bölcsességet. Ezek az alázat, a tisztaság és a hit képessége vagyis a bizalom⁶⁹, amelyek mintegy a bölcsesség három kulcsa. Az alázat, mivel ahol alázat, ott a bölcsesség is jelen; Péld 11. A tisztaság, mivel a rosszakaró lélekbe nem lép be a bölcsesség, és a bűnöknek

⁶⁷ sapientiam interiorem

⁶⁸ Sumitur autem sapientia in cognoscendis, et prudentia in agendis.

⁶⁹ credulitas seu persuasibilitas

kiszolgáltatott testben nem vesz lakást; Bölcs 1. A hit képessége, mivel bárminek a megtanulásához hinni szükséges; Iz 7: „Ha csak nem hisztek, nem fogtok érteni.” – más fordítás szerint.⁷⁰

És hozzáteszi: „Igen, Atyám, így tetszett neked.” Szó szerint mondja a Glossa: Nem okolja meg az Úr, hogy mért választotta ki ezeket, és mért utasította el azokat, hanem azt mondja, így tetszett Istennek; ebben az alázatra kapunk példát, hogy az égi szándékokat illetően ne ítéljünk elhamarkodottan. E tulajdonságok mindegyike megvolt boldog Ferencben.

⁷⁰ Ugyanis az „eredetiben” ez áll Iz 7,9-ben: si non credideritis non permanebitis (ha nem fogtok hinni, nem fogtok megmaradni)

Táblázatgyűjtemény:

A SZENTMISE RÉSZEI:

Ferences és esztergomi eggyesített misetáblázat szent Ferenc október 4-ei ünnepéről:

VIGILIA:

	OFM.: 1794. Miss.Rom-Ser. Venetiis 1826. Miss.Rom-Ser. Budae	Incipit: Strig.:	Meg jegy zés:
Intr.	Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo, me expectant justi donec retribuas mihi. Ps.: Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum. V. Gloria Patri. [Ps.:141.V.:Ps.:141V.:Gloria]	---	
Coll.:	Deus, qui superbis resistis, et gratiam praestas humilibus: da nobis, quaesumus, intercedente beato Patre Nostro Francisco, cujus sollemnia praevenimus, superbe non sapere, sed tibi placita humilitate proficere, ut per ejus vestigia gradientes, dona tuae gratiae consequamur. Per Dominum.	---	
Lectio.	Fratres, scimus, quoniam si terrestris domus nostra... habemus magis peregrinari a corpore, et praesentes esse Dominum. [2.Kor.5.]	---	
Grad.	Quemadmodum desiderat... [Ps.:41]	---	
All.v.:	---	---	
Sequ.:	---	---	
Ev.:	+ Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam. In illo tempore: Dixit Jesus turbis: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. Qui enim ex vobis volens turrim aedificare, non prorsus sedens computat sumptus, qui necessarii sunt habeat ad perficiendum; ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens, prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea, quae pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus. [Luc. c. 14.f.]		
Cred.	---	---	
Off.	Fuerunt mihi lacrymae meae panis die ac nocte dum dicitur mihi quotidie Ubi est Deus tuus? V.: Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum, * quando veniam et parebo ante faciem Dei [Ps.:41.3.]	---	
Sup.obl.	Sancti Patris nostri Francisci natalitia praevenientes munera tibi offerimus, Domine, te humiliter deprecantes; ut hic ejus imitatores, et in coelesti patria ejusdem gloriae consortes clementer efficias. Per Dominum nostrum ...	---	
Pref.	... Per omnia saecula saeculorum. R. Amen. V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. V. Sursum corda. R. Habemus ad Dominum. V. Gratias agamus Domino Deo nostro. R. Dignum et justum est. Vere dignum et justum est, aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere: Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus. Qui venerandum Confessorem famulum tuum beatum Franciscum, tua Deus	---	

	altissima bonitate, et clementia Sanctorum tuorum meritis, et virtutibus sublimantis. Mentemque ipsius sancti Spiritus operatione, amor ille Seraphicus ardentissime incendit interius: cujusque Corpus sacris Stigmatibus insignivit exterius, signo crucifixi Jesu Christi Domini nostri. Per quem Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates. Coeli coelorumque Virtutes, ac beata Seraphim, socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: [communis]		
Comm.	Effudit in animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi ad mirabilis usque ad domum Dei.	---	
Postcomm.	Refecti cibo potuque coelesti, suplices te, Domine, deprecamur: ut, intercedente beato Patre nostro Francisco, cujus natalita prevenimus, jucundos facias suaeinteresse festivitati, et ad coelestem Jerusalem feliciter pervenire. Per Dominum.	---	
Hármas-áldás	---	---	

FŐMISE:

	Incipit: OFM.: 1794. Miss.Rom-Ser. Venetiis 1826. Miss.Rom-Ser. Budaie	Incipit: Miss.Strig.: 1493, 1498, 1508, 1512, 1518, 1675, 1686, 1708, 1740, Grad.Strig.: sXV-XVI. ⁷¹	Meg-jegyzés
Intr.	Os iusti meditabitur sapientiam...	Ua.	1498, 1508, 1512, 1518 és Gr.Str.: 197.o.
	Gaudeamus omnes in domino...	Ua.	1493,
	Dilectus Deo et hominibus,	---	
Intr. ⁷²	---	Mihi autem... V.: 141. Voce ad Dominum	1675-s
Coll.:	Deus, qui Ecclesiam tuam beati Patris... Per Dominum.	Ua.	Miss.Strig.: 1493, 1498, 1506, 1508, 1512, 1518, 1675, 1686, 1708, 1740,
Lectio.:	Fratres, Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. In Christo enim Jesu, circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed nova creatura. Et quicumque hanc regulamsecuti fuerint, pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei. Decetero nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum spiritu vestro, fratres. Amen. [Gal.6.]		OFM=Str.
Grad.	Quasi stella matutina in medio nebulae, et quasi luna plena in diebus suis lucet. V.: Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in Templo Dei.	Os justi....	Miss.Strig.: 1493, 1508, 1512, 1518, 1675, 1686 és Gr.Str.: 197.o.
	---	Domine pervenisti eum in benedictionibus dulcedenis posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. V.: Vitam petiit a te et tribuisti ei longitudinem dierum in saeculum saeculi.	Miss.Strig.: 1518,
	V.: O Patriarca pauperum, Francisce, tuis	Ua.	Miss.Strig.1

⁷¹ A Gr.Str. s XV-XVI. Assisi szent Ferenc miseanyaga A MUSICALIA DANUBIANA sorozat 12*-s átírt példányából való, oldalszámait szerinti idézve.

⁷² Mihi autem... V.: Voce mea ad Dominum...[Stigmatizációra: szept. 17.]

All.v.:	precibus auge tuorum numerum in charitate Christi, quos cancellatis manibus, caecutiens ut moriens Jacob benedixit.		493,
	---	Hic franciscus pauperum et modicus celum dives ingreditur hymnis celestibus honoratur.	Miss.Strig.: 1493, 1512, 1518, 1675,
	---	Justus germinabit sicut lilium: et florebit in eternum aum dominum.	Miss.Strig. 1508,
		Amavit hunc sanctum Dominus, gemmis honoris et ornavit, induit eum Dominus stola immortalis, et da portas paradisi coronavit.	Gr.Str.: 254-255.o.
	---	Franciscus pauper et humilis ...	Miss.Strig. 1675,
Sequ.:	20 db. sequentia van. A sequentiarium külön tétel....	---	---
Ev.:	Sequentia Sancti Evangelii secundum Mattheum. In illo tempore respondens Jesus, dixit: Cofiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae; quia abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, et onus meum leve.	Ua.	Miss.Strig.: 1493, 1675,
Ev.:	---	Designavit dominus alios ...	Miss.Strig.: 1498, 1508, 1512, 1518,
Cred.	Credo... Rub.: Credo, et dicitur per totam Octavam, etiam in Festi Sanctorum infra eam occurrentibus.	---	
Off.:	Magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem. Mihi enim vivere Christus est: et mori lucrum. [Fil.1.V.21.]	Veritas mea et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu eius.	Miss.Strig. 1493, 1498, 1508, 1512, 1518, 1675, És Gr.Str.: 199.o.
Sup.obl.	Munera tibi, Domine, dicata sanctifica: et intercedente beato Patre nostro Francisco, ab omni nos culparum labe purifica. Per Dominum nostrum.	Ua.	---
Pref.	... Per omnia saecula saeculorum. R. Amen. V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. V. Sursum corda. R. Habemus ad Dominum. V. Gratias agamus Domino Deo nostro. R. Dignum et justum est. Vere dignum et justum est, aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere: Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus. Qui venerandum Confessorem famulum tuum beatum Franciscum, tua Deus altissima	Communis	Rub.: Sequens Praefacio, dicitur in omnibus festivitatibus S.P.N. Francisci, et per totam sequentem Octavam, etiam in Dominica,

	bonitate, et clementia Sanctorum tuorum meritis, et virtutibus sublimantis. Mentemque ipsius sancti Spiritus operatione, amor ille Seraphicus ardentissime incendit interius: cujusque Corpus sacris Stigmatibus insignivit exterius, signo crucifixi Jesu Christi Domini nostri. Per quem Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates. Coeli coelorumque Virtutes, ac beata Seraphim, socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: [Julianus Teutonicus]		et in festis Sanctorum infra ipsam occurrentibus, non habentibus propriam; nec non in Missis votivis ejusdem S. P. et quando de eo fit Officium per Annum; dicitur quoque in festo Omnium Sanctorum Nostri Ordinis die 29. Novembris.
Comm.	Non sunt condignae passionibus hujus temporis, ad futuram gloriam, que revelabitur in nobis.	---	
	Domine, quinque...	---	
	Factus est Dominus fortitudo mea...		
	Fidelis servus et prudens, ... ⁷³	Fidelis servus et prudens,	Miss.Strig.: 1493, 1498, 1675,
	---	Beatus servus, quem cum venerit Dominus invenerit vigilantem; amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.	Gr.Str.: 199.o.
		Qui vult venire post me abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me.	1508. május 10.
Post-comm.	Ecclesiam tuam quesumus domine gratia celestis amplificet: quam beati francisci dignatus es meritis et exemplis. Per Dominum ...	Ua.	
Hármas áldás:	--- Szöveggyűjteményben található.	---	

Rub.:

Infra Oct. S. P. N. Francisci Missa dicitur ut in festo cum secunda orat. de S. Maria Concede, ac tertia, Ecclesiae, vel pro Papa nisi occurrant festum simplex, quia tunc secunda erit istius, tertia vero S. Maria Quando de S. P. N. Francisci sit Officium per Annum, ac etiam in Missis votivis, Missa item dicitur ut supra in Festo, (cum Orationibus respectivis), excepto Introitu, qui dicitur, ut sequitur.

⁷³ II. OFM-széria: Haymo féle reform

Három miseszéria a Ferences hagyományban:

	I. MISSA ⁷⁴ :	II. MISSA ⁷⁵ :	III. MISSA ⁷⁶ :
Introitus:	Os iusti meditabitur sapientiam et lingua eius loquetur iudicium: lex Dei eius in corde ipsius⁷⁷. Ps.: Noli aemulari in malignantibus, neque zelatoris facientes iniquitatem⁷⁸. V.: Gloria...	Gaudeamus omnes in Domino diem festum celebrantes sub honore beati Francisci, de cuius solemnitate gaudent Angeli et collaudant Filium Dei.⁷⁹ Ps.: Exultate, iusti, in Domino: rectos decet collaudatio.⁸⁰ V.: Gloria...	Dilectus Deo et hominibus, cuius memoria in benedictione est⁸¹, ad regna celestia, ecce, migrat⁸², quoniam in virtute probatus⁸³ inventus est in verbis suis fidelis⁸⁴, ideo hereditas eius perseverat in aeternum⁸⁵. Ps.: In fide et lenitate ipsius Deus sanctum fecit illum, et elegit eum de omni carne⁸⁶. V.: Gloria...
Oratio:	Deus, qui Ecclesiam tuam beati Francisci meritis foetu novae prolis amplificas, tribue nobis ex eius imitatione terrena despicere et celestium donorum semper participatione gaudere. Per Dominum	Deus, qui Ecclesiam tuam beati Francisci meritis foetu novae prolis amplificas, tribue nobis ex eius imitatione terrena despicere et celestium donorum semper participatione gaudere. Per Dominum	Deus, qui Ecclesiam tuam beati Francisci meritis foetu novae prolis amplificas, tribue nobis ex eius imitatione terrena despicere et celestium donorum semper participatione gaudere. Per Dominum
Epistola:	Lectio Epistola b. Pauli ad Galatas Fratres, mihi autem absit gloriam ... Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu, fatres. Amen.⁸⁷	Lectio Epistola b. Pauli ad Galatas Fratres, mihi autem absit gloriam ... Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu, fatres. Amen.	Lectio Epistola b. Pauli ad Galatas Fratres, mihi autem absit gloriam ... Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu, fatres. Amen.

⁷⁴ AF/X.:391.o.

⁷⁵ AF/X.:393.o.

⁷⁶ AF/X.: 395.o.

⁷⁷ Ps.: 36, 30-31.

⁷⁸ Ps.: 36,1

⁷⁹ Megegyezik a Mindenszentek, valamint a szentek általános miséjének introitusával.

⁸⁰ Ps.: 32, 1

⁸¹ Vö.: Eccli. 45, 1.

⁸² Vö.: II. Tim. 4,18.

⁸³ Vö.: Eccli. 31, 10; Sap. 1, 3.

⁸⁴ Vö.: Eccli. 44, 21 et 46, 18.

⁸⁵ Vö.: Ps.: 36, 18.

⁸⁶ Eccli. 45, 4.

⁸⁷ Gal.: 6, 14-18

Graduale:	Domine praeventisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. V.: Vitam petiit a te et tribuisti ei longitudinem dierum in saeculum saeculi.	Os iusti meditabitur sapientiam et lingua eius loquetur iudicium. V.: Lex Dei eius in corde ipsius, et non supplantabuntur gressus eius. ⁸⁸	Christus purgavit peccata illius et exaltavit cornu eius, dedit illi testamentum vittae et sedem gloriae in excelsis ⁸⁹ . V.: In multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur in perpetuum ⁹⁰ .
	Alleluja, alleluja. V.: Sancte Pater Francisce, ostende Christo stigmata corporis tui, ut nobis concedat gloriam regni sui. Alleluja.	Továbbiak: ⁹¹	Alleluja, alleluja. V.: Lux vera illuminans omnem hominem ⁹² , Christe Deus, infunde nostris cordibus lumen tuae veritatis, sancti Francisci precibus. Laetare, mater nostra Ierusalem ⁹³ , fundata in sapphiris ⁹⁴ et rosis coronata ⁹⁵ . Alleluja.
		Alleluja, alleluja. V.: O patriarcha pauperum, Francisce, tuis precibus Auge tuorum numerum In caritate Christi; Quos, cancellatis manibus, Caecutiens, ut moriens Iacob, benedixisti. Alleluja. V.: Hic Franciscus pauper et modicus, caelum dives ingreditur, hymnis caelestibus honoratur.	

⁸⁸ Ps.: 36, 30-1

⁸⁹ Vö.: Eccli. 47, 13.

⁹⁰ Vö.: Eccli. 24, 4.

⁹¹ További **Graduale**-k:

- Quasi stella matutina in medio nebulae et quasi luna plena diebus suis lucet. **V.:** Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. [Eccli. 50, 6-7].
- Alleluja, alleluja. **V.:** O Patriarcha – benedixisti. – *Tunc Sequentia*: Sanctitatis nova signa.
- *Temp. pasch.* Alleluja, alleluja. **V.:** Defecit caro mea et cor meum: Deus cordis mei et pars mea Deus in aeternum. [Ps.:72, 26].
- Alleluja. **V.:** Franciscus pauper et humilis caelum – honoratur. Alleluja.
- *Post Septuages.* Inflammatum est cor meum et renes mei commutati sunt. **V.:** Ut iumentum factus sum apud te: et ego semper tecum. [Ps.:72, 21, 23].
- *Tractus.* Quid mihi est in caelo? Et a te quid volul sper terram? **V.:** Defecit caro mea et cor meum: Deus cordis mei et pars mea Deus in aeternum. **V.:** Mihi autem adhaerere Deo bonum est: ponere in Domno Deo spem meam. [Ps.:72, 25-26, 28.].

⁹² Vö.: Ioh. 1, 9.

⁹³ Vö.: Gal. 4, 26-27.

⁹⁴ Vö.: Is. 54, 11.

⁹⁵ Vö.: Sap. 2, 8.

Evangelium:	Lectio S. Evangelii secundum Mattheum, (19, 27-29). - In illo tempore: Dixit Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia... et vitam aeternam possidebit. <i>vel</i> (Matth. 11, 23-30) In illo tempore: Respondet Iesus dixit: Confiteor tibi, Pater ... et onus meum.	----	----
Offertorium:	Veritas mea et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu eius. ⁹⁶	Veritas mea et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu eius.	Serve meus, ecce testem populis dedi te, ducem ac praeceptorem gentibus ⁹⁷ . Spiritus meus qui est in te et verba mea quae posuit in corde tuo, non recedant de ore tuo et de ore seminis tui, dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum ⁹⁸ . Alleluja.
Secreta:	Munera tibi, Domine, dicata sanctifica; et, intercedente beato Francisco, ab omni nos culparum labe purifica. Per Dominum.	Munera tibi, Domine, dicata sanctifica; et, intercedente beato Francisco, ab omni nos culparum labe purifica. Per Dominum.	Munera tibi, Domine, dicata sanctifica; et, intercedente beato Francisco, ab omni nos culparum labe purifica. Per Dominum.
Communio:	Domine, quinque talenta traditisti mihi: ecce alia quinque superlucratus. ⁹⁹	Fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super Familiam suam, ut det illi sin tempore tritici mensuram. ¹⁰⁰	Factus est Dominus fortitudo mea ¹⁰¹ , et misericordia sua multa misertus est mihi ¹⁰² ; propterea qui diligitis Dominum ¹⁰³ , magnificate illum ¹⁰⁴ , quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius ¹⁰⁵ . Alleluja, Alleluja, Alleluja.
Postcommunio	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis amplificet, quam beati Francisci illuminare voluisti gloriosis meritis et exemplis. Per Dominum.	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis amplificet, quam beati Francisci illuminare voluisti gloriosis meritis et exemplis. Per Dominum.	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis amplificet, quam beati Francisci illuminare voluisti gloriosis meritis et exemplis. Per Dominum.

⁹⁶ Ps.: 88, 25*

⁹⁷ Vö.: Is. 55, 4.

⁹⁸ Is. 59, 2.

⁹⁹ V.ö.: Lk 10, 1-11.

¹⁰⁰ Rom, 8, 18.

¹⁰¹ Is. 49, 5: Deus *in Vulg.*

¹⁰² Vö.: Is. 54, 8.

¹⁰³ Ps.: 96,10.

¹⁰⁴ Vö.: Ps. 33, 4; Rom. 15, 14.

¹⁰⁵ Ps.: 105, 1.

TÁBLÁZAT: Az OFM miseszériák műfajainak analíziséhez:

Introitusok:

IX. Gergely:	Dilexit Deo...
Haymo Gen.	Gaudeamus omnes...
I. Mise:	Os justi...
II. Mise:	Gaudeamus omnes...
III. Mise:	Dilexit Deo...
Vig. Mise:	Educ de custodia animam meam...

Kollekták:

IX. Gergely:	Deus qui ecclesiam tuam...
Haymo Gen.	Deus qui ecclesiam tuam...
I. Mise:	Deus qui ecclesiam tuam...
II. Mise:	Deus qui ecclesiam tuam...
III. Mise:	Deus qui ecclesiam tuam...
Vig. Mise:	Deus, qui superbis resistis...

Lekciók:

IX. Gergely:	Fratres michi autem absit gloriari...
Haymo Gen.	Fratres michi autem absit gloriari...
I. Mise:	Fratres michi autem absit gloriari...
II. Mise:	Fratres michi autem absit gloriari...
III. Mise:	Fratres michi autem absit gloriari...
Vig. Mise:	Fratres, scimus, quoniam si terrestres...

Graduálek:

IX. Gergely:	Christus purgavit peccata illius ...
Haymo Gen.	Os iusti meditabitur ...
I. Mise:	Domine praevenisti eum in...
II. Mise:	Os iusti meditabitur sapientiam
III. Mise:	Christus purgavit peccata
Vig. Mise:	Quemadmodum desiderat...

Alleluják:

IX. Gergely:	Lux vera illuminans omnem...	---
Haymo Gen.	O Patriarcha pauperum...	Hic Franciscus pauper...
I. Mise:	Sancte Pater Francisce, ostende ...	---
II. Mise:	V.1. O patriarcha pauperum, ... V.2. Quos, cancellatis manibus,...	Hic Franciscus pauper et modicus...
III. Mise:	Lux vera illuminans omnem ...	---
Vig. Mise:	---	---

Sequentiák:

IX. Gergely:	---
Haymo Gen.	---
I. Mise:	---
II. Mise:	---
III. Mise:	---
Vig. Mise:	---

Evangeliumok:

IX. Gergely:	Confiteor tibi pater domine...	---
Haymo Gen.	Respondens Iesus dixit confiteor tibi...	---
I. Mise:	In illo tempore: Dixit Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia... et vitam aeternam possidebit.	Vel: Respondet Iesus dixit: Confiteor tibi, Pater ... et onus meum.
II. Mise:	In illo tempore: Dixit Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia... et vitam aeternam possidebit.	---
III. Mise:	In illo tempore: Dixit Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia... et vitam aeternam possidebit.	---
Vig. Mise:	Dixit Iesus turbis: Si quis venit ad me, et non odit...	---

Offertoriumok:

IX. Gergely:	Serve meus ecce testem populi...
Haymo Gen.	Veritas mea et misericordia mea...
I. Mise:	Veritas mea et misericordia mea...
II. Mise:	Veritas mea et misericordia mea...
III. Mise:	Serve meus, ecce testem...
Vig. Mise:	Fuerunt mihi lacrymae meae...

Secreták:

IX. Gergely:	Munera tibi domine dicta...
Haymo Gen.	Munera tibi domine dicta...
I. Mise:	Munera tibi domine dicta...
II. Mise:	Munera tibi domine dicta...
III. Mise:	Munera tibi domine dicta...
Vig. Mise:	Sancti Patris nostri Francisci natalitia praevenientes...

Prefációk:

IX. Gergely:	Nincs saját
Haymo Gen.	Nincs saját
I. Mise:	Saját ua.
II. Mise:	Saját ua.
III. Mise:	Saját ua.
Vig. Mise:	Communis

Communiók:

IX. Gergely:	Factus est Dominus fortitudo mea...
Haymo Gen.	Fidelis servus...
I. Mise:	Domine, quinque talenta ...
II. Mise:	Fidelis servus...
III. Mise:	Factus est Dominus fortitudo mea, ...
Vig. Mise:	Effudit in animam meam, quoniam transibo...

Postcommuniók:

IX. Gergely:	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis ...
Haymo Gen.	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis ...
I. Mise:	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis ...
II. Mise:	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis ...
III. Mise:	Ecclesiam tuam, quaesumus, Domine gratia caelestis ...
Vig. Mise:	Refecti cibo potuque coelesti, supplices te, Domine, ...

TÁBLÁZAT: ASSISI SZENT FERENC OKTÓBER 4. PROPRIUM MISSAE KAPCSOLATA AZ ESZTERGOMI HAGYOMÁNNYAL:

Introitusok kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:

	Incipit:	A szent neve:	Szent titulusa:	MD-12** Graduale Strig.-ben	Összesítés:
IX. Gergely:	Dilexit Deo...	---	---	---	---
Haymo Gen.	Gaudeamus omnes...	Mindenszentek Szt. Katalin Immaculata Szt. Ágota Szt. Dorottya Szt. Helena Visitatio Szt. Mária- Magdolna Szt. Anna Commemoratio Nativitate	Szűz, vértanú Szűzanya Szűz, vértanú Királynő Szűzanya Bűnbánó BMV anyja BMV BMV	191. o. 208. o. 210. o. 234. o. 235. o. 254. o. 271. o. 278. o. 279. o. 297. o. 303. o.	11-szer.
I. Mise:	Os justi...	Szt. Imre Szt. Pál Szt. Benedek Szt. István Szt. Benedek Szt. Alexius Szt. Eusebius Szt. István Szt. Egyed Szt. Jeromos Szt. Ferenc, Assisi Szt. Galli Szt. Lukács	Királyfi Remete Apát Király jobbja Apát Confessor Confessor Király Apát Presbiter Confessor Confessor Evangelista	197. o. 221. o. 240. o. 255. o. 276. o. 278. o. 289. o. 300. o. 302. o. 309. o. 310. o. 312. o. 313. o.	14-szer.
II. Mise:	Gaudeamus omnes...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
III. Mise:	Dilexit Deo...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
Vig. Mise:	Educ de custodia animam meam...	---	---	---	---

Graduale kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:

	Incipit:	A szent neve:	Szent titulusa:	MD-12** Graduale Strig- ben	Összesítés:
IX. Gergely:	Christus purgavit peccata illius ...	---	---	---	---
Haymo Gen.	Os iusti meditabitur ...	Szt. Eusebii Aquinoi szent. Tamás Szt. Jeromos Szt. Ferenc, Assis	Confessor Egyházdoktor Presbiter Confessor	289. o. 239. o. 309. o. 310. o.	4-szer
I. Mise:	Domine praevenisti eum in...	Szt. Imre Szt. Pál Szt. István Szt. Benedek Szt. Alexii Szt. Ágoston Szt. Egyed Szt. Imre Szt. Lampert	Ducis Remete Király jobbján Apát Confessor Egyházdoktor Ducis Martyr	197. o. 221. o. 255. o. 276. o. 278. o. 301. o. 302. o. 302. o. 306. o.	9-szer
II. Mise:	Os iusti meditabitur sapientiam	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
III. Mise:	Christus purgavit peccata	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
Vig. Mise:	Quemadmodum desiderat...	---	---	---	---

Offertoriumok kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:

	Incipit:	A szent neve:	Szent titulusa:	MD-12** Graduale Strig.- ben	Összesítés:
IX. Gergely:	Serve meus ecce testem populi...	---	---	---	---
Haymo Gen.	Veritas mea et misericordia mea...	Szt. Imre Szt. Braccio Szt. Martin Szt. Kelemen Szt. Miklós Szt. Pál Szt. Marcell Aquinoi Szt. Tamás Szt. Gergely Szt. Urbán Szt. István Szt. Apollinaris Szt. István Szt. István Szt. Ágoston Szt. Imre Szt. Ferenc, Assisi Szt. Kolumbán Szt. Severin	Ducis Püspök Martyr Püspök Remete Pápa Egyházdokor Pápa Pápa Király, jobbjá Püspök Pápa Király Egyházdoktor Ducis Confessor Vértanú Confessor	199. o. 202. o. 202. o. 207. o. 209. o. 221. o. 222. o. 239. o. 240. o. 255. o. 255. o. 278. o. 281. o. 300. o. 301. o. 302. o. 310. o. 312. o. 314. o.	19-szer
I. Mise:	Veritas mea et misericordia mea...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
II. Mise:	Veritas mea et misericordia mea...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
III. Mise:	Serve meus, ecce testem...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
Vig. Mise:	Fuerunt mihi lacrymae meae...	---	---	---	---

Communiok kapcsolatai az esztergomi hagyománnyal:

	Incipit:	A szent neve:	Szent titulusa:	MD-12** Graduale Strig.- ben	Összesí- tés:
IX. Gergely:	Factus est Dominus fortitudo mea...	---	---	---	---
Haymo Gen.	Fidelis servus...	Aquinoi szent. Tamás Szt. Gergely Szt. István Szt. Benedek Szt. Egyed	Egyházdoktor Pápa Király, jobbjá Apát Apát	239. o. 240. o. 255. o. 276. o. 302. o.	5-ször
I. Mise:	Domine, quinque talenta ...	Szt. Miklós Szt. Marcell Szt. Imre Szt. Galli	Martyr Pápa Ducis Confessoris	210. o. 222. o. 303. o. 312. o.	4-szer
II. Mise:	Fidelis servus...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
III. Mise:	Factus est Dominus fortitudo mea, ...	Ua.	Ua.	Ua.	Ua.
Vig. Mise:	Effudit in animam meam, quoniam transibo....	---	---	---	---

ASSISI SZENT FERENC OFFICIUMÁNAK ZSOLTÁR- INCIPIT TÁBLÁZATA:

TÉTEL:	Zsoltár.- számozás:	INCIPIT:
ELSŐ VESPERÁS:		
V1.1ps.:	109.	Dixit Dominus Domino meo...
V1.2ps.:	110.	Confitebor tibi Domine in toto corde meo...
V1.3ps.:	111.	Beatus vir qui timet Dominum...
V1.4 ps.:	112.	Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini...
V1.5ps.:	116.	Laudate Dominum omnes gentes...
V1.Cant.:	Magn.	MAGNIFICAT animamea Dominus...
COMPLETORIUM:		
C.1.ps.:	4.	Cum invocarem exaudivit me Deus justitiae meae
C.2.ps.:	90.	Qui habitat in adjutorio Altissimi
C3.ps.:	133.	Ecce nunc benedicite Dominum
MATUTINUM:		
Inv.ps.:	94.	Venite exsultemus Domino...
M.I.1.ps.	1.	Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum...
M.I.2.ps.	2.	Quare fremuerunt gentes...
M.I.3.ps.	3.	Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me...
M.II.1.ps.	4.	Cum invocarem exaudivit me Deus justitiae meae...
M.II.2.ps.	5.	Verba mea auribus percipe Domine
M.II.3.ps.	8.	Domine Dominus noster *quam admirabile est nomen tuum in universa terra
M.III.1.ps.	14.	Domine quis habitabit in tabernaculo tuo
M.III.2.ps.	20.	Domine in virtute tua laetabitur rex
M.III.3.ps.	23.	Domini est terra et plenitudo ejus
LAUDES:		
L.1ps.	92.	Dominus regnavit decorem indutus est
L.2.ps.	99.	Jubilare Deo omnis terra
L.3.ps.	62.	Deus Deus meus * ad te de luce vigilo
Cant. Dan.:	3,57-88et 56;	Benedicite, omnia opera Domini, Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
L.5.ps.	148.	Laudate Dominum de caelis
Benedictus:		Benedictus Dominus Deus Israel...
PRIMA:		
I.1ps.	117.	Confitemini Domino quoniam bonus
I.2ps.	53.	Deus in nomine tuo salvum me fac
I.3ps.	118./I.	118, 1. Beati immaculati in via
I.4ps.	118./II.	118, 17. Retribue servo tuo vivifica me
TERTIA:		
III.1.ps.	118./III.	118, 33. Legem pone mihi Domine
III.2.ps.	118./IV.	118, 49. Memor esto verbi tui servo tuo
III.3.ps.	118./V.	118, 65. Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine
SEXTA:		
VI.1.ps.	118./VI.	118, 81. Defecit in salutare tuum anima mea
VI.2.ps.	118./VII.	118, 97. Quomodo dilexi legem tuam Domine
VI.3.ps.	118./VIII.	118, 113. Iniquos odio habui * et legem tuam dilexi

NONA:		
IX.1.ps.	118./IX.	118, 129. Mirabilia testimonia tua * ideo scrutata est ea anima mea
IX.2.ps.	118./X.	118, 145. Clamavi in toto corde meo * exaudi me Domine
IX.3.ps.	118./XI.	118, 161. Principes persecuti sunt me gratis * et a verbis tuis formidavit cor meum
MÁSODIK VESPERÁS: Megyegyezik a V1-vel.		

ASSISI SZENT FERENC VERSES OFFICIUMA MATUTINUMÁNAK OLVASÁMNY-TÁBLÁZATA:

Lectio	Forrásmegjelölés:	Incipit:
Lectio I.	De Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas, cap. 5, 25 - 26; 6, 1 - 8	Si Spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.
Lectio II.	De Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas, cap. 6, 9 -13	Nolite errare: Deus non irridetur. Quae enim seminaverit homo, heec et metet.
Lectio III.	De Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas, cap. 6, 14 - 18	Mihi autem absit gloriari;
Lectio IV.	Ex Commentariis sancti Bonaventurae Episcopi Legenda maior S. Francisci in Prologo, n. 1 - 2	Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri dicibus...
Lectio V.	Ex Commentariis sancti Bonaventurae Episcopi Legenda maior S. Francisci in Prologo, n. 1 - 2	Primum supernae gratias praeventus donis, ...
Lectio VI.	Ex Commentariis sancti Bonaventurae Episcopi Legenda maior S. Francisci in Prologo, n. 1 - 2	Hunc Dei nuntium, amabilem Christo,
Lectio VII.	Lectio sancti Evangelii! secundum Matthaeum, cap. 11. 25 - 30	In illo tempore: respondens Jesu, dixit: confiteor tibi, Pater, Domini caeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Et reliqua. Homilia sancti Bernardini
	Senensis Sermo 3 de Stigmattibus B. Francisci, art. 1, cap. 2	Dominus dedit beato Francisco sapientiam interiorem.
Lectio VIII.	Homilia sancti Bernardini Senensis - Sermo 3 de Stigmattibus B. Francisci, art. 1, cap. 2	Est autem triplex sapientia hujus mundi, de qua Jacobi tertio:
Lectio IX.	Homilia sancti Bernardini Senensis - Sermo 3 de Stigmattibus B. Francisci, art. 1, cap. 2	Tria siquidem sunt in parvulo maxime necessaria ad sapientiam,

Processionale Romano-Seraphicum [Roma 1879] és a Rituale Romano-Seraphicum [Roma 1931] liturgikus menete és szövegei:

TRANSITUS:			
Actio:	In: Processionale Romano-Seraphicum , ROMAE, Typis Fratrum Monaldi, 1879 72-74.o. In transitu S.P.N. Francisci	In: Rituale Romano-Seraphicum , Typis Societatis S. Joannis Evangeliste PARISIIS, TORNACIROMAE, 1931 213-216.o. CAPUT XIII.	MEG JEGY ZÉS:
	TEXTUS	TEXTUS:	
I. Zsoltározás:			
ANT.	O Sanctissima anima, in cujus transi tu coeli Cives occurrunt, Angelorum chorus exultat, et gloriosa Trinitas in vitat dicens: ma ne nobiscum in aeternum.	Ua.	Kétféle dallam
Zsoltározás:	Voce mea ad Dominum clamavi*voce mea ad Dominum deprecatus sum Effundo in conspectu ejus orationem meam* et tribulationem meam ante ipsum pronuntio In deficiendo ex me spiritum meum* et tu cognovisti semitas meas In via hac qua ambulabam* absconderunt laqueum mihi Considerabam ad dexteram et videbam* et non erat qui cognosceret me Periit fuga a me* et non est qui requirat animam meam Clamavi ad te Domine* dixi Tu es spes mea portio mea in terra viventium Intende ad deprecationem meam* quia humiliatus sum nimis Libera me a persequentibus me* quia confortati sunt super me Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo* me expectant justi donec retribuas mihi. Gloria Patri... Ant.		Ps. 141. Tónus: 6.c.
Zsoltározás utolsó verse	Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo* me expectant justi donec retribuas mihi. Rub.: Énekelhető a vigília mise introitusa dallamán.	---	
Megemlékező imádság	5 Pater..., Ave... et Gloria...	Ua.	
II. Salve Sancte Pater... Ant.			
Önálóslat antifóna:	Salve Sancte Pater...	Ua.	
Verzikulus párvese:	Versiculus: V.: Franciscus, pauper et humilis, coelum dives ingreditur. R.: Hymni coelistibus honoratur.	Ua.	
Saját zárókönyörgés:	Deus, qui hodierna die animae Beati Patris nostri Francisci aeternae beatitudinis praemia contulisti: concede propitius; ut qui ejus migrationis memoriam piis affectibus celebramus, ad ejusdem beatitudinis praemia feliciter pervenire mereamur. Per Dominum	Ua.	

	nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saeculorum. R.: Amen.		
	Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.	Ua.	
Benedicamus:	Cantores: Benedicamus Domino. R.: Deo gratias.	Ua. Díszes dallam a Rit.-ben	
III. Ereklýtisztelet: [ad libitum]			
	RUB.: Ereklye-tisztelet és orgona vagy zenekari muzsika.	Rub.: Incenzum, áldás, ereklye-csók.	

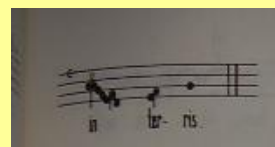
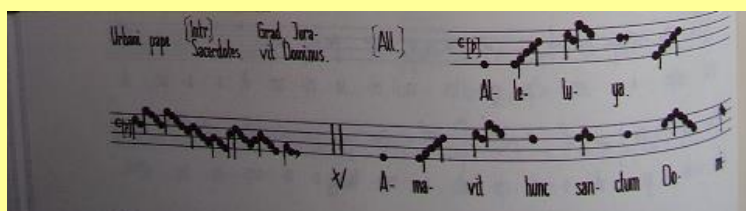
GREGORIÁN FÜGGELÉK, KÉPTÁR:

Ferences Graduale-gyűjtemény:

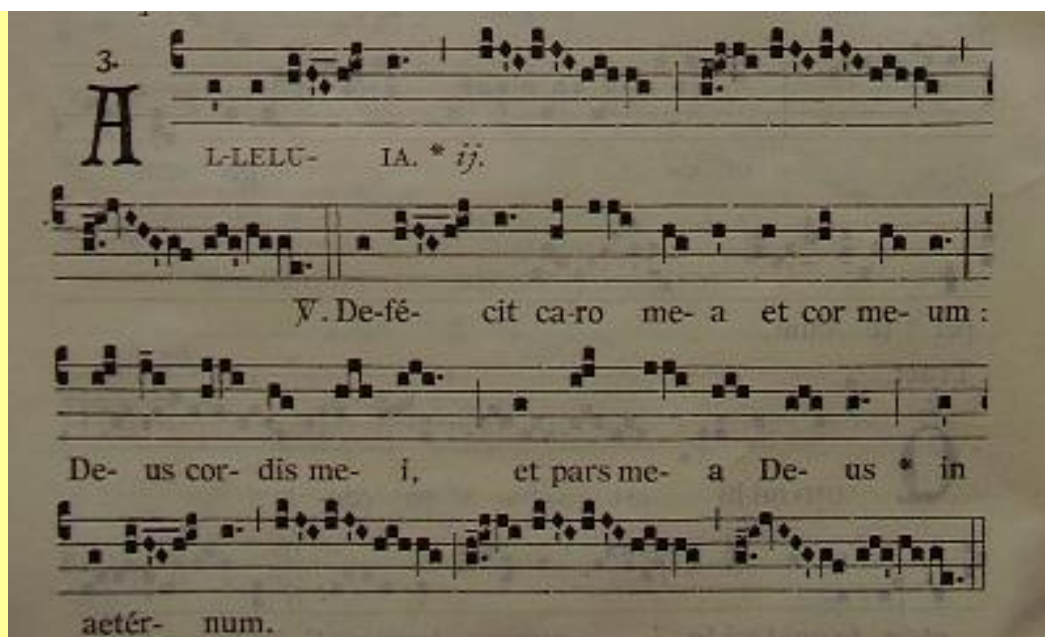
Alleluarium:

Kép: Amavit hunc....:

Alleluja: Amavit hunc....: Musicalia Danubiana 12**: 254-255.o.

Kép: Defecit caro mea....:

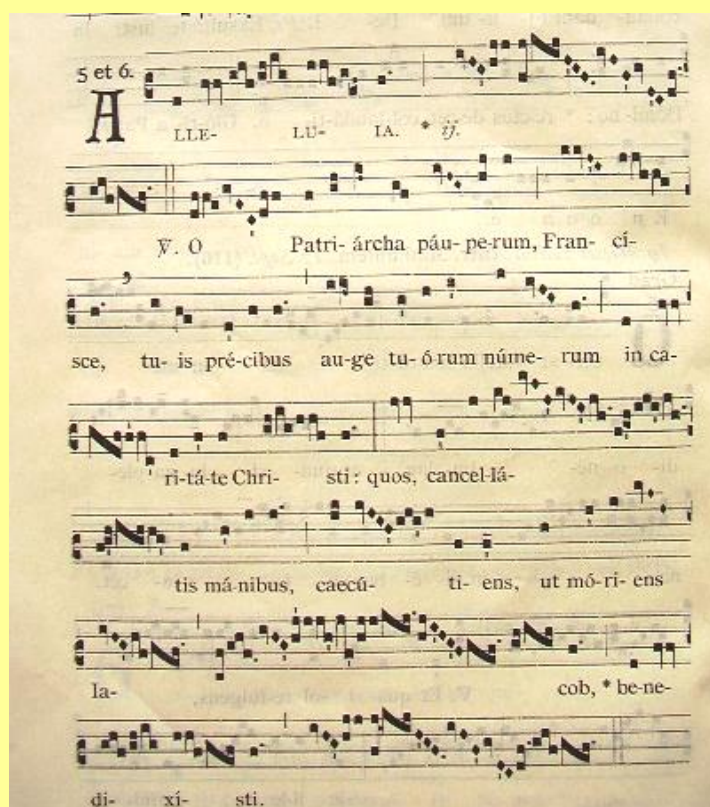
Defecis caro mea... Gr. Rom. Ser. 1932.: 130.o.

Kép: Franciscus pauper et humilis...:

Kép: *O patriarcha pauperum Francisci tuis precibus...*:

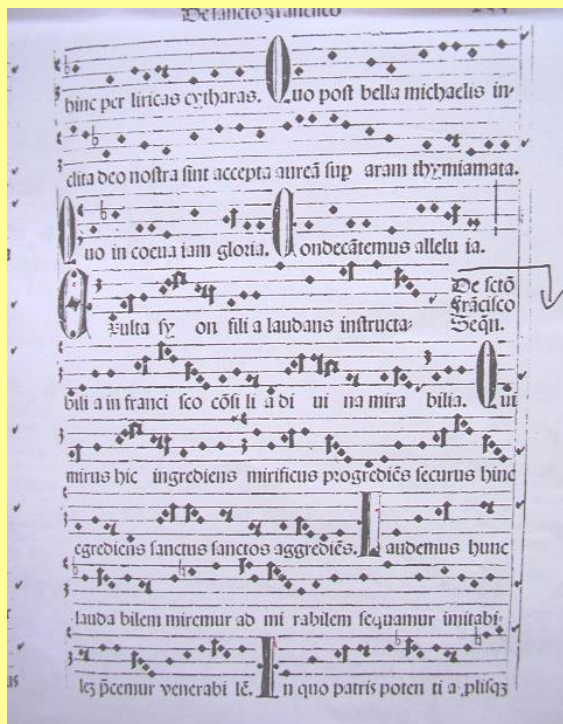
Spanyol OFM Graduale Venetiis 1703. Hajduszoboszló-2006.

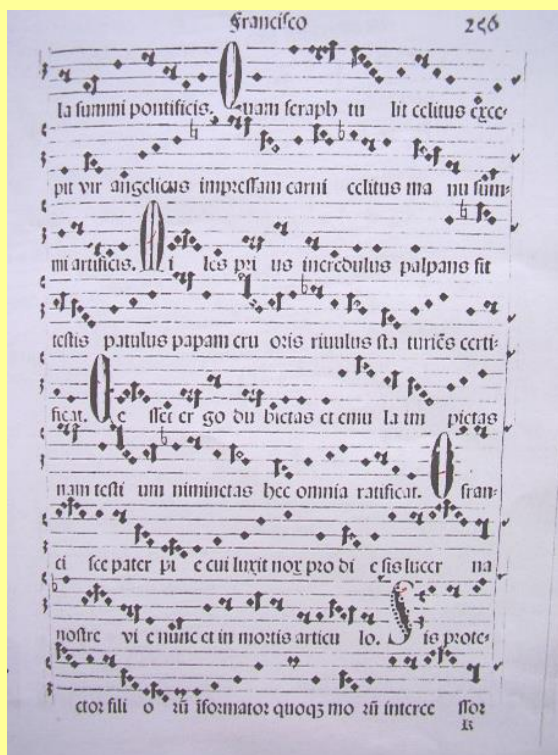
Graduale Romano Seraphicum 1932.: 128.o.

Sequentia-gyűjtemény:

Graduale Pataviense 1511. Wien, f255r>>

>>f256v>>

>>F256r>>

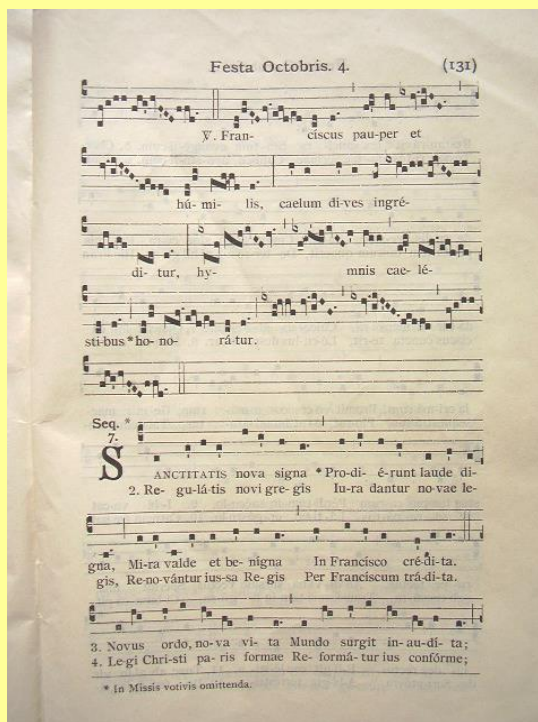
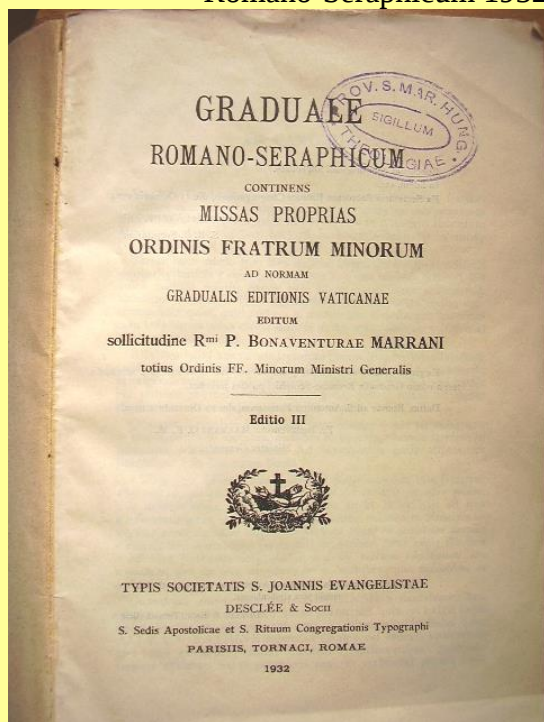
>>f257v>>

Sanctitatis nova signa... 7. tónuson:

Graduale

131.o.>>

Romano-Seraphicum 1932

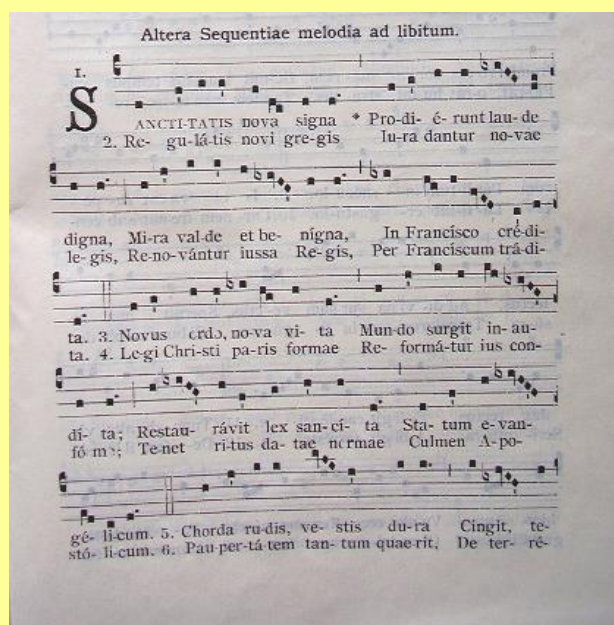
>>132.o.>>

133.o.>>

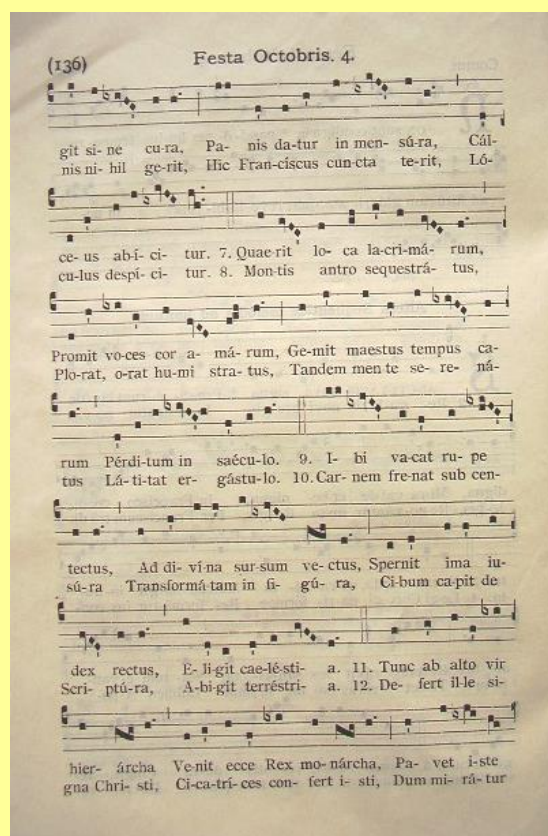
>>134.o.

Graduale Romano-Seraphicum 1932: Sanctitatis nova signa...1. tónuson

135.o.>>

>>136.o.>>

>>Sanctitatis nova signa...1. tónuson:

Graduale
Romano-Seraphicum 1932

>>137.o.>>

>>138.o.

Festa Octobris. 4. (137)

(138) Festa Octobris. 5-9.

5. B. Felicis Medae Virg. 2 Ord.
Missa. Dilexisti. [60]. Comm. unus Virg. I.

6. S. Mariae-Franciscæ a Quinque Vulneribus, Virg. 3 Ord.
Missa. Dilexisti. [60]. Comm. unus Virg. I.

7. Sacratissimi Rosarii B. M. V.
Missa ut in Graduali Romano.

8. S. Birgittæ Vid. 3 Ord.
Missa. Cognóvi. [69]. Comm. unus nec Mariæ nec Virg.

9. Ss. Dionysii Ep., Rustici et Eleutherii Mm.
Missa. Sapientiam. [26]. Comm. plur. Mariæ II.

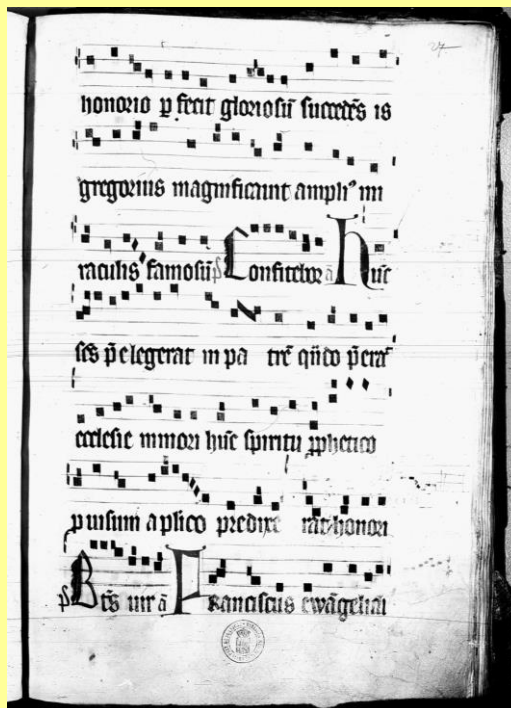
Ferences Antifonalék:

Képek: A108. Antifonarium de sanctis XIV. század

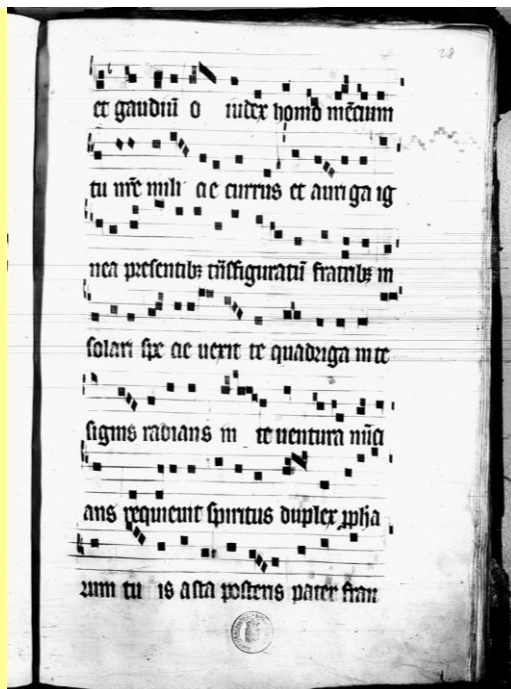
A108. 27v. V1.a1.+Ps.incip. V1.a2.>>

A108. 27r. V1.a1.+Ps.incip. V1.a2.-a3.-a4.>>

A108. 28v. V1.a4.-a5. Am.>>

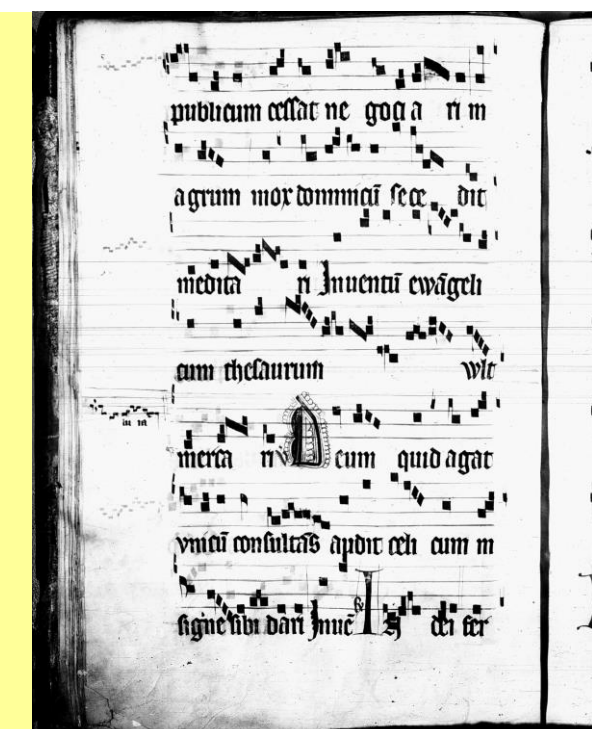
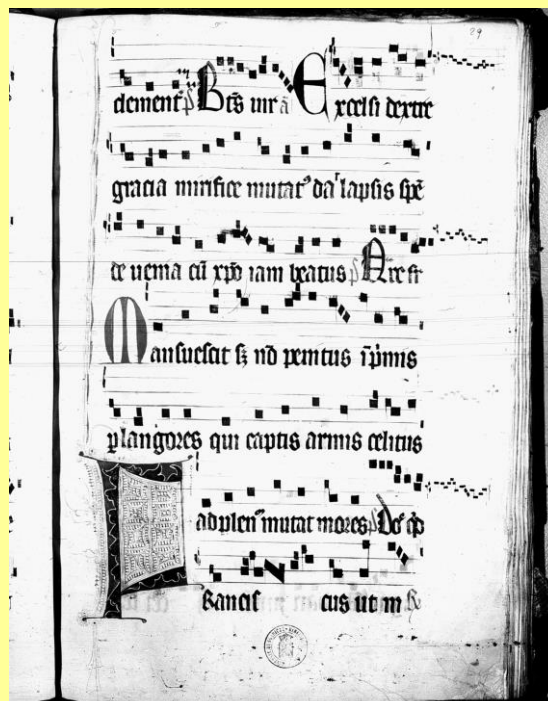

A108. 28r. V1. Am.>>

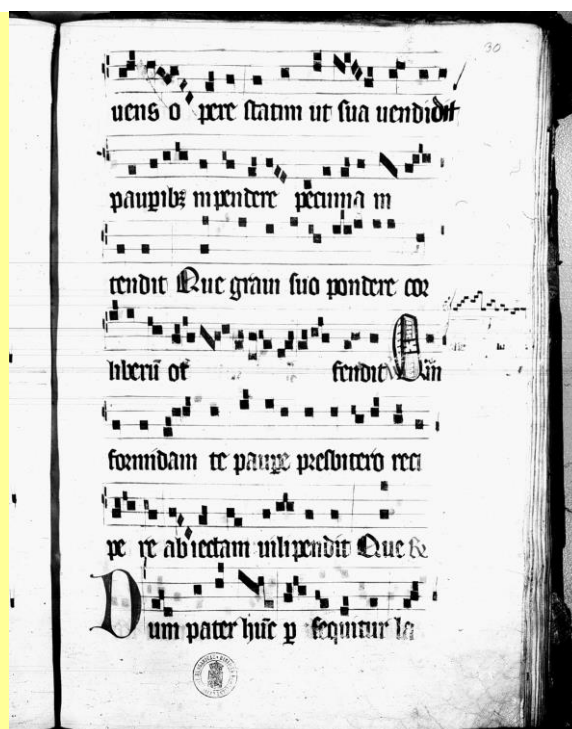
>>A108. 29v. V1. Am. Inv.a.+94.Ps.incip.; Ma1.>>

>>A108. 29r. Ma1.>> Ma1.-a2.-a3. R1.>>

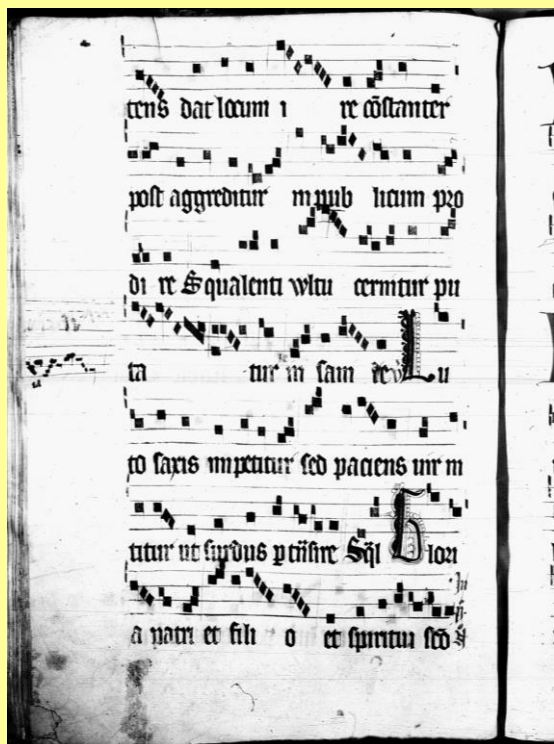

>>A108. 30v. R1. R2.>>

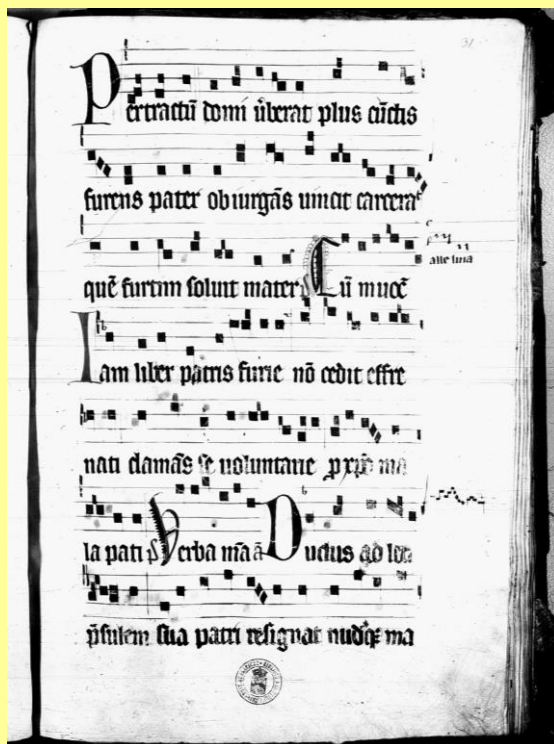

>>A108. 30r. R3. R.prolix..>>

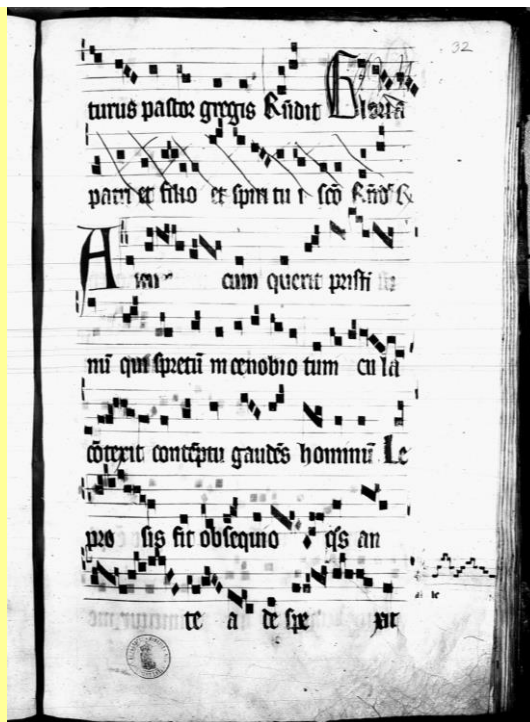
>>A108. 31v. R2. R.prolix..>>

>>A108. 31r. N2. a4-a5-a6..>>

>>A108. 32v. N2. a6.R4.>>

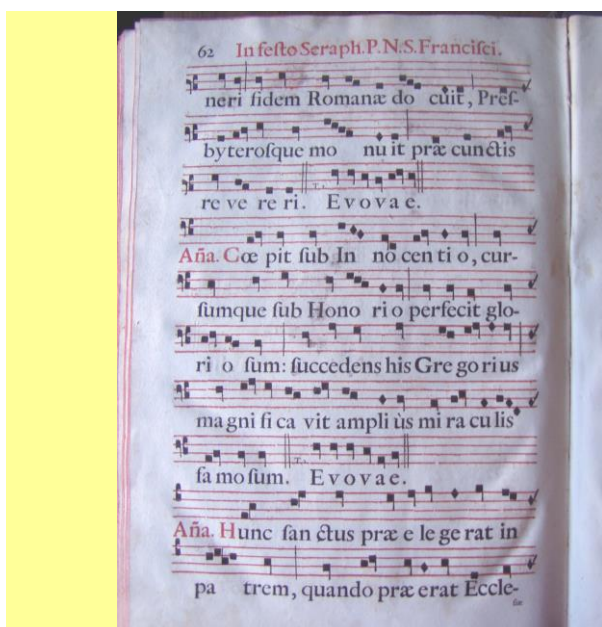
>>A108. 32r. N2. R5.>>

Képek: Antifonarium de sanctis trium ordinum, Venetiis-1703

Belső címlap:

Assisi szent Ferenc ünnepének otóber 4.
antifónái:
V1.a1.

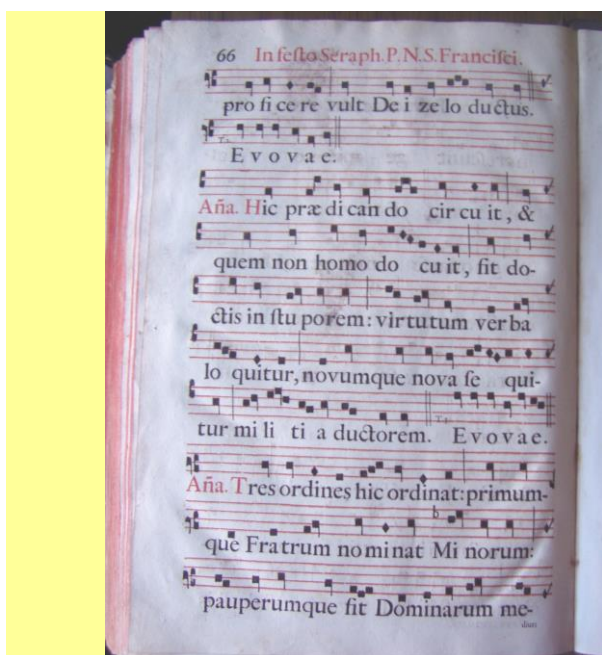
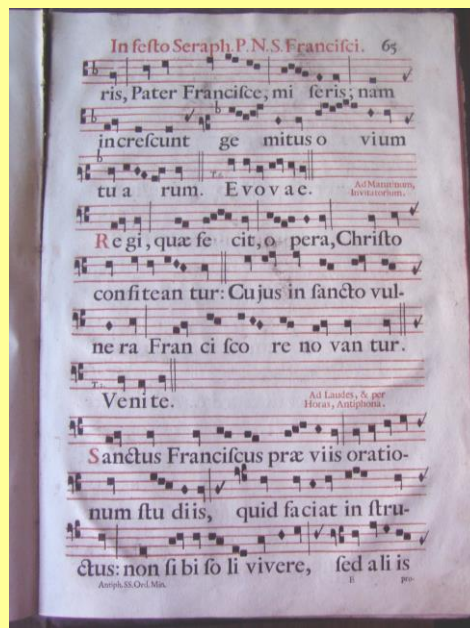
Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
V1.a1.-a2/a3

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
V1.a3-a5.

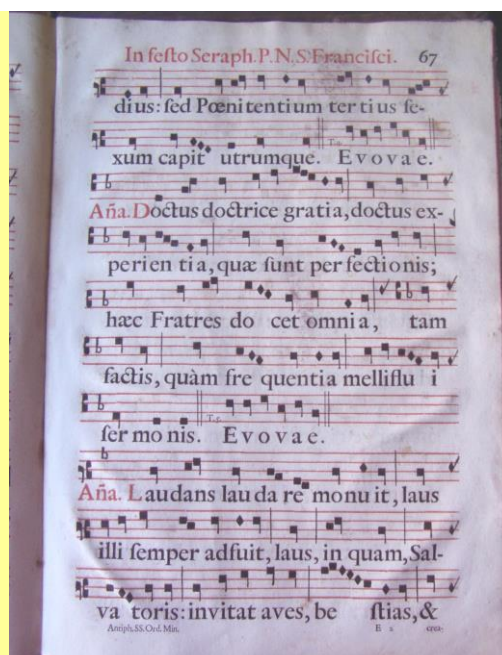
Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
V1.a5. és V1.Am.

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
V1.Am. és Inv. és L.a1./kishórákra

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
L.a2-a3.

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
L.a3-a4-a5

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
L.a5 és Ab.

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
Ab. és V2.Am.

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
V2.Am Oct.: Ab.

Assisi szent Ferenc ünnepének antifónái:
Oct. Ab. és Am.

ZENEIRODALOMI FÜGGELÉK:

Missa communis anyaga táblázatba:

Liturgikus zenék gyűjteménye:

Misepropriumok feldolgozása:

Cím:	Szerző	Kiadási hely	Kiadó:	Kiadás dátuma:
Os justi... Intr.	Anton Bruckner: 1835-1892 motetta: SATB	London,	Hyperion	1984
Os justi...	C. Porta: 1566. 5.sz.	Padova	Biblioteca Antoniana	1971
Os justi... Gr.	Anton Bruckner: Ausgewählte geistliche Cöre (4- 6stimmigen gemischten Chor a capella, oder mit Posaunen und Orgel).	Frankfurt	Peters	
Os justi... Intr?v. Gr.?	Amon, Blasius: Kirchenwerk I.	Bécs	Universal: Sorozat: Denkmäler der Tokunst in Österreich; 38/1.	1931
Exultate justi... II.Mise intr. verzusa	Amon, Blasius: Kirchenwerk I.	Bécs	Universal: Sorozat: Denkmäler der Tokunst in Österreich; 38/1.	1931
Alleluja-versus: O patriarcha pauperum...	Joannes Spielenberger	Budapest	MD-14/b**	1994

Sequentiák feldogozása:

Szerző	Darab címe/incipitje Könyv címe: Alcím:	Szerz. Közl.	Kotta	Kiadó hely	Kiadó neve	Év	Sorozat:
Walter, Johann	Veni pater pauperum 4sz. a capella In: Geistliches Gesangbüchlein, Wittenberg 1551 Lieder und Motetten 1524, 1525 und 1544 im Wittenbergischen Gesangbüchlein enthalten oder in Handschriften und Drucken verstreut sind	Johann Walter	Partitúra	Kassel	Bärenreiter	1995.	Walter. Sämtliche Werke; 3.
Dufay, Guillaume	Lactabundus... In: Compositiones liturgicae minores [3-4 vocum a capella]	Guillaume Dufay; edidit Henricus Besseler	Partitura	Roma	American Institute of Musicology	Cop. 1966	Corpus Mensurabilis Musicae; 1/5. Dufay. Opera omnia. 5. Kritikai kommentárral

Konpozíciók az verses históriából:

Tobábbi konpozíciók az Officium rytmicumból:

Incipit ill. liturgikus pozíció	Szerző: Kötet címe:	Kiadás helye	Kiadó	Év
Mihi autem absit gloriari... V1.Cap. Vagy Intr. missarum quae in Sollemnitatibus Sanctorum omnium celebrantur	C. Porta:1566 5.sz.	Padova	Biblioteca Antoniana	1971.
M.Lectio IV. Szent Bonaventura Beszéde	Palestrina 8sz.: Motetten. Siebenter Band	Leipzig	Breitkopf und Härtel	s.a.
Decus morum, dux Minorum... V2.Hy.	Palestrina 5sz. Inni di tutto l' anno a 4,5 e 6 voci secundo la stampa originale del 1589	Roma	Scalera	1942
Decus morum, dux Minorum... V2.Hy.	Stadlmayer, Johann Hymnen [für vierstimmigen gemischten Cor a capella. Partitur] 4sz. a capella	Bécs	Artaria	1896
V2.Am.: O virum mirabilem...	Porta, Constanzo:1571 5sz. Musica sex candenda vocibus, liber primus. Patritura: Porta.	Padova	Biblioteca Antoniana	
Am. Cum Oct.: Salve, sancte pater...	Porta, Constanzo: 5sz. Liber quinquaginta duorum motectorum, liber secundus, 1580.	Padova	Biblioteca Antoniana	1967
Am. Cum Oct.: Salve, sancte pater...	Dufay, Guillaume Compositiones liturgicae minores 3-4 vocom a capella partitura	Roma	American Institute of Musicology	cop.19 66
Ant. Cum Oct. Sancte Francisce	Porta 6 vocom: Partitura	Padova	Biblioteca Antoniana	1971. Opera omnia ; 6
Ant. Cum Oct. Sancte Francisce	Joannes Spielenberger	Csík	Caioni Cantionale f172; 301.sz.	MD-14/ b**
Ant. Cum Oct. II. Caelorum candor splenduit...	Verdelot, Philippe 5 vocom In: Opera omnia II.	Roma	American Institute of Musicology In: Corpus Mensurabil	Cop. 1973

			is Musicae; 28/2	
Ant. Cum Oct. II. Caelorum candor splensuit...	Joannes Spielenberger	Csík	Caioni Cantionale f173; 304.sz.	MD- 14/ b**
Sancte Francisce	Verdelot, Philippe 5 vocom In: Opera omnia II.	Roma	American Institute of Musicology In: Corpus Mensurabil is Musicae; 28/2	Cop. 1973

Assisi szent Ferencről szóló szakrális zeneirodalom:

Szerző	Cím	Szerz. Közl.	Kotta	Kiadó hely	Kiadó neve	Év	Sorozat:
Johann Spielenberger	Oratio S. Francisci. Adoremus te Sanctissime	Kájoni János	525. o.	Csík		1994	MD-14/b**
Merulo, Claudio	Respice, Francisce In: <i>Liber primus sacrarum cantionum. – Liber secundus sacrarum cantionum</i> [Merulo]	Merulo, Claudio; edidit Jacobus Bastian	Partitura: 5 vocom a capella	Roma	American Institute of Musicology	cop. 1971	Corpus Mensurabilis Musicae; 51/3. Merulo. Musica sacra; 3.
Verdelot, Philippe	Caelorum candor splenduit – Sancte Francisce propere In: Opera omnia II:	Philippe Verdelot; edidit Anne-Marie Bragard	Partitura	Roma	American Institute of Musicology	Cop. 1973	Corpus Mensurabilis Musicae; 28/2. Verdelot. Opera omnia; 2.
Bildstein, Hieronymus	Francisce Christi signifer: 8 vocom cum basso generali In: Orpheus christianus seu synphoniarum	Hieronymus Bildstein; veröffentlicht von Walter Pass	Partitura	Graz	Akademische Druck- und Verlagsanstalt	1976	Denkmäler der Tonkunst in Österreich; 126.

	sacrarum prodomus 5,6,7 et 8 vocom cum basso generali 1624. Zwei Teil						
Szabó Polikárp OFM	S. Franciscus Concentus sacri occasione VII. centenarii a felicissimoobitu Seraphici Patris [4 vocom a capella]	Polycarp Szabó	Partitura	Firenze	Mignani	1926	---
Tinel, Edgar	Franciscus. Op. 36 In: Oratotium voor Soli, Koor, Orgel en Orkest. Klavier- Partituur	Edgar Tinek	Zongora- kivonat	Liepzig	Breitkopf und Härtel	s.a.	---
Paul Hindemith	Wie Sanct Franciscus schweb' ich in der Luft für Gesang mit Klavier, Op. 18. No.2 In: Lieder mit Klavier, Op. 18.	Paul Hindemith; [Gedichte von Curg Bock, Christ. Morgenstern et al.]	---	Mainz	Schott	Cop. 1922	
Bali János	Kamarazene három altfurulyára a 14-18. századból	Válogatta és közreadja Bali János	Partitúra	Bp.	Zeneműkiadó	Cop. 2001	
Josquin de Prés	Tu pauperum refugium In: Négyszólamú reneszánsz kórusok [Dufay, Okeghem, Josquin de Prés, Palestrina, Lasso, Ingegneri, Victoria művei]	---	Patritúra	Bp.	s.n.	1987	Xerox másolat
Liszt Ferenc	Assisi szent Ferenc legendája Für Orgel	Franc Liszt	Für Klavier, Ra 17. No. 1.	Bonn	Forberg	Cop. 1982	

	eingrichtet		LVV A219. No.1				
Bárdos Lajos	Ének Jézusról és a szentekről In: Musica sacra vegyeskarra:	Malina János	Partitúra	Bp.	Zeneműkiadó	Cop. 2004.	
Capocasa, Tiziana	Liszt francescano tra Umbria e Marche : Dai santuari di Assisi, Cascia e Loreto a Grottoammare / Tiziana Capocasa, Luciano Chiappari. - Grottoammare : Stamperia dell'Arancio , 2000..						
Porta, C.	Sancte Francisce 6sz. In: Motecta 6 volum, liber tercius			Padova	Biblioteca Antoniana	Cop. 1971.	
Merulo, Claudio	Respice, Francisce 5 sz. Liber primus sacrarum cantionum.						

További szerzők, szent Ferencsel kapcsolatos művei:

Beretvás Hugó: Assisi Szent Ferenc : Oratórium 3 részben magánénekre, énekkarra, nagy zenekarra és orgonára. Szöveges zongorakivonat = Der hl. Franziskus von Assisi : Oratorium in 3 Teilen für Soli, Chöre, grosses Orchester und Orgel. Klavierauszug mit Text / Beretvás Hugó ; Lányi Viktor szövegkölteményére. - Ének-zongorakivonat. - Bp. : Szerző (9189) , cop. 1926.

Doráti Antal: Sonata per Assisi : Five pieces for 2 flutes. [1980] / Antal Doráti. - London : Boosey and Hawkes (20550) , cop. 1980.

Halmos László: Assiszi Szent Ferenc naphimnusa három egynemű szólamra [a cappella. Partitúra] / Halmos László ; Sík Sándor fordítása. - Partitúra. - Budapest : Magyar Kórus (M.K.473) , cop. 1940.

Liszt Ferenc: The canticle of the sun [for piano] : From the Cradle to the Grave, motets and romances / Liszt. - London : Hyperion (CDA 66694) , cop. 1993.

Liszt Ferenc: Werke für Gesang und Orgel [Liszt] = Compositions for voice(s) and organ [Liszt] / Franz Liszt ; hrsg. von Martin Haselböck. - Wien : Universal , cop. 1987

Liszt Ferenc: Zwei Legenden für Orchester, Ra 440, LW G27. Partitur

Liszt Ferenc: Légendes pour piano - No.1. St François d'Assise: La prédication aux oiseaux, Ra 17. No.1, LW A219. No.1. Arr. pour orgue

Liszt Ferenc: Canticum del Sol di San Francesco d'Assisi per voce di barytono (solo), coro d'homini, organo ed orchestre, [Ra 479, LW I8. Partitura] = Der Sonnen Hymnus des heiligen Franziskus von Assisi für Baryton (Solo), Männerchor, Orgel und Orchester, [Ra 479, LW I8]. Partitur / F. Liszt. - Partitúra. - Leipzig : Kahnt (2615) , [1875].

Poulenc, Francis: Quatre petites prières de Saint François d'Assise pour chœur d'hommes a cappella. [Partition] / Francis Poulenc ; [poèmes] Saint François d'Assise. - Paris : Salabert (ljn) , cop. 1949.

Standford, Patric: Canticum della Creature for voice and strings. Score : Saint Francis of Assisi / Patric Standford ; [words by Francesco d'Assisi]. - Wakefield : RTS Music (ljn) , cop. 1995.

Terényi Ede: Il canticum del Sole di San Francesco d'Assisi [per] soprano [e] piano, 1994 / Ede Tereny ; [testo] di San Francesco d'Assisi. - Cluj : Szerzői kiadás (ljn) , 1994.

NÉPÉNEK-FÜGGELÉK:

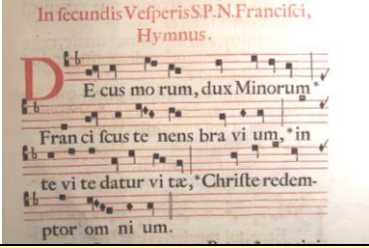
RMDT-RMKT:

Incipit:	Szöveg forrás- megnevezés:	Dallam:	RMDT, II.:
Fregit victor virtualis...	AH. LV.	Stabat Mater dolorosa...	17/a
Gratulemur hodie...	AH. LV.	Krisztus feltámadása...	151
Sanctitatis nova signa...	AH. LV.		88
Vitiorum scabie...	AH. LV. RMKT: 506sz.	Redemptoris Mater...	145
Szent Ferencz ünnepe, Christusnak eleven képe...	RMKT: 507sz.	Redemptoris Mater...	250
Midőn e gyarló Világot a' bűn setétsége...	RMKT: 506sz.	Mittitur ad Virginem...	145

Keresztény Katolikus Egyházi Énekes Könyve (Kájoni III.):

Incipit:	Forrásmegne- zés:	Szöveg:	Dallam:
Cím: <i>Szérácus Szent Ferentzről:</i> Istennek hiv Szolgája, új életnek Formája, Sz. Ferenc! Mihelt meg ismerted, azonnal meg-vetted, Sz. Ferenc! Álltokságát, tsalárdságát, A' Világi hivságnak, veszendő gazdagságnak, Sz. Ferenc! ...	Kájoni III.: 280. o. A' Szent Confessorokról	Uo.	Ad notam: Nota. <i>Oh Mária drága név</i>
Cím: <i>Széráficus Szent Ferentz' Bélyegezéséről.</i> Hívek szívben gerjedeznek, a midőn megemlékeznek, Szt. Ferenc életéről;...	Kájoni III.: 281. o. A' Szent Confessorokról:	Uo.	Ad notam: Nota. Ditsird Sion Meg- váltódat

Domokos Pál Péter: „Édes hazámnak akartam szolgálni...”:

Incipit:	Forrásmegnevezés:	Szöveg:	Dallam:
Proles de caelo prodiit, Novis utens prodigiis: Caelum caecis aperuit; Siccis mare vestigiis,	DPP. : 543. sz. 818. o.	Uo. IN SOLEMNITATE SANCTI PATRIS FRANCISCI AD I. VESPERAS. HYMNUS.	Uo.
Plaude turba pauperula, Pater ditata paupere: Laudis propina pocula, Sacro depressa ubere.	DPP. : 544. sz. 819. o.	AD LAUDES	Nincs jelölve.
Decus morum, dux Minorum, Franciscus tenens bravium In te vite datur vitae, Christe, Redemptor omnium.	DPP. : 545. sz. 820. o. << OFM-Ant. Sanctorale 1703 37. o.	DE SANCTO PATRE FRANCISCO TERTIUS HYMNUS. ¹⁰⁶	Uo.
PROSA ¹⁰⁷ :			
SANCTITASIS nova signa * Pridierunt laude digna, Mira valde et benigna, In Francisco credita. II. Regilatis novi gregis Iura dantur novae legis, Renovantur iussa Regis Per Franciscum tradita.	DPP. : 546. sz. 821. o.	DE SANCTO PATRE FRANCISCO PROSA	Nota: Úr Isten téged dicsérünk [DPP. Dallamjelzése: 36. sz. alatt]
Fregit victor virtualis, Hic Franciscus triumphalis, Crucis adversarium. Crucis lator cordialis, Princeps pugnae spiritalis, Insignis amantium.	DPP. : 547. sz. 822. o.	Alius de sancto Francisco, per modum dialogi.	Nota: Stabat Mater dolorosa etc. [DPP. Dallamjelzése: 183. sz. alatt] $\frac{3}{4}$ -s lejegyzés.

¹⁰⁶ Ez a himnusz Capuai Tamás Card. műve a Speyer Off.-ban V2.Hy.

¹⁰⁷ A DPP-ből vett prosa-k egyike sincs allelujához kötve, cantio, vagy processziós népénekként értelmezhetőek.

			
Salve Fratrum Dux Minorum, Doctor vitae, via morum, Vas Coelestis gratiae. Tu sigillum summi Regis, Quod signavit clavis crucis, Manus sapientiae.	DPP.: 548.sz. 823. o.	Alius	Alius. Nota: O fényességes szép hajnal: [DPP. Dallamjelzése: 42. sz. alatt] $\frac{3}{4}$ -s lejegyzés.
Gratuletur hodie, pauperum collegium: Exolvat laetitiae, Franciscum praeconium. Salve Francisce.	DPP.: 549. sz. 824. o.	Alius.	Nota: Fel-támadt mi Urunk etc. [DPP. Dallamjelzése: 270. sz. alatt, mint az É.E.: 107.sz.]
Gloria vivorum, Fratrum egenorum. Salve o Francisce. Conserva tuorum, Statum filiorum. O Pater Francisce.	DPP. : 550. sz.	Alius.	Nota: ---- [DPP. Dallamjelzése: ----]
Vitiorum scabie Mundo sordescete, In peccatis populo DEI putrescente: Venit Christi famulus Orbe senescente, In haec Mundi climata Spiritu fervente.	DPP. : 551. sz. 826. o.	DE SANCTO FRANCISCO SERAPHICO.	Nota: Mittitur ad Virginem etc. [DPP. Dallamjelzése: 24. sz. alatt]
Midőn e' gyarló Világot a bűn setétsége...	DPP. : 552. sz. 827. o.	DE SANCTO FRANCISCO SERAPHICO.	Nota: Mittitur ad Virginem etc. [DPP. Dallamjelzése: 24. sz. alatt]

Éneklő Egyház (É.E.) Assisi szent Ferencről szóló népének anyaga:

Incipit:	Forrásmegnevezés:	Szöveg:	Dallam:
Mérhetetlen Úr, ki vagy a kéklő mennyekben...	É.E.: 199.sz., 270. o.	Szedő Dénes OFM	Kodály Z. Naphimnuszából (régí héber dallam alapján)
Dicsőült szent Ferenc, Krisztus jó szolgája...	É.E.: 298. sz., 359.o.	Kájoni Kancionale alapján	XVII. századi, edélyi népi gyűjtés szerint.

ORGONAIRODALOM-FÜGGELÉK:

Versetto-k Assisi szent Ferenc Officium Rytmicum-ának tételeihez:

Incipit:	Szerző:	Dallam:	Instrukció:
V1.Hy. Proles de Coelo...	Giovanni Battista Fasolo (sec. XVII)	Orgona alternatim előadásmódban	Versetto in loco Antiphone et psalmi: verso primo e
Hy. Plaudat frater, in festo Sancti Francisci	Costanzo Porta (1529-1601)		Cantus meditationis (Hymnus in Festo Sancti Francisci) "Hymnodia Sacra totius anni per circulum", 1602
I.NOCTURNO:			
Resp. I: Franciscus ut in publicum...	Tommaso Graziani (1553-1634)		"Responsoria in solemnitate Patris Seraphici Francisci", Venezia, 1627
Resp. II.: In Dei fervens opere	Tommaso Graziani (1553-1634)		
Resp. III.: Dum pater hunc persequitur	Tommaso Graziani (1553-1634)		
II. NOCTURNO:			
Decus morum Dux minorum	Giovanni Battista Fasolo (sec. XVII)		(verso primo) Versetto in loco Antiphonae et Psalmi, per organo, 1645
Domum portam	Giovanni Battista Fasolo (1645)		Versetto, modulus choristicus per organo
Resp.: IV.: Dum seminudo corpore	Tommaso Graziani (1553-1634)		Responsorius IV, 1627
Resp.: V.: Amicum quaerit pristinum	Tommaso Graziani (1553-1634)		Responsorius V, 1627
Resp.: VI.: Audit in evangelio	Tommaso Graziani (1553-1634)		
(verso terzo) Decus morum dux minorum	Giovanni Battista Fasolo (sec. XVII)	Versetto per organo, 1645	
III.NOCTURNO:			
(verso quarto) Decus morum dux minorum	Giovanni Battista Fasolo (sec. XVII)	Versetto per organo, 1645	
Resp.: VII.: Carnis spicam, contemptus area	Tommaso Graziani (1553-1634)		Responsorius VII, 1627
Resp.: VIII.: De paupertatis horreo	Tommaso Graziani (1553-1634)		Responsorius VIII, 1627
Resp.: IX.: Mihi absit gloria	Tommaso Graziani (1553-1634)		Responsorius IX, 1627 (resp. Vili "In festo Sanctorum Stigmatum")
Versetto Mina gregem, due ad regem	Giovanni Battista Fasolo (sec. XVII)	Versetto. Modulus choristicus per organo, 1645	Versetto. 1645
Motetto. Salve Sancte Pater	Tommaso Graziani (1553-1634)		1627
Salve Sancte Pater... Oct.Ant.	P. Szabó Polikárp OFM 1920k.	SATB	4 szólam, vegyes-karra:
Antiphona: „O sanctissima anima”	P. Szabó Polikárp OFM 1920k.	SATB	4 szólam, vegyes-karra:

KÓRUSIRODALOM-FÜGGELÉK:

ferenc testvér
(Szedő Dénes)
Bárdos Lajos

1. For-dulj hoz-zám Fe-renc test-ve-r, ~~egy-ü-gy~~ szív!
2. Nem sok szó- val pré-di-kál-sz te, ha-nem tet-tel.
3. Szent ke-zed-ben még a bot is ze-ne-szer-szám,

1. For-dulj hoz-zám Fe-renc test-ve-r, ~~egy-ü-gy~~ szív!
2. Nem sok szó- val pré-di-kál-sz te, ha-nem tet-tel.
3. Szent ke-zed-ben még a bot is ze-ne-szer-szám,

Ár-va Hölgyed, a szo-ron-gó Szegénység hív.
Ván-dor klastrom lak-va lel-kes sze-re-tet-tel.
gyer-mek-szádról bé-ke és üdv moso-lyog rám.

Ár-va Hölgyed, a szo-ron-gó Szegénység hív.
Ván-dor klastrom lak-va lel-kes sze-re-tet-tel.
gyer-mek-szádról bé-ke és üdv moso-lyog rám.

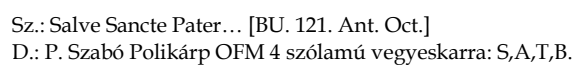
1-3. Kér-lek, ~~ked-ve-sen~~ szállj ve-
~~öt se-bé-re~~ szálj ve-
1-3. Kér-lek tes-ted öt se-bé-re, Ve-zess el az

mf
lem a Krisz-tus ke-be-lé-re.
ál-dott Krisz-tus ke-be-lé-re. Ó testvér,

mf
Kér-lek, ~~ked-ve-sen~~ szállj ve-
~~öt se-bé-re~~ szálj ve-
Kér-lek tes-ted öt se-bé-re, Ve-zess el az

mf
lem a Krisz-tus ke-be-lé-re.
ál-dott Krisz-tus ke-be-lé-re.

D.: Bárdos Lajos Sz.: Szedő Dénes OFM: 1. – Fordulj hozzám Ferenc testvér **együ-gy** szív. [Javítva: jámbor jó] Árva Hölgyed a szorongó szegénység hív. **R.:** Kérlek, tested öt sebére, szállj velem a Krisztus kebelére. Ó testvér, kérlek tested öt sebére, vezess el az áldott Krisztus kebelére. 2. – Nem sok szóval prédikálsz te, hanem tettel. Vándor klastrom, lakva lelke szeretettel. **R.:**... 3. – Szent kezében még a bot is zeneszerszám, gyermek szádról béke és üdv mosolyog rám. **R.:**...

Antiphona: „O sanctissima anima“

Maestoso religioso. Ad IV voces inaequales composuit P. Polycarpus Szabó OFM

Molto espressivo. Maestoso

Molto espressivo. Maestoso.

346

9214

Tempo I.

Plurimo espressivo.

Con trionfali inbilo.

9214

447

Sz.:

Antiphona: „O sanctissima anima“:

O sanctissima anima in cuius transitu coeli vives, occurrant. Angelorum chorus exultat, et gloriosa Trinitas invitat diceus: Mane nobiscum in aeternum.

D.:

P. Szabó Polikárp OFM 4 szólamú vegyeskarra: S,A,T,B.

IRODALOMJEGYZÉK:

1. PUSKELY M.: *Keresztény szerzetesség*, Bencés Kiadó, Bp. 1995.
ASSISI SZENT FERENC ÉLETRAJZA: 276-80.o.
2. FOLYÓIRAT: *Ars Hungarica* 1989/1. 93.o.:
Assisi 607-s Cod.Lat. és leírása, és fotója.
3. CORPVS CHRISTIANORVM *Series Latina*, CLXII
CORPUS BENEDICTIONVM PONTIFICALVM, TVRNHOLTI TPOGRAPHI BREPOLS EDITIORES PONTIFICI;
MCMLXXI
4. Missale: MISSALE NOTATUM STRIGONIENSIS: [1341]
IN POSONIO MUSICALIA DANUBIANA 1. EDITED BY: JANKA SZENDREI - RICHARD RYBARIC FALVI
ZOLTÁN DOBSZAY LÁSZLÓ, BUDAPEST – 1982
5. MISSALE STRIGONIENSIS: [1493]
Johann Hamann, Velence, 1493; Budai OFM könyvtár: 0320006 BUDA Esztergomi gyűjtemény
6. MISSALE STRIGONIENSIS AD LECTOREM EPIGRAMMA: [1498]
BV74 NOS CASTIGATI VICIORUM LABE CAREMUS. NON HABET IN NOBIS CRETICA LINGUA LOCUM. ARTE
SUA GREGORIUS STÖCHS NOS PRESSIT IN URBE. NURNBERA CELEBRI: QUEM BENE LAUDAT OPUS. Georg
Stöck, Nürnberg
7. MISSALE PREDICATORUM: [1506]
Cur. 18. Missale predicatorum: multis fratribus/ima= ginibus/ac divine scripture et sa= crorum doctorum auctoritatibus ad
festivitatum cobgruen= tiam decoratum: nuperimequem i= pressum
8. MISSALE STRIGONIENSIS CUM ADDITIONIBUS: [1508. május 10.]
Joannes Winterberg Wienensis, 1508. május 10.
9. MISSALE SECUNDUM CHORUM ALME ECCLESIE
STRIGONIENSIS: [1512]
Nyomtatott: Perus Lichtenstein Velence
10. MISSALE SECUNDUM CHORUM: [1518]
Missale secundum chorum Alme ecclesie Strigoniensis. Cum novis additionibus et quot Tationibus et plerisque in me=Lius
multarum et missarum reformationibus ac omnibus quem Ad perfectionem missalis pertinent Supplementio= Nibus.
11. MISSALE STRIGONIENSE: 1675,
ESZTERGOMI LEVÉLTÁR TULAJDONA
12. MISSALE STRIGONIENSE: 1686,
ESZTERGOMI LEVÉLTÁR TULAJDONA
13. MISSALE STRIGONIENSE: 1708,
ESZTERGOMI LEVÉLTÁR TULAJDONA
14. MISSALE STRIGONIENSE: 1740,
ESZTERGOMI LEVÉLTÁR TULAJDONA

15. MISSALE SERAPHICUM: [1767]

AD USUM FRATRUM MINORUM SANCTI P. FRANCISCI JUXTA MISSALE ROMANUM EX DECRETOSACROSANCTI CONSILII TRIDENTINI RESTITUTUM, S. PII V. PONTIFICIS MAXIMI JUSSU EDITUK, CLEMENTIS VIII. & URBANI VIII. AUCTORITATE RECOGNITUM; IN QUO MISSAE SANCTORUM EJUSDEM ORDINIS, ad normam novi Kalendarii Auctoritate Apostolica approbati, atque aliae novissimae usque ad hodiernum diem per SUMMOS PONTIFICES concessae, propriisque locis dispositae inveniuntur. VENETIIS, MDCCLXVII. Ex TIPOGRAPHIA BALLEONIANA. De Mandato Reverendissimi Patris Ministri Generalis.

16. MISSALE ROMANO-SERAPHICUM: [1826]

AD NORMAM NOVISSIMI KALENDARII SERAPHICI ORDINIS DISPOSITUM, ET EMENDATUM, PLURIBUSQUE ORATIONIBUS, ET MISSIS PROPRIIS AUCTUM, AB EE. ET RR. DD. S. R. E. CARDINALIBUS BOSCHI, VICECOMITE, ET ARHINTO, A SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO PIO PAPA SEXTO AD ID SPECIALITER DEPUTATIS, RECOGNITUM ATQUE AB EODEM SANCTISSIMO PER SUAS LITERAS IN FORMA BREVIS, INFRA LEGENDAS, APPROBATUM PRO OMNIBUS UTRIVUSQUE SEXTUS PERSONIS TRIUM ORDINUM S. P. N. FRANCISCI ALIISQUE BREVIARIO EJUSDEM ORDINIS UTENTIBUS. BUDAE, TYPIS REGIAE UNIVERSITATIS HUNGARICAE. MDCCCXXVI

17. MAGYAR-LATIN MISSALE: [1944]

AZ ÉV MINDEN NAPJÁRA A RÓMAI MISEKÖNYV SZERINT FORDÍTOTA, BEVEZETÉSEKEL ÉS MAGYARÁZATOKKAL ELLÁTTA SZUNYOGH XAV. FERENC O. S. B. *Második kiadás: SZENT ISTVÁN TÁRSULAT AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA BUDAPEST 1944.*

18. MISSALE ROMANO SERAFICO: [1954]

EDIZIONE PER I FRATRI MINORI L.I.C.E. – R. BERRUTI&C. – TORINO *Torino, 8 Febbraio 1954*

19. GRADUALE STRIGONIENSE: [s. XV/XVI]

MUSICALIA DANUBIANA 12. EDITED BY: JANKA SZENDREI - RICHARD RYBARIC FALVI ZOLTÁN DOBSZAY LÁSZLÓ, SZ. FARKAS MÁRTA BUDAPEST – 1990

20. GRADUALE PATAVIENSE: [1511]

WIEN, OFM-SANCTORALLE; f255r-57v.

21. FRAGMENTUM: GRADUALE GYÖNGYÖSIENSIS: [1600 k.]

A magyarországi gyöngyösi ferences kolostorban elfalazott könyvek borítókötésének egyikén található egy pergamen codex-lap, comune sanctis-ből vett introitus-töredékkel. Négy vonalas notációban, piros vonalakon, fekete quadrat-notációval írt gregorián. A kezdő iniciáléja kék és piros színű nagy G-betű. E töredék vélhetően egy alleluja jubilus végével kezdődik számozatlan lap versojaként. Az introitus csak részben található meg a: „Gaudeamus ... the martiris de annus passione g.”-ig. A töredéken található fekete tintájú sigillum: BIBLIOTHECA • FRANCISCANA • HUNGARIAE. A Kapisztrán Szent Jánosról Nevezett Magyar Ferences Rendtartomány alapítása előtti pecsét. Minden bizonnyal Salvatoriánus. A töredéklapokból a GYÖNGYÖSI gradualét rekonstruálta és meghatározásokkal ellátta: Szendrei Janka.

22. GRADUALE ROMANO-SERAPHICUM: [1932]

CONTINENS MISSAS PROPRIAS ORDINIS FRATRUM MINORUM AD NORMAM GRADUALIS EDITIONIS VATICANAE EDITUM sollicitudine R^{mi} P. Bonaventurae MARRANI totius Ordinis FF. Minorum Ministri Generalis Editio III TYPIS SOCIETATIS S. JOANNIS EVANGELISTAE DESCLÉE & Socii S. Sedis Apostolicae et S. Rituum Congregationis Typographi PARISIIS, TORNACI, ROMAE 1932.

23. GRADUALE ROMANUM: [1979]

GRADUALE SACROSANCTAE ROMANAE ECCLESIAE DE TEMPORE & DE SANCTIS PRIMUM SANCTI PII X IUSSU RESTITUTUM & EDITUM, PAULI VI PONTIFICIS MAXIMI CURA NUNC RECOGNITUM, AD EXEMPLAR << ORDINIS CANTUS MISSAE >> DISPOSITUM, & RYTHMICIS SIGNIS A SOLESMESNIBUS MONACHIS DILIGENTER ORNATUM SOLESMIS
MCMLXXIX Copyright c 1974 by Desclée & Co., Tournai (Belgium)

24. GRADUALE TRIPLEX: [1979]

SEU GRADUALE ROMANUM PAULI PP. VI CURA RECOGNITUM & RITHMICIS SIGNIS A SOLESMENSIBUS MONACHIS ORNATUM NEUMIS LAUDUNENSIBUS (COD. 239) ET SANGALLENSIBUS (CODICUM SAN GALLENSIS 359 ET EISIDLENSIS 121) NUNC AUCTUM, SOLESMIS, MCMLXXIX

25. SEQUENTIAE INEDITAR IX.: [1930k.]

LITURGISCHE Prosen: 159.o.: 211.sz.; 161.o.: 215.sz Auctore Gregorio IX.: 9 forrásban.

26. PROCESSIONALE ROMANO-SERAPHICUM: [1879]

A P. BARTHOMLOMAEO A SANCTO DONATO CHORI ARACOELITANI MODERATORE IN ORDINE DIGESTUM TYPIS FRATRUM MONALDI AD TRES OLLAS, 5, 1879.

27. RITUALE ROMANO-SERAPHICUM: [1931]

ORDINIS FRATRUM MINORUM EDITIO ALTERA TYPIS SOCIETATIS S. JOANNIS EVANGELISTAE DESCLÉE & Socii S. Sedis Apostolicae et S. Rituum Congregationis Typographi PARISIIS, TORNACI, ROMAE 1931 LIBER USUALIS MISSAE ET OFFICII: 1962 PRO DOMINICIS ET FESTIS CUM CANTU GREGORIANO EX EDITIONE VATICANA ADAMUSSIM EXCERPTO ET RITHMICIS SIGNIS SUBSIDIIUM CANTUORUM A SOLESMENSIBUS MONACHIS DILIGENTER ORNATO

28. ANTIPHONALE ROMANO-SERAPHICUM DE SANCTIS:

Kézirat, XIV. sz. 142f. COD. LAT. 121; A 108; XIV. sz. EGYETEMI KÖNYVTÁR, BUDAPEST

29. ANTIPHONALE MONASTICUM:

PRO JUXTA VOTA RR. DD. ABBATUM CONGREGATIONUM CONFOEDERATERUM ORDINIS SANCTI BENEDICTI SOLESMENSIBUS MONACHIS RESTITUTUM, 1934; COP.: 1995. La Froidfontaine, France. ISBN 2-85274-17-3

30. ANTIPHONALE BERGAMOENSIS: [XV. SZ.]

MIA Ant. 4°, f. 78^v. Szent Ferenc megjelölése a szent sebhelyekkel.

31. PSALTERIUM ROMANUS DISPOSITUM: [1700]

PSALTERIUM ROMANUS DISPOSITUM PER HEBDOMAMDAM, Ad Normam Breviarii EX DECRETO SACROSANCTI Concilii Tridentini restituti, B PII V. PONTIFICIS MAXIMI JUSSU EDITI, CLEMENTIS VIII. AC URBANI VIII. AUCTORITATE RECOGNITI; Cum omnibus, quae pro Psalmis, Hymnis, Antiphonis, tam bearae Mariae virgini, quam Defunctorum ac Responsoriis, caeterisque in Diurno Officio modulandis necessaria sunt, praecipuacura emendatum, & excussum. EDITIO OMNIUM OPTOMA, In qua cuncta lucis disposita, & notas Musicas ab innumeris mendis expurgatas, ac politionistylis accommodatas invenies. VENETIIS, MDCC, Sumptu Pauli Balleonii.

32. ANALECTA HYMNICA REGISTER.

ÁTTEKINTVE: 9864-25978-ig.

33. ANALECTA HIMNIVA:

Felhasznált kötetek: IX.; XII.; XXXVII.; LV.;

34. BREVIARIUM ROMANUM: [1793]

EX DECRETO Sacrosancti Consilii Tridentini restitutum S. PII V. PONTIFICIS MAXIMI Jussu edictum, CLEMENTIS VIII. & URBANI VIII. Auctoritate recognitum; OFFICIIS TRIUM ORDINUM S. P. N. FRANCISCI Propriae stationi assignatis, & novo Calendario, novisque Rubricis, Lectionibus, Orationibus, &c. A. SS. D. N. PIO PP. VI. APPROBATUS LOCUPLETATUM. AC RMI P. PASCHALIS A VARISO Totius Ord. FF. Minorum ex electis secundum Regulam Ministri Generalis XC., Commissarii, & Visitoris Apostolici sollicitudine inpressum. SUPERIORUM FACULTATE. EX DUCALICAM PIDONENSI TYPOGRAPHE ANNO DOMINI MDCCXCIII

35. BREVIARIUM ROMANO-SERAPHICUM: [1846]

EX DECRETO S. CONSILII TRIDENTINI RESTITUTUM S. PII V PONTIFICIS MAXIMI JUSSU EDITUM ALIORUM SUMMORUM PONTIFICUM CURA RECOGNITUM PII PAPAE X AUCTORITATE REFORMATUM OFFICIIS TRIUM ORDINUM S. P. N. FRANCISCI NOVITER APPROBATUS LOCUPLETATUM << ATQUE CUM LICENTIA

ORDINIS ET APPROBATIONE AUCTORITATIS ECCLESIASTICAE IMPRESSUM. >> PARS AUTUMNALIS, FULDAE, ALOYS MAIER, EDITOR LITURGICUS PRAEBITOR PONTIFICUS, CONDITA 1846, MCMXXX.

36. BREVIARIUM ROMANO-SERAPHICUM: [1875]

EX DECRETO SACROSANCTI CONSILII TRIDENTINI RESTITUTUM S. PII V. PONTIFECIS MAXIMI JUSSU EDICTUM, CLEMENTIS VIII. ET URBAN VIII. AUCTORITATE RECOGNITUM, OFFICIIS TRIUM ORDINUM S. P. N. FRANCISCI PROPRIAE STATIONI ASSIGNATIS, ET NOVO KALENDARIO, NOVISQUE RUBRICIS, LECTIONIBUS, ORATIONIBUS, ETC. ANCTISSIMO D. N. PIO PAPA VI. AC RMI P. PASCHALIS A PORTU-ROMANO, TOTIUS ORDINIS FRATRUM MINORUM MINISTRI GENERALIS, CURA IMPRESSUM. NUNC NOVIS OFFICIIS USQUE IN ANNUM 1875. CONCESSIS AUCTUM. MECHLINIAE. H. DESSAIN, SUMMI PONTIFICIS, S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDEI ET ARCHIEP. MECHL. TYPOGRAPHUS. M. D. CCC. LXXV

37. BREVIARIUM ROMANO-SERAPHICUM: [1938]

EX DECRETO S. CONSILII TRIDENTINI RESTITUTUM S. PII V. PONTIFECIS MAXIMI JUSSU EDICTUM ALIORUMQUE PONTIFICUM CURA RECOGNITUM PII PAPAE X AUCTORITATE REFORMATUM OFFITIUM TRIUM ORDINIS S. P. N. FRANCISCI NOVITER APPROBATIS LOCUPLETATUM AC RMI P. LEONARDI M. BELLO TOTIUS ORDINIS FF. MINORUM MINISTRI GENERALIS SOLLITUDINE IMPRESSUM PARS AUTUMNALIS TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS MDCCCXXXVIII

38. FERENCES HIMNUSZOK: [1944]

LELKIELET FERENCES MESTEREI 5. MEINDÍTOTTA P. SCHROTTY PÁL OFM. A BORÍTÉK ÉS A KEZDŐBETŰK KÁKONYI M. KONSTANTINA ISKOLANÖVÉR KEZEVONÁSA IMPRIMATUR. BUDAPEST, 1944. III. 7. P. SCHROTTY PÁL OFM. MINISTER Prov. Vác, 1944. III. 15. + Josephus Episcopus FERENCES HIMNUSZOK BABITS MIHÁLY, GERÉB LÁSZLÓ, SÁRKÖZI GYÖRGY, SZEDŐ DÉNES FORDÍTÁSAI CSOKORBA SZEDTE: P. SZEDŐ DÉNES OFM. BUDAPEST, 1944. II. KIADÁS.

39. KAJONI KANCIONALE: [III. Kiadás]

A'KERESZTÉNY KATOLIKUSOK EGYHÁZI ÉNEKES KÖNYVE. MELLYEL Egész Esztendőt által Vasárnapokban, Ünnepeken, Temetéseken, és más áitatosságokon szoktanak élni, És a' melly Először Seraficus Sz. Ferentz Szerzetéből való P. F. KAJONI JÁNOS Szorgalmatos munkájával egybe szedettetvén, és világosságra bocsáttatván, Az után 1719ben ugyan azon Szerzetbéli P. F. BALÁS ÁGOSTON ÁLTAL Sok jobbitásokkal újjonon ki adatván, Most Harmadszor, ugyan azon Szerzetbéli P. F. ANDRÁSI RAFAEL ÁLTAL Újj rendbe szedettetett, és különös Királyi, Tsászári Kegye-lem , 's Pöspöki engedelem mellet kinyomattatott. A' Csik Somlyai Kalastrom betűivel 1805.ben,

40. SZENT FERENC HIMNUSZ:

(Assisi Szent Ferenc Oratóriumból) Lányi Viktor költeménye Dallam: Beretvás Hugó Kiadja a III-ik Rend Országos Központi Elnöksége Budapest. Pesti könyvnyomda R.T. 9228 Méret: 14x8 cm kétoldalas „... Édes hazámnak akartam szolgálni...”: [1979]

41. KAJONI JÁNOS: CANTIONALE CATHOLICUM

PETRÁS INCZE JÁNOS: TUDÓSÍTÁSOK ÖSSZEÁLLÍTOTTA: DOMOKOS PÁL PÉTER SZENT ISTVÁN TÁRSULAT BUDAPEST 1979

42. ÉNEKLŐ EGYHÁZ: [1985]

Római Katolikus Népepektár - liturgikus énekekkel és imádságokkal - SZENT ISTVÁN TÁRSULAT AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA BUDAPEST, 1985

43. CODEX CAIONI saeculi XVII:

MUSICALIA DANUBIANA 14/b** EDITED BY SAVIANA DIAMANDI and ÁGNES PAPP BUDAPEST – 1994

44. FALSIBORDONI:

P. CONSTANTII PORTA, Modena, Biblioteca Capitolare. Ms VII

45. KERESZTÉNY KATOLIKUSOK EGHÁZI ÉNEKES KÖNYVE.[1805]:

Mellyel egész esztendő által Vasárnapokon, Ünnepnapokon, Temetéseken, és más áitatoságokon szoktanak élni, És a'melly Először Seraficus Szt. Ferentz Szerzetéből való P.F. KÁJONI JÁNOS szorgalmatos munkájával egybe szedettetvén, és világosságra botsáttatván, Az után 1719ben [...] A Csík Somlyai Klastrom betűivel 1805.ben.

46. MAGYAR NÉPÉNEK I.

In: EGYHÁZZENEI FÜZETEK SOROZAT I/15. I Sorozat: Tankönyvek,
MTA-LFZE EGYHÁZZENEI KUTATÓCSOPORTJA ÉS A MAGYAR EGYHÁZZENEI TÁRSASÁG 2006.

47. WADDINGO II.

ANNALES MINORUM SEU TRIUM ORDINUM A S. FRANCISCO INSTITUORUM AUCTORE A. R. P. LUCA WADDINGO HIBERNO S. T. Lectore Jubilato et Ordinis Chronologo. TOMUS II. (1221-1237) AD CLARAS AQUAS Prope Floruntium 1881. Library Friars P. O. Box 250 DEWITT. MICHL: IX. D. 2

48. VADEMECUM FRANCISCANUM

BARSI BALÁZS, KS-Agapé, 21000 Novi Sad

VÉGJEGYZET:

ⁱ Vö. Zsolt 144,10

ⁱⁱ 1Cel 62; ISpir 28

ⁱⁱⁱ ISpir 73. III. Ince pápaságának ideje: 1198-1216; III. Honorius pp.: 1216-1227; IX. Gergely pp.: 1227-1241. Utóbbi avatta szentté Ferencet 1228. július 16-án, valamint több bullájában méltatta.

^{iv} IX. Gergely pápasága előtt Ostia püspöke volt. 1Cel 99-100; ISpir 65

^v Vö. Mt 5,18 és Mt 11,29. 1Cel 84; ISpir 53

^{vi} 1Cel 58. 80; ISpir 38. 44

^{vii} Gal 6,14

^{viii} Vö. Kiv 14,9

^{ix} Vö. Mt 17,1

^x Vö. Mt 17,4

^{xi} A „Simon” név magyarázata egyesek szerint: ’hagyj fel a gyással’ (vö. Hieronymus, De nominibus hebraicis, PL 23,1163); mások szerint: ’engedelmes’ (Isidorus Hisp., Etymol., VII 9,3-6 és 82,287); továbbá utalás lehet Simon másik nevére, a Péterre (Petrus=petra ’szikla’). Lehet, hogy e versszak gondolata egészen a következő strófa obsequium szaváig tart, s így az addig tartó két sor a Numen vel omen nominis kifejtése (vagyis: Ferenc obediens); az V. versszak 1-2. sora az előző négy sorhoz kapcsolódik a bibliai szimbolika miatt is: a Törvény Mózesre, a Próféták Illésre, a Kegyelem Krisztusra utal, földidézve azokat a személyeket, akiket az apostolok a színeváltozás hegyén láttak. Ugyanakkor az V. 1-2. nemcsak az előző sorok folytatása lehet, hanem már a Szentháromság személyeire is utalhat (vö. Will. Lampen OFM, S. Franciscus, cultor Trinitatis, AFH XXI (1928) 465-7.)

^{xii} Az előbbi sorok értelmezésétől függetlenül a következő hat sor (V. 3 – VI. 4.) jelentése:

Ferenc tiszteli és ünnepli a Háromságot azzal, hogy „háromszoros vendégséget” állít helyre, ti. a három templomot, és tiszteli a „boldog lelkeket” (beatae mentes) ti. az angyalokat, amikor Angyalos Boldogasszony templomát Krisztusnak szenteli. Ugyanis az angyalokat nevezi boldog lelkeknek már Ps.-Dionysius, De caelesti hierarchia c. 12., n. 12 (PL 122, 1061), valamint az ő nyomán Scotus Eriugena is.

^{xiii} A három templomról, melyeket Ferenc állított helyre: 1Cel 18-21. A harmadik volt Porciunkula, azaz Angyalos Boldogasszony temploma. A hármas szám itt a szent Ferenc által alapított három rendre, vagy a hívők három csoportjára (papok és szerzetesek; szerzetesnők; családos emberek) is utalhat.

^{xiv} Ez a három szó (porta ’kapu’, domus ’ház’, tumulus ’sírhely’) szimbolikus tartalmú, különféleképpen értelmezhetjük őket:

1. porta mint városkapu Assisire utal, domus a testvérek új konventjére, s azontúl az egész rendre, tumulus szent Ferenc sírjára (s így az sírhelyet magában foglaló új bazilikára is, amit a szent tiszteletére emeltek);
2. domus = az otthoni élet, porta = közélet;
3. domus, porta, tumulus = Krisztusnak azon csodáira utal, amikor halottat támasztott föl (Jairus leányát otthon, a naimi ifjút a városkapunál, Lázárt sírjából).

^{xv} Vö. 2Kir 2,12. 15-16. 1Cel 47-50

^{xvi} Valószínűleg azért kétszeres a Ferencen nyugvó prófétai lélek, mert egyrészt ismeri a szívek titkait, másrészt nincsenek előtte rejtve a jelen, ill. a jövő történései. Vö. 1Cel 50; ISpir 29

^{xvii} Az eredetiben: ’mert gyarapodtak juhaid sóhajai’. Vö. Zsolt 37,9-10; 11,6 és Zsolt 78,13; 94,7 stb; Mt 9,36

^{xviii} E himnusz fordítása Szedő Dénes atya fordításának felhasználásával készült.

^{xix} Vö. Zsolt 125,6

^{xx} Vö. Róm 7,16. 22-23. 25; 8,7

^{xxi} Vö. Mt 22,26; Lk 20,21. Valamint: Lk 11,36; Jn 5,35

^{xxii} Vö. Vízkereszt I. esti dicséret himnuszának II. 2. sora: Stellam sequentes praeiviam

^{xxiii} Mivel e versszak Ferenc szülőházára és városára nézve nem éppen hízelgő, az utókor többszörösen megváltoztatta. A 3-4. sorokat az 1260-as generális káptalan, az első kettőt az 1785-ös breviárium kiadásakor. (Az újabb változat tartalma: ’Ferenc a világi hívságokról / gyakorta elmélkedett / ám Isten

adományai / kegyesen megelőzték’) Ld. még 1Cel 1 és ISpir 1 idevonatkozó sorait a szent gyermekkori környezetéről.

xxiv Vö. Zsolt 76,11. 1Cel 2

xxv 1Cel 3-5; ISpir 2-3

xxvi Vö. Sir 6,32. A három nokturnus verzikulusi és az imaórák responzóriumi a hitvallók közös zsolozsmájából valók.

xxvii Vö. Mt 13,44-46

xxviii 1Cel 6-7; ISpir 3-5

xxix 1Cel 8-9; ISpir 6

xxx 1Cel 10-11; ISpir 7. Vö. Róm 12,19; Zsolt 37,14

xxxi 1Cel 12-13; ISpir 8

xxxii 1Cel 13; ISpir 8. Vö. ApCsel 5,41

xxxiii 1Cel 14-15; ISpir 9

xxxiv Zsolt 36,30

xxxv 1Mak 2,54.58

xxxvi Zsolt 47,3

xxxvii 1Cel 16; ISpir 10

xxxviii 1Cel 16-17; ISpir 11-12. 14

xxxix Vö. Mt 10,5

xl 1Cel 22; ISpir 15

xli 1Cel 23; ISpir 16. A „bűnös” szó az eredetiben a longinquos a salute ’akik távol vannak az üdvösségtől’ szavakkal van kifejezve; vö. Jób 5,4 és Zsolt 21,2.

xlii 1Cel 26; ISpir 17. Vö. Péld 20,7

xliii Zsolt 36,31

xliv ISpir 70. Vö. Mtörv 23,25; Mt 3,12; Jn 6,41

A VII. és a VIII. válaszos énekek strófái a többtől igen eltérő formát mutatnak, nem is Juliannak tulajdonítják őket. Az általa írt életrajzban viszont olvashatjuk ezeket, rövid értelmezéssel együtt. (Julian a saját válaszos énekeit egyetlen forma szerint alkotta meg, ld. I-VI. és IXa-d.)

xlvi ISpir 70. Vö. Mt 15,32; Mt 7,14

xlvi 1Cel 26-27; ISpir 17-18. Vö. Lk 12,32; Mt 5,26

xlvi 1Cel 27-29; ISpir 18-19

xlvi 1Cel 29; ISpir 19. Vö. Zsolt 54,23

xlvi ISpir 19

li 1Cel 31-33; ISpir 20-21

li ISpir 22; Vö. Lk 19,13

lii 1Cel 35; ISpir 23

lii 1Cel 36; ISpir 23

lii 1Cel 38; ISpir 23

lii 1Cel 38-41; ISpir 24

lii 1Cel 58 és 59-61, 77, 80-81; ISpir 37, 38-45.

lii Vö. Jób 1,1.8; 2,3: simplex et rectus „igaz és egyszerű”

lii Vö. 2Kor 4,7

lix Vö. Jób 29,16. Vö. Veni Sancte Spiritus pünkösdi szekvencia hasonló sora: „veni pater pauperum”

lx Mt 5,3

lxi ISpir 60; vö. 1Cel 107

lxii 1Cel 92-93; ISpir 60

lxiii 1Cel 94-95

lxiv 1Cel 112-113; ISpir 71

lxv Vö. fentebb: 10. és 13.

lxvi Gal 6,16

lxvii Vö. fentebb: 13. és 16.

lxviii Gal 6,17

lxix Vö. fentebb: 16.

lxx Vö. Bölcs 10,10

- lxxi Az antifónák és a rövid olvasmány a reggeli olvasmányból vétetnek (ld. 18.)
- lxxii Vö. 1Kor 9,24
- lxxiii Vö. Jn 15,1-6
- lxxiv Karácsonyi matutinum himnuszának incipitje.
- lxxv Apostolok közös zsoltosmájából a vesperás himnuszának kezdete.
- lxxvi Apostolok közös zsoltosmájából a matutinum himnuszának kezdősora.
- lxxvii A szombati matutinum himnuszának kezdete.
- lxxviii Vö. Kiv 13,17 (Az eredetiben: Qui ex Aegypto exeunt 'Egyiptomból ki menekül')
- lxxix Szenvedés vasárnapi himnusz első sora.
- lxxx A vasárnapi Prima himnuszának incipitje.
- lxxxi A pünkösti matutinum himnuszának kezdete.
- lxxxii Vö. Kiv 3,1
- lxxxiii Az eredetiben: Collisor hostis callidi 'Kijátszva a ravasz ellenséget'; vö. Ter 3,1
- lxxxiv A húsvéti időben énekelt szombati vesperás himnuszának első sora.
- lxxxv Iulian itt valószínűleg rájátszik szt. Márton püspök zsoltosmájára, ahol a harmadik nocturnusban szerepel a következő sor: „O ineffabilem virum per quem nobis tanta miracula coruscant.”
- lxxxvi Vö. 1Cel 58 (ISpir 37)
- lxxxvii Vö. ISpir 46
- lxxxviii Vö. 1Cel 139; ISpir 56
- lxxxix Iulian zárókönyörgése, amely az Officiumot zárja.
- xc Ez a négy antifóna a legtöbb kódexben részben vagy teljesen hiányzik, illetve különböző sorrendben található. Iuliannál nem találhatóak.
- xc i Utalás Kiv 1,14-re
- xc ii Utalás Kiv 2,12-re
- xc iii Vö. 1Cel 118-119
- xc iv A hagyomány szerint az antifóna Gergely pápa alkotása, melyet minden bizonnyal közvetlenül szent Ferenc halála után írt; ld. a rend új vezetőjére utalást.
- xc v Ahol még szerepel: NL-ZUa 6 - 231v
- xc vi Megtalálható még: NL-ZUa 6; 232r 02
- xc vii AH V. 176. o.: *vendi*"; itt is az lehetett eredetileg, láthatóan betoldás a szótag.
- xc viii AH: *pecuniam*
- xc ix AH (V/176.) *prosequitur*-t, *Cantus persequitur*-t ír, a szövegben a rövidítés egyértelműen *per*-.
prosequor (*prosecutus*) : to attack, go with, pursue, attend.
persequor : to persecute, hunt down, track, trail.
- c NL-ZUa 6; 232r 04
- ci AH: *laetens*
- cii AH: *agreditur*
- ciii AH: *patiens*
- civ NL-ZUa 6; 232v 07
- cv Át van húzva, de olvasható.
- cvi NL-ZUa 6; 233r 02
- cvi i Lapszéli bejegyzés, a vége nem látszik.
- cvi ii A Gloria áthúzva, de olvasható.
- cix NL-ZUa 6; 233r 04
- cx AH (V/177.): *his*
- cx i Utólagos, lapszéli bejegyzés, nem egyértelmű: az alleluia szöveg fölötti kottavonalak hangjai kitörölve, alatta másik kottavonalon beírva a hangok, de az nehezen illeszthető a szövegbe.
- cx ii AH: *calcio*, de itt is valószínűleg az lehetett először, később alakították át e betűvé.
- cx iii Nincs kiírva repetenda, de valószínű, hogy ugyanaz, mint az előző verzusnál.
- cx iv AH (V/177.) és *Cantus*: *contemptus*, itt *contentus* – nem tudom, mi a ma hivatalos átírás.
- cx v NL-ZUa 6; 233v 06
- cx vi Innen a *Granum purum excu*-... -ig külön beragasztott papíron ez a sor.
- cx vii AH: *excussa*

^{cxviii} Bizonytalan a kulcsváltás, ráadásul a custoshoz egyik kulcslehetőség ill. folytatás-lehetőség sem stimmel (lapszélre beszúrt alleluia v. verzus).

^{cxix} Lapszélre beszúrt alleluia, a két kottavonalból csak az egyikben van dallam, a szöveg második fele viszont az alsó - üres - kottavonal alá került.

^{cxx} NL-ZUa 6; 234r 01, A-Wda C10, 233r 03

^{cxxi} AH (V/177.): *satiat*

^{cxxii} AH: *viae vitam*, de szerintem ennek nincs értelme, és itt nem is ez van, hanem a fordítottja: *vitaliam*

^{cxxiii} Itt is van lapszéli alleluia-bejegyzés, de számomra megfejthetetlen.

^{cxxiv} Csak szövegi repetenda.

^{cxxv} Zavaros az indítás, mert kulcsváltás van, de kb. ezt lehet kivenni belőle.

^{cxxvi} Egyáltalán nincs repetenda jelölve.

^{cxxvii} NL-ZUa 6; 234r 04; azért is érdekes, mert a rímes officiumnak már nem része, mégis szerepel ebben a kódexben is.

^{cxxviii} Itt is lapszéli bejegyzés az alleluia, szöveg nem látható, de ez a valószínű a beosztására.

^{cxxix} LMLO *Quis*-nek írja.

SOLI DEO GLORIA!